

1983/84:57

Onsdagen den 11 januari

Kl. 10.00

1 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 1 TALMANNEN:

Moderata samlingspartiets partigrupp har som suppleant i näringsutskottet under Erik Hovhammars ledighet anmält hans ersättare Birgitta Källman.

Centerpartiets partigrupp har som suppleant i socialförsäkringsutskottet under Gösta Anderssons ledighet anmält hans ersättare Sivert Carlsson.

Talmannen förklarade valda till

suppleant i socialförsäkringsutskottet

Sivert Carlsson (c)

suppleant i näringsutskottet

Birgitta Källman (m)

2 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1983/84:88 till jordbruksutskottet

1983/84:89 till justitieutskottet

1983/84:90 till bostadsutskottet

1983/84:93 till skatteutskottet

1983/84:94 och 96 till jordbruksutskottet

3 § Efter föredragning lades

Skrivelse

1983/84:103 till handlingarna

4 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1983/84:289 till socialförsäkringsutskottet

1983/84:290–292 till jordbruksutskottet

5 § Fastighetsmäklare

Föredrogs lagutskottets betänkande 1983/84:10 om fastighetsmäklare (prop. 1983/84:16).

Anf. 2 ALLAN EKSTRÖM (m):

Herr talman! Propositionen om fastighetsmäklare sönderfaller i två delar, i en näringsrättslig och i en civilrättslig del.

De borgerliga partierna i lagutskottet yrkar avslag på propositionen i sin helhet, beträffande den näringsrättsliga delen på den grund att lagförslaget innebär en helt opåkallad och skadlig inskränkning av näringsfriheten och beträffande den civilrättsliga delen på den grund att lagförslaget är behäftat med så allvarliga brister att det inte bör läggas till grund för lagstiftning i befintligt skick.

Visst har ett fastighetsköp stor ekonomisk betydelse för de flesta privatpersoner. Det kan för många röra sig om den mest betydelsefulla affären under hela livet. Så långt är vi alla ense. Råder det då i dag sådana missförhållanden inom detta område att det är påkallat med ingripande från det allmännas sida – och hur skall i så fall detta ingripande vara beskaffat? Det är här som uppfattningarna skiljer sig åt inom utskottet.

I dag finns det i samhället tillgång till en yrkeskunnig kår av mäklare. Det finns omkring 600 mäklare som är auktoriserade av handelskamrarna med stöd av en kungörelse om auktorisation av fastighetsmäklare. För att erhålla sådan auktorisation, som är fullt frivillig, krävs utbildning, erfarenhet och ansvarsförsäkring. Till gruppen auktoriserade mäklare kan vidare läggas sådana mäklare som inte kan få auktorisation av den enda anledningen att mäklaren inte – som det uttrycks – har en fri och obunden ställning. På grund därav utesluts från auktorisation sådana som är anställda vid bankägda eller på annat sätt bankanslutna företag. Störst bland denna grupp är Svenska Sparbankernas Fastighetsbyrå AB.

Den kår mäklare som jag nu beskrivit räcker väl för att fullgöra de förmedlingsuppdrag som är aktuella. Den som vill har med andra ord ingen svårighet att anlita eller vända sig till en sådan kvalificerad mäklare. Detta påpekande är av största vikt. Situationen är inte heller på något sätt unik. Den som önskar bistånd med ett juridiskt uppdrag av vad slag det vara må kan anlita advokat, om han så önskar, och därigenom bli delaktig av det rättsliga skydd som på olika sätt tillkommer advokatens uppdragsgivare. Men något tvång att gå till advokat finns icke. Den enskilde har ännu så länge full frihet att vända sig till vem han vill, oavsett uppdragets karaktär och ekonomiska omfattning. Jag vill understryka att uppdraget kan vara minst lika betydelsefullt för den enskilde som en villaaffär eller köp av en bostadsrätt är – något advokattvång föreligger likväl icke. Egenskaperna kompetens och skicklighet är inte nödvändigtvis förbehållna dem som kan hänvisa till sådana yttre tecken som auktorisation och medlemskap i en organisation. Så enkelt är det faktiskt inte. Jag känner t.ex. flera nämndemän i de tingsrätter där jag tjänstgjort som mycket väl skulle kunna

förmedla ett jordbruksarrende eller köp av en fastighet.

Varför, frågar man sig, kan inte nu beskrivna ordning få fortsätta att gälla inom fastighetsmäklarområdet? Har det förekommit sådana allvarliga missförhållanden att tvingande åtgärder från statens sida är oundgängligen påkallade? I propositionen behandlas inte denna avgörande fråga på annat sätt än att departementschefen finner den nuvarande ordningen "betänkelig", och detta därför att "det inte finns något hinder mot att också personer som är mindre lämpade för yrket etablerar sig som mäklare".

Vad reformen kan komma att kosta det allmänna redovisas inte alls. Detta måste – för att anknyta till departementschefens eget ordval – anses så mycket mera betänkligt som reformen innebär att den offentliga sektorn tillförs ytterligare arbetsuppgifter. Har verkligen finansministern godkänt detta ytterligare tillskott till den offentliga verksamheten?

Justitieministerns nyss återgivna allmänna uttalande läggs därefter till grund för förslaget om etableringskontroll och näringsförbud. Endast den som länsstyrelsen i framtiden bedömer lämplig får utöva yrket. Det uppställs också krav på försäkring för skadeståndsansvar trots att någon sådan försäkring inte i dag existerar i sinnevärlden. Den som vill bli fastighetsmäklare blir alltså beroende av välviljan såväl hos en befattningshavare vid länsstyrelsen som hos en tjänsteman vid ett försäkringsbolag. Handelskamrarna berövas samtidigt sin författningsmässiga rätt att bevilja auktorisation. Det är denna ordning som utskottets socialistiska majoritet ställer sig bakom. Majoriteten går därmed faktiskt längre i rollen som beskyddande och välmenande storebror än vad den kommitté gjorde som år 1981 framlade det betänkande som utgör underlaget för propositionen. Kommittén – parlamentariskt sammansatt – avvisade enhälligt tanken på ett obligatoriskt auktorisationssystem. Skälen är värda att återges (SOU 1981:102 s.225): Ett sådant system utesluter ett fritt tillträde till branschen och förenar därmed risken för försämrad effektivitet och prisutveckling.

Sammanfattningsvis finns det icke fog för den föreslagna inskränkningen av *näringsfriheten*. Typiskt är också – frestas man att tillägga – att utskottets majoritet efter framställning hos utskottet gör undantag från lagen för "den som förmedlar enbart bostadsrätter som upplåts av bostadsrättsförening ansluten till folkrörelsekooperativ riksorganisation eller till regional sådan organisation av bostadsrättsföreningar", ett undantag från lagens tillämpning som skall uttydas som HSB och Riksbyggen. Även lagens konsekvenser för Sparbankernas Fastighetsbyrå har utskottets majoritet tvingats att utreda ingående. De näringsrättsliga bestämmelserna är följaktligen även i sig otillfredsställande. Det är därför lätt att instämma i reservationen att lagförslaget ger upphov till olika gränsdragningsproblem och praktiska svårigheter vilka inte närmare analyserats i propositionen.

Den *civilrättsliga* lagstiftningen godtog vi moderater till en början, därför att den framlagda regleringen i stort sett uppges utgöra en kodifiering av gällande rätt. Att utbildad praxis samlas och lagfästes kan inte gärna föränleda någon gensaga. Under själva utskottsarbetet upptäcktes

emellertid så väsentliga brister – centrala frågor hade utelämnats – att vi, liksom f. ö. centerpartiets ledamöter, bytte ståndpunkt och yrkade avslag på propositionen i denna del.

Den främsta anledningen till att det hela gått så här snett är att det framlagda förslaget – till skillnad från kommittéförslaget – omfattar endast fysiska personer. Det är nämligen endast fysiska personer som kan registreras enligt den valda modellen. Det gäller oavsett om mäklaren skulle vara anställd hos ett mäklarföretag eller inte. Fastighetsmäklarverksamheten bedrivs f. ö. i dag i betydande omfattning i form av aktiebolag.

Det normala är nu att den som vänder sig till ett mäklarföretag för att få sin fastighet såld gör detta med den föreställningen att han lämnar förmedlingsuppdraget till företaget och inte till någon anställd hos företaget. Den som köper någon vara t. ex. på NK ingår det juridiska köpeavtalet med NK och inte med expediten. Blir det fel i varan får köparen följaktligen NK som motpart, inte expediten.

Även en spekulant på fastigheten utgår säkert från att han har att göra med mäklarföretaget såsom mellanman och inte med någon anställd.

En konsekvens av propositionen blir nu att det verkliga mäklaruppdraget kommer att avse den person som faktiskt utför mäklarsysslan. Säljaren får med andra ord den anställde mäklaren till motpart, inte mäklarföretaget. De civilrättsliga reglerna i lagen är då tillämpliga i förhållandet mellan uppdragsgivaren och fastighetsmäklaren – se propositionen s. 63. Den anställde mäklaren blir därmed skadeståndsskyldig, något som klart strider mot vad som normalt gäller enligt den centrala skadeståndslagen.

Kommittéförslaget innebar på denna punkt inte någon förändring alls av det nu gällande rättsläget.

Vad händer då enligt den i propositionen valda modellen, om en anställd mäklare vållar en skada i tjänsten? Vilket ansvar har arbetsgivaren? Hur förhåller sig mäklarlagens skadeståndsregel till allmänna kontraktsrättsliga grundsatser och till skadeståndslagen?

För att åskådliggöra frågan vill jag hänvisa till den, hoppas jag, klarläggande figuren på s. 19 i lagutskottets betänkande. Det är relationerna mellan å ena sidan mäklarens arbetsgivare och å andra sidan säljaren, köparen och mäklaren själv som jag åsyftar, markerade med siffrorna 3–5. Siffran 3 har dock fallit bort vid tryckningen; den skall markera förhållandet mellan säljaren och arbetsgivaren. Propositionen berör inte med ett enda ord de påtalade relationerna. Däremot görs uttalanden som inte gärna kan tolkas på annat sätt än att skadeståndslagen och allmänna kontraktsrättsliga grundsatser över huvud taget *inte* är tillämpliga. Enligt vad utskottet inhämtat under behandlingen är emellertid avsikten den motsatta, nämligen att arbetsgivaren skall ha skadeståndsansvar.

Som situationen är skulle det faktiskt i vissa fall kunna vara bättre för den enskilde konsumenten om mäklarlagen *inte* är tillämplig än om den är det – ett onekligen överraskande resultat. Gäller inte mäklarlagen, gäller det normala betraktelsesättet, innebärande att säljaren har mäklarföretaget till avtalspart. Företaget svarar då fullt ut för den skada som den anställde vållat

uppdragsgivaren. Detta ansvar följer av allmänna rättsgrundsatser. Gäller däremot mäklarlagen i sig är allt gott och väl, så länge mäklarens ansvarsförsäkring är tillgänglig och försäkringssumman räcker till. Men står inte försäkringen till förfogande – premien kan ju vara obetald – blir läget prekärt, om det kontraktsrättsliga synsättet inte skulle vara tillämpligt. I sådant fall finns det nämligen inte någon kontraktsrättslig relation mellan säljaren och mäklarföretaget utan vilken säljaren inte kan kräva gottgörelse för den skada mäklaren vållat. Slutsatsen av resonemanget förtjänar att upprepas: Säljaren kan vinna på att inte bli omfattad av den framlagda mäklarlagen. Detta borde kännas genant för dem som vill genomföra lagen.

De nu påtalade bristerna i propositionen är egentligen häpnadsväckande. Några krav på kvalitet bör väl fortfarande kunna uppställas. Majoriteten låter sig emellertid inte avskräckas utan rycker in till departementets undsättning. Majoriteten kommer så småningom fram till den med propositionen inte förenliga slutsatsen att mäklarlagen inte bör medföra någon begränsning av arbetsgivarens ansvar enligt skadeståndslagen. Lösningen må vara aldrig så riktig. Frågan är dock så komplicerad att det inte nu är möjligt att med säkerhet överblicka alla rättsliga konsekvenser. Åtminstone borde lagrådet ha yttrat sig igen i ämnet.

Det finns ytterligare brister. I 14 § regleras mäklarens skadeståndsansvar i förhållande till såväl säljaren som köparen. Propositionen ger utan vidare det intrycket att det här är en kodifiering av gällande rätt, även i mäklarens relation till köparen. Det är emellertid ytterst tvivelaktigt om det förhåller sig så. Stöd kan i varje fall inte hämtas från några publicerade rättsfall. Det borde ha framgått av propositionen hur det förhåller sig.

Uttalandet i propositionen på s. 46, att provision ej utgår i det vanliga fallet att köparen underlåter att betala köpeskillingen, är ej oomstritt. Rättsläget är inte klart här i dag enligt vad jag inhämtat. Det inte till någon del motiverade uttalandet bör därför inte få binda praxis.

Katalogen över brister i propositionen skulle kunna göras mycket längre. Jag skall dock nöja mig med att ställa frågan vad som händer om mäklaren av slarv gjort en felaktig boendekostnads-kalkyl. Han räknade fram en månadskostnad på 2 000 kr., men kostnaden visar sig bli 300 kr. högre i månaden. Skall då mäklaren skjuta till dessa 300 kr. i månaden och alltså subventionera köparens hyra så länge köparen bebor fastigheten? Skall skadeståndet beräknas efter det negativa eller positiva kontraktsintresset? Denna fråga är onekligen av praktisk betydelse. Propositionen lämnar här ingen vägledning. I sammanhanget vill jag peka på det bryderi som majoriteten råkat i då det gäller det föreslagna kravet på att mäklaren skall lämna en sådan här kalkyl – detta är obligatoriskt. Men vad händer med mäklaren om köparen vägrar att lämna de uppgifter som fordras? Det står så här i betänkandet: "Enligt utskottets mening skulle det föras för långt om mäklaren i sådana fall skulle bli skadeståndsskyldig." Det är man faktiskt tacksam för å mäklarens vägnar. Lagtexten upptar dock alltså kraven på kostnads-kalkyl utan någon som helst eftergift för den bångstyryga verkligheten.

Herr talman! Som framgått bör propositionen inte antas i denna del heller. Jag yrkar alltså bifall till reservationen i sin helhet.

Anf. 3 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! I vårt land verkar f. n. ca 2 000 fastighetsmäklare. Hittills har vi inte haft någon egentlig lagstiftning om deras verksamhet. Däremot finns en kungörelse om frivillig auktorisation för mäklare. För sådan auktorisation, som meddelas av handelskamrarna, fordras vissa kunskaper och viss erfarenhet av yrket samt att mäklaren har en fri och obunden ställning. Av de 2 000 mäklarna är ungefär 600 auktoriserade. Bland de övriga finns även alla de mäklare som är anställda i bankägda eller bankanslutna mäklarföretag och som torde väl uppfylla kraven på kunskaper och erfarenhet, men som inte anses uppfylla kravet på obundenhet och därför inte kunnat bli auktoriserade.

Bakgrunden till den proposition som behandlas i utskottsbetänkandet är att det år 1975 tillsattes en kommitté, småhusköpskommittén, som skulle utreda frågan om skydd för konsumenterna i samband med köp av småhus. Småhusköpskommittén framlade ett förslag till fastighetsförmedlingslag, innehållande dels näringsrättsliga regler, dels civilrättsliga.

I vad gäller den näringsrättsliga delen innebar kommittéförslaget att det hittillsvarande frivilliga auktorisationssystemet skulle bibehållas, men att alla mäklare skulle registrera sig hos länsstyrelsen. Det enda som enligt förslaget krävdes för att en mäklare skulle bli registrerad var att vederbörande betalade en registreringsavgift och kunde visa intyg på att ansvarsförsäkring tecknats för att täcka eventuella skadeståndskrav riktade mot mäklaren. Näringsfriheten skulle alltså inte begränsas – i varje fall inte särskilt mycket – genom kommitténs förslag.

Kommittéförslaget innebar i fråga om de civilrättsliga reglerna, alltså mäklarens skyldigheter och rättigheter gentemot köpare och säljare, i huvudsak en kodifiering av hittillsvarande praxis.

Regeringens förslag till fastighetsmäklarlag avviker på en mycket väsentlig punkt från kommitténs förslag. Det gäller just frågan om auktorisationen. Regeringens lagförslag innebär att den frivilliga auktorisationen avskaffas och ersätts av en obligatorisk. Kravet för registrering blir nämligen att mäklaren förutom ansvarsförsäkring skall, som det står i lagförslaget, ha tillfredsställande utbildning samt i övrigt bedömas lämplig som fastighetsmäklare – den senare bedömningen skall göras av länsstyrelsen.

Regeringsförslaget innebär alltså införande av etableringskontroll för fastighetsmäklare. Vi får en klar inskränkning i näringsfriheten. I vår motion med anledning av regeringsförslaget avvisade vi därför från centerns sida propositionen i den del som gäller de näringsrättsliga frågorna. Motsvarande krav återfinns både i moderaternas och i folkpartiets motioner med anledning av propositionen.

Herr talman! Jag vill något återgå till småhusköpskommitténs betänkande. Kommittén, som var parlamentariskt sammansatt, har självfallet även övervägt om det var lämpligt att införa obligatorisk auktorisation i stället för

det nuvarande frivilliga systemet. Men en enig kommitté avvisade en sådan begränsning av näringsfriheten. Kommittén har uttryckt detta mycket klart, och jag vill citera ett avsnitt ur kommittébetänkandet som belyser detta.

”Den mest ingripande kontrollen över fastighetsmäklarbranschen skulle kunna erhållas genom införandet av ett obligatoriskt auktorisationssystem. Ett sådant skulle dock innebära en etableringskontroll, eller med andra ord ett näringsförbud för alla som inte uppfyller de krav som uppställs för att få bedriva mäklarverksamhet. Enligt kommitténs mening kan ett sådant system visserligen sägas vara konkurrensneutralt i förhållandet mellan godkända yrkesutövare men innebär – helt naturligt – att konkurrensen begränsas påtagligt ju högre kvalifikationskraven ställs. Alltför höga krav torde också komma att medföra en utglesning av tjänsteutbudet till nackdel för konsumenterna. En sådan konkurrensbegränsning medför ofta skadliga verkningar från allmän synpunkt.”

Kommittén säger vidare:

”I Sverige har lagstiftaren hittills varit återhållsam när det gäller att införa obligatoriska auktorisationssystem. Bakom denna återhållsamhet har otvivelaktigt legat näringsfrihetsbedömningar och farhågor för negativa, konkurrenshämmande verkningar från samhälls- eller synpunkt. Kommittén har för sin del inte kunnat finna sådana missförhållanden inom fastighetsmäklarbranschen att det föreligger skäl att föreslå en obligatorisk auktorisation.”

Hur har då remissinstanserna sett på denna fråga? Näringsfrihetsombudsmannen gör samma bedömning som kommittén. Eftersom NO:s uppfattning har grundläggande betydelse för synen på denna fråga, vill jag något citera även det som han framhåller:

”NO konstaterar med tillfredsställelse att kommittén i medvetande om de negativa effekterna från konkurrenssynpunkt avvisar ett obligatoriskt auktorisationssystem. Om någon direkt myndighetskontroll skall införas för fastighetsmäklare är obligatorisk registrering utan lämplighets- eller behovsprövning den form som får anses minst negativ från konkurrenssynpunkt. Systemet innebär ingen allvarlig inskränkning i den väsentliga principen om fri etableringsrätt och det får anses vara konkurrensneutralt. NO instämmer härvid i kommitténs bedömning.”

En remissinstans som har att se på frågorna ur motsvarande synpunkter är statens pris- och kartellnämnd, och den har också gjort en liknande bedömning. Den framhåller bl. a.: ”SPK finner i likhet med kommittén att ett obligatoriskt auktorisationssystem skulle utgöra ett etableringshinder som kunde få negativa verkningar på effektivitet och prisutveckling i branschen. En etableringskontroll utgör i sig själv en långtgående konkurrensbegränsning. Därtill kommer att den lätt stimulerar till ytterligare konkurrensbegränsande åtgärder bland de företagare som fått tillstånd att etablera sig på området.”

Herr talman! Jag vill kort ange skälen till att vi inom centern redan i vår motion motsatte oss regeringens förslag i vad gäller etableringskontrollen.

Vi gör det för det första av näringsfrihetsskäl. För sysselsättning och för

ekonomisk utveckling är det viktigt att näringslivet fortlöpande får tillskott av nya företag, vilket allmänt talar emot inskränkningar i rådande etableringsfrihet.

För det andra finns det starka skäl att undvika ökning av byråkratin. Det är viktigt att på olika sätt minska antalet regleringar som styr den konkurrensutsatta sektorns verksamhet. Statsmakterna skall enligt vår uppfattning i stället för att öka byråkratin vinnlägga sig om att minska den. Länsstyrelserna, som skulle få ökade uppgifter om regeringsförslaget genomförs, har f. n. knappa resurser. Liksom andra myndigheter måste de alltså klara sin verksamhet inom ramen för sina begränsade resurser. De har enligt vad som anges också svårt att hinna med sina uppgifter. Jag vill peka på vad en länsstyrelse anförde i sin anslagsframställning i somras. Den framhöll att krympningen av resurserna aktualiserar frågan om det är rimligt att länsstyrelsen skall avgöra vilka av de uppgifter som enligt lag, förordning och anvisning ankommer på länsstyrelsen som skall eftersättas. Att under sådana förhållanden pålägga länsstyrelsen en ytterligare uppgift, som regeringsförslaget innebär, är enligt vår mening föga välbetänt.

Ett tredje skäl för oss i centern att avstyrka regeringsförslaget är konkurrenshänsyn. Vi anser att det är viktigt att samhället inte gör sådana ingrepp i en bransch att den fria etableringsrätten onödigtvis försvåras. Konkurrens bör i stället främjas för att en ur konsumentsynpunkt gynnsam prisbildning skall uppnås.

Ett fjärde skäl kan vi kalla serviceskäl. En begränsning av den krets som får åta sig mäklaruppdrag kommer att innebära stora nackdelar inte minst för glesbygden. På landsbygden är det vanligt att personer som besitter god erfarenhet, men som inte uppfyller de formella kunskapskrav vilka nu uppställs, hjälper människor med bouppteckningar, arvskiften, auktioner, fastighetsförsäljningar m. m. Med den föreslagna lagen – som socialdemokrater och vpk nu avser att driva igenom – blir det inte tillåtet för en person att exempelvis både upprätta bouppteckning och hjälpa människorna med att sälja dödsboets fastighet. Är det rimligt att personer, trots att de har allmänna erfarenheter, goda kontakter och gott omdöme, skall hindras från den verksamhet som de har skött oklanderligt? Varför skall de hindras endast på grund av att de inte uppfyller de formella kunskapskrav som regeringen nu – i motsats till småhusköpskommittén – satt upp som villkor?

Eftersom regeringen – givetvis med full rätt – frångått utredningsförslaget på en så väsentlig punkt som när det gäller införande av obligatorisk auktorisation, har detta förslag inte utsatts för granskning av remissinstanserna med påföljd att regeringsförslaget blivit otillräckligt analyserat. Det framgår bl. a. av de skrivelser som LU emottagit. HSB och Riksbyggen har framhållit att deras upplåtelse av bostadsrätter till blivande bostadsrättsinnehavare inte skulle kunna fortgå med propositionens skrivning. Detta har föranlett majoriteten i utskottet att göra ett tillägg till 2 § med innebörden att just dessa organisationers verksamhet skall undantas från lagens tillämpning. Det är ganska anmärkningsvärt.

Sparbankernas Fastighetsbyrå, SPAFAB, har inkommit med en skrivelse

där man tar upp två spörsmål. Deras mäklare skulle enligt propositionens skrivning inte ha rätt att fortsätta sin verksamhet, eftersom de inte är auktoriserade. SPAFAB framhåller även att man har en rad ombud på mindre orter. Med propositionens skrivningar är det tvivelaktigt om dessa ombud skulle kunna fortsätta sin verksamhet. SPAFAB:s skrivelse har lett till att utskottsmajoriteten tvingats skriva i utskottsbetänkandet hur förslagen torde böra tolkas och liknande svävande uttryck.

Herr talman! Även när det gäller den civilrättsliga delen av regeringsförslaget har vi under utskottsbehandlingen funnit sådana brister att vi i centern, liksom moderaterna, stannat för att yrka avslag på hela förslaget till fastighetsmäklarlag. Motiven till det har Allan Ekström nysst anfört, så jag avstår från att gå in på det området.

I en motion från folkpartiet yrkades avslag på propositionen i dess helhet. Jag tolkar det så, herr talman, att det står en samlad icke-socialistisk opposition emot propositionen, som enligt vår uppfattning innebär införande av en etableringskontroll, och man har inte kunnat visa att det finns något klart behov av en sådan.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Anf. 4 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Vi har från folkpartiet i motion 6 yrkat avslag på propositionens förslag till lag om fastighetsmäklare. Eftersom mitt parti inte är representerat i lagutskottet, vill jag något belysa folkpartiets inställning till förslaget.

Vi hävdar att nuvarande ordning med frivillig auktorisation i huvudsak får anses tillfredsställande och att den föreslagna lagen inte innebär några påtagliga förbättringar när det gäller kontrollen av fastighetsmäklarnas verksamhet.

Den nya lagen leder bara till en ökad byråkrati och inte minst till ökade kostnader för dem som anlitar fastighetsmäklarnas service.

Vi är helt övertygade om att konsumenterna gynnas bäst genom att det nuvarande systemet med frivilligt auktoriserade mäklare får utvecklas vidare inom de regler som nu finns på det här området.

Då det gäller de näringsrättsliga reglerna i lagförslaget, som också har berörts av tidigare talare, är vi starkt kritiska och vill poängtera att den föreslagna etableringskontrollen är ägnad att motverka fri konkurrens inom mäklarbranschen. Den skulle därmed vara till skada för konsumenterna. Dessutom skulle många människor som i dag serverar befolkningen utanför de stora tätorterna med förmedling av fastigheter och andra tjänster inte kunna fortsätta med sin verksamhet på det här området. Martin Olsson har tidigare varit inne på denna fråga.

Herr talman! Det finns mycket starka principiella skäl som talar mot de föreslagna näringsrättsliga reglerna. De nu föreslagna reglerna är ett utmärkt bevis på hur regleringar och centralstyrning skapar nya problem och en ny byråkrati. Inte minst bestyrks detta mitt konstaterande av att såväl HSB:s Riksförbund som Riksbyggen och Sparbankernas Fastighetsbyrå redovisar

både gränsdragningsproblem och praktiska svårigheter på det här området. Det är problem som inte närmare belysts i propositionen och som fortfarande är olösta. Utskottsbehandlingen har inte lett till resultat på den här punkten.

Jag konstaterar också att det lagförslag som vi nu diskuterar är ytterligare en klar dementi när det gäller regeringens och socialdemokraternas löften om att arbeta för ökad frihet och mindre byråkrati för medborgarna. När det anses vara lämpligt kan landets socialdemokratiska vice statsminister slå sig för bröstet och utbrista: Jag är varm anhängare av ökad frihet och slåss mot byråkratin. Men i verkligheten arbetar socialdemokraterna för fler begränsningar och ökad byråkrati. Lagutskottets betänkande 10 anger en sådan färdriktning, inte minst i lagförslagets näringsrättsliga del.

Med det anförda, herr talman, vill jag yrka bifall till den reservation som återfinns i lagutskottets betänkande 10.

Anf. 5 LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill omedelbart slå fast att det lagförslag som kammaren nu behandlar inte innebär någon etableringskontroll för fastighetsmäklare. Propositionens näringsrättsliga regler innebär inte någon kvantitativ begränsning av tillträdet till marknaden.

Propositionen innehåller däremot konkreta förslag rörande de kvalitativa krav som man rimligen kan ställa på en fastighetsmäklare. Dessa krav har stor betydelse för alla konsumenter, oavsett om det är en säljare eller en köpare.

Lagförslaget innebär att alla fastighetsmäklare i fortsättningen skall vara registrerade hos länsstyrelsen i det län där vederbörande utövar sin yrkesverksamhet. Samtidigt upphör den nuvarande frivilliga auktorisationen hos handelskammaren.

För att kunna bli registrerad hos länsstyrelsen måste en fastighetsmäklare och naturligtvis en blivande mäklare uppfylla fyra krav.

Han måste vara myndig och ej försatt i konkurs. Han skall ha en försäkring som täcker skadeståndsskyldighet intill 500 000 kr. för varje skadefall som kan drabba honom om han åsidosätter vissa åligganden gentemot köpare eller säljare. Vidare skall han ha en tillfredsställande utbildning och i övrigt bedömas lämplig som fastighetsmäklare.

Utskottets majoritet anser att dessa krav är väl avvägda och väl motiverade.

Det skall också framhållas, att för de fastighetsmäklare som är verksamma den 1 juli 1984, när den nya lagen föreslås träda i kraft, skall särskilda övergångsbestämmelser gälla. De får bl. a. utsträckt tid för att genomgå den stipulerade utbildningen.

Därest någon fastighetsmäklare skulle bli missnöjd med länsstyrelsens beslut när det gäller att pröva en ansökan om registrering, kan den enskilde överklaga till kammarrätten. Därigenom är det väl sörjt för den enskilde mäklarens rättstrygghet.

I detta sammanhang är det logiskt att också redovisa vilka möjligheter länsstyrelserna får att ompröva en mäklares registrering, om det i praktiken

visar sig att vederbörande inte uppfyller kraven. Då har länsstyrelsen möjlighet att återkalla sitt tidigare beslut. Länsstyrelsen får därvid åberopa att vederbörande mäklare inte längre kan bedömas som lämplig. I lindrigare fall kan länsstyrelsen tilldela vederbörande en varning. Skulle det dessutom visa sig att någon fortsätter att förmedla fastigheter utan att vara registrerad, kan länsstyrelsen utdöma vite.

Så långt de näringsrättsliga reglerna. Jag vill härefter klargöra hur utskottsmajoriteten bedömt propositionen i dess helhet.

Vi anser att det finns starka skäl för att en särskild lagstiftning beträffande fastighetsmäklarnas verksamhet kommer till stånd.

En aspekt på frågan är att övriga nordiska länder och flertalet länder i Europa redan har en lagstiftning på området. Men detta är ändock inte det allra viktigaste. Det som för oss är det mest primära är omtanken om alla konsumenter.

Propositionen är ytterligare ett led i en framsynt konsumentlagstiftning. Det är ett lagförslag som tidigare efterfrågats många gånger, inte minst av ledamöter i denna kammare. Det är en framgång att riksdagen i dag kan besluta i denna fråga.

Det är helt klart att en fastighetsöverlåtelse som regel har stor ekonomisk betydelse för både säljaren och köparen.

Det gäller inte minst vid köp av småhus. Det är därför naturligt att man i dagligt tal brukar säga att den som förvärvar en villa eller ett radhus gör sitt livs mest betydelsefulla affär. Samtidigt vet vi att privatpersoner som köper eller säljer fastigheter ofta saknar eller har endast begränsade kunskaper om vad som bör iaktas när en fastighet överläts. Både köparen och säljaren är därför i behov av sakkunnig hjälp med affärens genomförande.

Följaktligen har fastighetsmäklaren en viktig roll i samhället.

Vad jag här har sagt om fastighetsköp och om mäklarnas verksamhet gäller i stor utsträckning också då bostadsrätter och andra nyttjanderätter överläts.

Jag vill också påminna om den stora omsättning av såväl småhus som bostadsrätter som tid efter annan kännetecknar marknaden.

När man väger in allt detta i bilden, inser säkerligen var och en att det är utskottsmajoriteten som har gjort den framsynta bedömningen i ärendet när vi säger att det föreligger starka skäl för en särskild lagstiftning beträffande fastighetsmäklarnas verksamhet och föreslår riksdagen att bifalla propositionen.

Jag skall nu något beröra de civilrättsliga reglerna i lagförslaget.

Dessa paragrafer berör såväl köpare och säljare som mäklare. Mäklaren skall verka för att säljaren före överlåtelsen lämnar de uppgifter om fastigheten som kan antas vara av betydelse för köparen och att köparen före förvärvet undersöker eller låter annan person undersöka fastigheten.

Mäklaren är vidare skyldig att kontrollera vem som har rätt att förfoga över fastigheten och vilka inteckningar och rättigheter som belastar fastigheten.

I 12 § föreskrivs att fastighetsmäklaren skall tillhandahålla köparen en skriftlig beskrivning av fastigheten. Beskrivningen skall innehålla en rad

specificerade uppgifter. Detta åläggande gäller när en fastighet köps huvudsakligen för enskilt bruk.

Samma paragraf innehåller också en intressant nyhet. Mäklaren skall, innan fastigheten överläts, tillhandahålla köparen en skriftlig beräkning av dennes boendekostnader. Detta är ur konsumentsynpunkt mycket viktigt. Innan köpare undertecknar köpehandlingen får han härigenom tillfälle att utifrån all tillgänglig redovisning ytterligare en gång bedöma om hans ekonomi tillåter att han köper fastigheten. Utskottsmajoriteten fäster särskild vikt vid att denna bestämmelse finns med.

I övrigt gör utskottet här en del motivuttalanden som jag hänvisar till.

På en punkt i propositionen föreslår utskottet en ändring. Det gäller förmedlingen av bostadsrättsupplåtelser. Jag ber då kammarens ledamöter att särskilt uppmärksamma skillnaden mellan upplåtelse och överlåtelse.

Upplåtelse av bostadsrätt gäller i nya bostadsområden när en bostadsrättshavare för första gången tar den nybyggda lägenheten i besittning.

Utskottsmajoriteten anser att propositionens förslag på denna punkt fått en något för generell formulering och anser det skäligt att dessa upplåtelser av bostadsrätter inte skall omfattas av lagen.

I tydlighetens namn vill jag tillägga att så fort det gäller överlåtelse av bostadsrätter ställs samma krav på personalen inom de folkrörelsekooperativa organisationerna som på fastighetsmäklare i allmänhet.

Herr talman! Jag kommer nu att redovisa utskottets synpunkter på de motioner som väckts i ärendet samt beröra den reservation som företrädarna för moderata samlingspartiet och centerpartiet avgivit i utskottet, samt även något kommentera de debattinlägg som vi nyss har lyssnat till.

I motion 8 av Nic Grönvall framhålls bl. a. att lagstiftning på detta område är helt onödig. Jag konstaterar att reservanterna i utskottet inte delar den uppfattningen, utan reservanterna anser att en lagstiftning i och för sig är motiverad. Utan tvivel har reservanterna här visat en betydligt större politisk realism än vad motionären gjort.

Vidare har Allan Ekström i sitt inlägg utförligt uppehållit sig vid de skadeståndsrättsliga reglerna. Utskottsmajoriteten skriver för sin del mycket utförligt i den frågan på s. 13 och 14 i utskottets betänkande. Jag hänvisar envar av kammarens ledamöter till vad utskottet där har framhållit. Det anser vi vara fullt tillräckligt för att de här reglerna skall fungera väl i praktiken.

Allan Ekström vill också göra gällande att fastighetsmäklarna kommer i händerna på en enskild tjänsteman på ett försäkringsbolag och en enskild tjänsteman på länsstyrelsen.

Jag utgår från att även Allan Ekström anser att det är ett rimligt krav att fastighetsmäklarna skall ha en skadeståndsförsäkring. Då vill jag förtydliga och klargöra, att när departementet utarbetat propositionen har man haft flera kontakter med företrädare för försäkringsbolagen. Man har kallat på Svenska försäkringsbolags riksförbund, som i sin tur har skickat företrädare för två av de allra största försäkringsbolagen. Därutöver har Folksam varit

företrätt. Det har varit ett formellt sammanträde och flera olika telefonkontakter. Försäkringsbolagen ställde krav på att det i reglerna skulle finnas en passus om fastighetsmäklarnas lämplighet. Det kravet är också tillgodosett i propositionen. Då har försäkringsbolagen inte på något sätt rest några hinder utan förklarat sig fullt beredda att teckna försäkringar.

Jag skall även i tydlighetens namn göra det tillägget att försäkringsbolagen självfallet inte skall vara någon överinstans över länsstyrelsen, utan det är länsstyrelsen som avgör om en fastighetsmäklare skall få registrering, och det är länsstyrelsen som avgör om en registrering skall återkallas. Därefter – sedan länsstyrelsen har fattat beslut – är det försäkringsbolagens tur att agera.

När det så gäller skillnaden mellan handelskamrarna och länsstyrelserna är det riktigt att fastighetsmäklarna i dag kan söka auktorisation hos handelskamrarna, men handelskamrarna kan också vägra. Då finns det i dag ingen överklagningsrätt för den enskilde fastighetsmäklaren.

Propositionen innebär, som jag framhållit, att det är länsstyrelsen som skall bevilja registrering. Den enskilde fastighetsmäklaren får överklagningsrätt. Man tillgodoser verkligen den enskilde fastighetsmäklarens rättstrygghet genom att införa denna överklagningsrätt.

Genom att dessa frågor nu förs till länsstyrelsen anser jag vidare att människor i allmänhet får större insyn i handläggandet av frågorna än när de har beretts i en enskild handelskammare.

Men jag kan inte, trots alla dessa farhågor som reservanterna pekar på, frigöra mig från tanken att det är andra grundläggande orsaker som har dikterat deras förslag om avslag på propositionen. I varje inlägg från centern, moderaterna och folkpartiet har vi kunnat höra att de anser att propositionen innebär en etableringskontroll av fastighetsmäklare. Jag frågar samtliga talare: I vilken paragraf i lagförslaget står det talat om att det är en etableringskontroll av fastighetsmäklare? Ordet etableringskontroll finns över huvud taget inte med i hela lagförslaget. Det är ni som vill påstå att det är etableringskontroll, utifrån er uppfattning om den näringsrättsliga friheten.

Genom att i dag säga nej till propositionsförslaget har reservanterna missat tåget. De har missat möjligheten att göra en positiv insats för alla konsumenter, oavsett om dessa är köpare eller säljare. Reservanterna har prioriterat den lilla gruppen framför den verkligt stora gruppen, ett faktum som alla konsumenter säkerligen kommer att uppmärksamma. Och de kommer inte bara att uppmärksamma det utan även fundera över klokheten i den politik som reservanterna här företräder.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 6 ALLAN EKSTRÖM (m):

Herr talman! Lennart Andersson inledde med att förklara att lagen inte innebär etableringskontroll, och han återkom till det påståendet flera gånger under sitt anförande. Men vad förslaget innebär brukar enligt normalt språkbruk kallas för etableringskontroll. Visst är det väl kontroll om man

förbjuder en person att utöva ett yrke. Och departementschefen själv använder betecknande nog ordet "näringsförbud" på s. 10 i propositionen. Vad är det för skillnad mellan näringsförbud och etableringskontroll? Det lönar sig inte att förneka att lagen innebär etableringskontroll och näringsförbud. Man skall inte hänge sig åt s. k. nyspråk.

Nuvarande ordning med frivillig auktorisation är fullt tillräcklig. Den föreslagna lagen är ett ytterligare uttryck för samhället i rollen av en välmenande och beskyddande storebror. Jag frågar mig, säkert tillsammans med många andra här i kammaren: Vad blir det av Ingvar Carlssons tal om frihetsbegreppet? I den här lagen är etableringskontroll onödigare än någonsin.

Lennart Andersson uppehöll sig också vid den civilrättsliga delen. Jag skall därvidlag nöja mig med att förklara att vad jag framför allt vände mig mot var inte de paragrafer som fanns utan det förhållandet att de paragrafer inte fanns som borde ha funnits.

Till sist: Försäkringen uppehöll sig Lennart Andersson vid. Jag vill bara påpeka att för auktorisation gäller sedan 1947 kravet på försäkring.

Herr talman! Jag yrkar fortfarande bifall till vår reservation.

Anf. 7 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Till att börja med gäller det frågan om olika ords innebörd. På detta område förekommer ett visst nyskapande så till vida att ord som kan upplevas som negativa byts ut mot ord som låter mer positiva. Kalhyggen har blivit förnygringsytor, skattehöjningar har blivit inkomstförstärkningar för staten och eventuellt kommunerna, och nu skall alltså enligt Lennart Andersson ordet etableringskontroll inte kunna tillämpas.

Jag tycker inte att vi skall ta så lätt på den här frågan. Åtskilliga remissinstanser har yttrat sig över småhusköpskommitténs betänkande. Som jag framhöll i mitt anförande har denna kommitté prövat frågan, men självfallet tagit avstånd från förslaget.

Den som läser remissammanställningen finner att bankinspektionen anför att när det gäller den här näringsrättsliga regleringen så föreslår utredningen fortsatt etableringsfrihet. Det torde vara motsatsen till etableringskontroll. Näringsfrihetsombudsmannen har använt liknande uttryck. Statens pris- och kartellnämnd säger "att en etableringskontroll", osv. Ordet etableringskontroll används således om det alternativ som regeringen senare kom att föreslå i propositionen. Det råder därför inget tvivel om att det enligt gängse språkbruk är fråga om införande av etableringskontroll i fastighetsmäklarbranschen.

Andra remissinstanser åter använder uttryck som "vikten av näringsförbud". De använder också beteckningen näringsförbud i sammanhang där de talar om att det i vissa branscher kan finnas motiv för att begränsa näringsfriheten.

Låt oss alltså fastslå att med sedvanlig valör och betydelse på orden så måste propositionens förslag betecknas som att man inför etableringskontroll i den här branschen. Denna kontroll är visserligen inte kvantitativ, som

Lennart Andersson helt riktigt sade, men den är kvalitativ. Det talas om vilka kunskaper man måste ha för att få utöva fastighetsmäklaryrket och att man i övrigt skall anses lämplig för uppgiften. Dessutom tillkommer krav på försäkringar.

Är då etableringskontroll ett fult ord som bör undvikas? Jag ställde några frågor i mitt anförande, men de är lika obesvarade efter Lennart Anderssons inlägg. En fråga var vilka skäl man har för att införa vad vi vill kalla för etableringskontroll. Vidare frågade jag varför man föreslår någonting som ökar byråkratin och ger ytterligare uppgifter åt de arbetstygda länsstyrelserna, som inte får några anslagshöjningar. Dessutom frågade jag varför man inför en lag som hindrar duktiga "lekmän" ute i bygderna att fullgöra uppgifter som traditionellt och i alla tider har skötts av nämndemän och andra med god praktisk erfarenhet men utan den formella kompetens som nu uppställs som ett krav. Varför inför man en lag som förhindrar en fortsatt sådan ordning?

Lennart Andersson sade att vi från borgerligt håll avstod från eller undvek att göra en positiv insats. Skall jag tolka det uttalandet ungefär så här: Om vi i utskottet hade nöjt oss med att framföra allvarliga erinringar mot lagförslaget i vissa avscenden men ändå tillstyrkt förslaget med vissa justeringar, så att det hade blivit mer acceptabelt och exempelvis följt småhusköpskommitténs förslag, skulle då Lennart Andersson och hans partivänner varit beredda att i utskottet göra en kompromiss? Skulle vi på det viset ha fått vara med om att göra en positiv insats för att förhindra den extra byråkrati och etableringskontroll som socialdemokraterna nu vill driva igenom?

Anf. 8 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag tycker nog att Lennart Andersson överdriver, när han försöker göra gällande att den uppfattning som utskottsmajoriteten för fram är den enda riktiga vägen att stärka konsumentens rätt på det här området.

Etableringskontroll är det rätta uttrycket i sammanhanget, Lennart Andersson. Enligt lagförslaget begränsas många mäklares möjligheter att fortsätta sin verksamhet. Här har nämnts hur utvecklingen kan bli i glesbygden, där man inte har möjlighet att efterleva den lag som nu utstakas. Utan tvivel blir det konsumenten som förlorar också när det gäller servicekostnaderna. Det är konsumenten som får betala de ökade kostnaderna.

Det reella utfallet av lagen blir att man begränsar friheten på fastighetsförmedlingens område och att byråkratin ökar – jag upprepar det konstaterandet. Det är ofrånkomligt, Lennart Andersson.

Anf. 9 LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! Under årens lopp har kammaren många gånger diskuterat frågor om etableringskontroll. Ordet etableringskontroll innebär att statsmakterna föreskriver hur många näringsidkare som skall få finnas i en viss bransch. Det är alltså kvantitativa regler om hur många som skall få vara verksamma, hur många som skall få etablera sig i en bransch.

När det nu gäller fastighetsmäklare, innebär lagen inte några som helst regler i det avseendet. Hugo Bergdahl, Martin Olsson, Allan Ekström och jag kan i morgon dag starta verksamhet som fastighetsmäklare, under förutsättning att vi fyller vissa kvalitetskrav.

Allihop har vi i dag framhållit vilken betydelse fastighetsmäklarna har för alla människor, att fastighetsmäklarna har en mycket stor och betydelsefull uppgift i samhället. Då tycker jag att det är mycket rimligt att man sätter upp några få grundläggande krav som fastighetsmäklarna skall uppfylla rent kvalitativt. De skall ha en utbildning, de skall ha en försäkring och de skall anses som allmänt lämpliga för verksamheten.

Var och en som uppfyller de kraven kan omedelbart etablera sig som fastighetsmäklare. Då anser jag att det är oriktigt att i det här sammanhanget tala om etableringskontroll.

Både Martin Olsson och Hugo Bergdahl talar om situationen ute på landsbygden, där det i dag finns många människor som förmedlar fastigheter. Ingenting hindrar att de använder 1984, 1985 och halva 1986 för att gå igenom den utbildningskurs som är stipulerad – det finns särskilda kurser inom komvux. Därigenom kan de få den formella kompetensen och bli fastighetsmäklare, under förutsättning att de tecknar en försäkring. I debatten har alla varit överens om att mäklarna bör ha en försäkring.

Propositionen handlar alltså om att ställa kvalitativa krav på mäklarna, och det anser jag rimligt. Däremot finns det inga föreskrifter om antalet personer som skall vara verksamma i landet.

Anf. 10 ALLAN EKSTRÖM (m):

Herr talman! Lennart Andersson söker enligt mitt förmenande blanda bort korten genom den tolkning han gör av ordet etableringskontroll. Jag ber på nytt att få hänvisa till departementschefens eget ordval på s. 10 i propositionen, där han använder beteckningen "näringsförbud". Vad är näringsförbud om inte etableringskontroll?

Det är egentligen en ideologisk fråga som vi diskuterar och som har med frihetsbegreppet att göra. Här går en skiljelinje mellan tvång och obligatorium å ena sidan och frivillighet å den andra.

Låt mig återvända till den jämförelse som jag gjorde med advokaten. Lennart Andersson kan vända sig till advokat om han vill, men han behöver inte. Han har rätten att vända sig till annan än advokat. Vad är det för fel med denna tingens ordning?

Den ärade ledamoten av denna kammare Oskar Lindkvist motsatte sig förslaget om vad som kallas obligatorisk auktorisation, dvs. detsamma som i propositionen. I kommittén diskuterade man under mycket lång tid kravet på utbildning, som propositionen knyter an till – en länsstyrelsetjänsteman skall godkänna vederbörande efter prövning av hans lämplighet – och avvisar det som ogenomförbart.

Herr talman! Vad vi nu talar om är en dålig lag och en onödig lag.

Anf. 11 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Vi kan självfallet länge diskutera vad ordet etableringskontroll innebär. En instans tycker jag dock borde vara en rätt stor expert på den saken, och det är statens pris- och kartellnämnd. Den har klart uttryckt sin mening, och det har ansetts så viktigt att propositionsförfattaren på två ställen i den sammanställning av remissyttranden som separat har bifogats propositionen har återgett exakt samma stycke. De som har sammanställningen kan slå upp på s. 114 och s. 152, där det citeras vad pris- och kartellnämnden har sagt.

Då är frågan: Innebär vad regeringen nu föreslår en etableringskontroll eller inte? Statens pris- och kartellnämnd säger sig i likhet med kommittén finna att ett obligatoriskt auktorisationssystem skulle utgöra ett etableringshinder. Så fortsätter man i nästa mening: "En etableringskontroll utgör i sig själv en långtgående konkurrensbegränsning." Statens pris- och kartellnämnd använder alltså uttrycket etableringskontroll om just det som regeringen har föreslagit. Den propositionen försvarar Lennart Andersson, och han påstår att det lagförslag som regeringen nu vill driva igenom inte innebär etableringskontroll.

Det är uppenbart att överläggningen inte har gett några svar på frågorna varför socialdemokrater och vpk nu vill driva igenom etableringskontroll när det gäller fastighetsmäklare och varför de vill öka byråkratin på det här området. Vi har inte fått ett ord till svar, inte heller någon förklaring till varför de många som formellt inte uppfyller kraven men som på ett skickligt sätt har skött fastighetsmäkling, ofta i glesbygderna, inte skall kunna få fortsätta med detta. De är inte auktoriserade, de har inte den formella kunskapen. Nu talas det om att de självfallet kan få delta i komvuxutbildning så att de kan bli auktoriserade. Jag tror att många av dem har nått medelåldern eller något mer och inte sätter sig på skolbänken för att få fortsätta en service till människorna i bygden som de har skött oklanderligt under årtionden; nu måste de på grund av ett regeringsförslag studera 300 timmar i komvux för att få göra det.

Tyvärr, Lennart Andersson, har denna överläggning inte gett svar på några av de här frågorna och inte heller på något sätt motiverat det anmärkningsvärda lagförslag som vi nu har att ta ställning till.

Herr talman! Med detta yrkar jag på nytt bifall till vår gemensamma reservation vid utskottets betänkande.

Anf. 12 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Lennart Andersson kan inte acceptera uttrycket etableringskontroll och kan inte heller medge att lagförslaget innebär en byråkratisering på det här området. Men samtidigt har han i sina anföranden använt uttrycken begränsa, utbilda, registrera och lagstifta när det gäller mäklarnas fortsatta verksamhet. Så talar en sann byråkrat.

Anf. 13 LENNART ÅNDRSSON (s):

Herr talman! Martin Olsson frågar på nytt av vilken anledning regeringen lägger fram det här lagförslaget. Jag har gång på gång här framhållit att det är omtanken om alla konsumenterna som har styrt handlandet när det gäller den här lagstiftningen. Vi anser att det är mycket rimliga krav som ställs i propositionen. På alla fastighetsmäklare skall kunna ställas vissa kvalitativa krav på att de rätt kan fylla sin viktiga uppgift här i samhället.

Det är förvånande om Martin Olssons alla frågor innebär – och det tycks de göra – att Martin Olsson är beredd att acceptera att vi i fortsättningen skall ha ett relativt stort antal fastighetsmäklare som inte fyller de krav på utbildning och allmän kompetens som ställs i propositionen. Allmän lämplighet och utbildning är förutsättningar för att fastighetsmäklarna skall kunna få den försäkring som vi alla är ense om. Jag tycker att det nu i slutet på debatten ankommer på företrädarna för de borgerliga partierna att redovisa rent ut om de är beredda att acceptera fastighetsmäklare som inte uppfyller de mycket rimliga krav som ställs i propositionen. Ni slår tydligen så till det yttersta vakt om näringsfriheten att ni är beredda att acceptera att fastighetsmäklare inte behöver uppfylla några som helst kvalitativa krav.

Till allra sist vill jag säga några ord till vännen Allan Ekström. Allan Ekström vill sätta likhetstecken mellan orden etableringskontroll och näringsförbud. För mig är det två helt skilda begrepp. Näringsförbud meddelas av myndigheterna till en person som redan är verksam i en bransch men missköter sig, så att det är nödvändigt att införa näringsförbud för honom. Det är inte alls samma sak som etableringskontroll.

Anf. 14 ALLAN EKSTRÖM (m):

Herr talman! Med anledning av det sista vill jag liksom Martin Olsson hänvisa till vad som står på s. 152 i sammanställningen av remissyttrandena. Där skriver statens pris- och kartellnämnd: "En etableringskontroll utgör i sig själv en långtgående konkurrensbegränsning." Det är alltså statens pris- och kartellnämndens beteckning.

Jag upprepar: Departementschefen kallar det för näringsförbud. Jag tycker att det är samma sak.

Till sist en fråga till Lennart Andersson. Vill Lennart Andersson tillåta att en svensk medborgare i ett juridiskt problem får anlita annan än advokat?

Anf. 15 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Vi får komma ihåg att det 1975 tillsattes en kommitté, småhusköpskommittén, med uppgift att utreda frågorna om förstärkt skydd för konsumenterna vid köp av småhus. Den kommittén var parlamentariskt sammansatt. Kommittén kom enhälligt fram till att inte förordna obligatorisk auktorisation, alltså inte en etableringskontroll som nu föreslås. Den föreslog i stället att det nuvarande systemet med frivillig auktorisation skulle fortsätta att gälla. Man fann alltså inte att det var sådana brister att det fanns anledning att ha ett obligatorium. Det är mot den bakgrunden som vi bl. a. har motsatt oss den etableringskontroll som förslaget innebär. Jag hoppas att

Lennart Andersson nu inser att ordet har den nämnda betydelsen, eftersom de mest sakkunniga remissinstanserna har använt det på det sätt som skett. Fastighetsköp är viktiga. Det är därför som auktorisationen finns. Varje mäklare som är auktoriserad har rätt att annonsera att han är auktoriserad, så att den som vill kan vända sig till just en auktoriserad mäklare och alltså garanteras att han får en mäklare som är godkänd enligt den kungörelse som finns i frågan. Det är dock inget tvång att vända sig till en sådan. Det är detta som är skillnaden. Nu kommer det inte att få förekomma lekmän – så kan vi kalla dem – med god erfarenhet men utan den formella kompetensen. Det är detta som är skillnaden.

Jag ställde en fråga till Lennart Andersson med anledning av hans första anförande. Det gällde möjligheterna att göra kompromisser i utskottet. Lennart Andersson sade att vi hade avstått från att göra en positiv insats i det här fallet. Då var min fråga: Hade socialdemokraterna varit beredda att avstå från kravet på etableringskontroll för att möjliggöra för oss att uppnå enighet om lagförslaget i övrigt? Jag har inte fått något svar på min fråga. Erfarenheten visar tyvärr att det inte brukar finnas utrymme för kompromisser.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls med 167 röster mot 147 för reservationen av Per-Olof Strindberg m. fl.

6 § Föredrogs

jordbruksutskottets betänkanden

1983/84:18 om naturvård m. m. samt

1983/84:19 om jakt- och viltvård.

Anf. 16 TALMANNEN:

Jordbruksutskottets betänkanden 18 och 19 kommer att behandlas i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas jordbruksutskottets betänkande 18 om naturvård m. m.

Naturvård m. m.

Anf. 17 HANS WACHTMEISTER (m):

Herr talman! När det gäller allemansrätten har vi avgivit två reservationer, nr 1 och 2. Det kan kanske vara befogat att titta litet tillbaka i tiden och studera under vilka omständigheter som allemansrätten en gång tillkom. Vårt land var då glest befolkat med dåliga eller inga kommunikationer, friluftslivet ringa, osv. Sedan dess har som bekant utvecklingen gått framåt.

Den motsättning mellan markägarens och friluftsfolkets intressen som förr var helt försumbar har till följd av det ökade utnyttjandet av allemansrätten nu skärpts, inte minst genom att allemansrätten i dag utnyttjas inte bara av

enskilda personer, som hittills varit fallit, utan också av korporationer och grupper. Detta utnyttjande sker utan hänsyn till de naturvärden som kan finnas inom området. Särskilt allvarligt blir det när man i turismens intresse marknadsför allemansrätten. Det görs ibland, som framgår av en statlig broschyr, med direkt felaktiga uppgifter, som t. ex. att det skulle falla inom allemansrättens ram att hämta vatten ur brunnar på annans tomt.

I många avseenden märks mest allemansrättens rättigheter. Det är alltid de som framhålls. Däremot sägs det inte att allemansrätten skall vara kombinerad med skyldigheter.

Allemansrätten är en alltför värdefull institution för att den skall få förfuskas på det sätt som nu håller på att ske. Man vill över huvud taget inte diskutera allemansrätten. Den skall möjligen utvidgas, men inte anpassas till utvecklingen.

Vi torde på det viset förlora betydligt mer än vi tror oss vinna. En väsentlig del av allemansrättens värde förstörs och kan inte utnyttjas av dem som bättre förstår att umgås med naturen. Det kan verkligen behövas en översyn av allemansrätten. Av den orsaken yrkar jag bifall till reservation 1.

När det gäller reservation 2 kan man säga att allemansrätten i grova drag innebär rätt för vem som helst att var som helst, när som helst och hur som helst vistas på annans mark, så länge man inte därmed inkräktar på markägarens rättmätiga näringsfång. Men tillämpningen synes ha blivit en helt annan, så att man vänder rätt upp och ned på allemansrätten. Det är tillåtet för markägaren att sköta sin mark, endast så länge han inte hindrar friluftslivets utövning.

Särskilt tydligt har denna sak kommit fram när det gäller de allt vanligare hjorthägnen. Här är det fråga om ett näringsfång, där man ofta inte har något alternativ. Man uppför hjorthägn på steniga skravelmarker, eftersom hjortarna har en förmåga att utnyttja just de gräsarter som växer i bergsskrevor men som inte har någon annan användning. Vi från moderata samlingspartiet tycker inte att det finns någon anledning att under åberopande av allemansrätten införa ett tillståndsvång för uppförande av vilthägn. Vad är det för principiell skillnad mellan biffdjur inom kraftiga stängsel och ett hjorthägn? Jag har svårt att finna någon skillnad och yrkar därför bifall till reservation 2.

I fråga om reservation 3 ansluter jag mig till utskottets avslagsyrkande. Men jag vill samtidigt passa på tillfället att efterlysa en allvarligare syn på vad nationalparker egentligen är. I det avseendet instämmer jag med Paul Lestander. Vi har under åren sett att det räcker med att vattenfallsstyrelsen blinkar mot en strömsträcka för att genast få tillstånd till utbyggnad av den. Regeringen blinkar tillbaka och riksdagen följer gladligen efter. Stora Sjöfallet, Abisko, Pieljekaise och Sarek må vara nog såsom en föga hedrande uppräkningslista, mot vilken ett treårsintervall mellan besluten i grundlagens anda ingenting betyder. Av den orsaken tycker vi att det är onödigt att tynga vår lagstiftning ytterligare. Vi har lärt oss att det inte tjänar mycket till. Vi får på något vis försöka skapa en allmän respekt för nationalparkerna såsom institutioner. Därför biträder jag inte den Lestanderska reservationen.

Vidare har vi en reservation beträffande strandskyddet. Där har jag i en liten detalj svårt att följa med mina partivänner. Jag har inte heller deltagit i utskottsbehandlingen av frågan, och de synpunkter som jag här framför är därför mina egna och inte partiets.

Strandskyddet var vid sin tillkomst aldrig avsett att innebära något idiotstopp. Avsikten var att ge planeringsmyndigheterna andrum i en allt fortare gående exploatering av stränderna. Efter ett tiotal år kom emellertid några ledamöter av det gamla tredje lagutskottet underfund med att man nog borde se över strandlagen. Det blev riksdagens beslut, och översynen visade att man på några håll faktiskt tillämpade lagen som ett idiotstopp. I tredje lagutskottet såg man så allvarligt på detta att man ifrågasatte om man skulle infordra en förklaring från några länsstyrelser som tillämpat lagen på det viset. Man ville ha en förklaring till hur i all sin dar något så när vettigt folk kunde tolka lagen så vansinnigt – detta sades naturligtvis i något finare ordalag. Utskottet kom så småningom fram till att man inte skulle begära någon sådan förklaring, men man åstadkom i alla fall en bättre tillämpning av strandlagen.

Avsikten med strandlagen var inte bara att ge länsstyrelserna rådrum i deras planering – jag glömde att säga det tidigare – utan också att ge en liten fingervisning om hur lagen skulle tillämpas. Det var som sagt inte fråga om något idiotstopp, utan avsikten var att man skulle fastställa i planer vilka områden som skulle kunna frisläppas för en något så när hyfsad bebyggelse och för vilka andra områden man borde införa ett absolut förbud.

Det har nu visat sig att länsstyrelserna gick ganska hårt fram i sin planering. På naturvårdshåll blev man orolig för att det viktigaste inte längre skulle vara att ett område var acceptabelt ur friluftssynpunkt. Det höll på att bli så, att så snart det fanns ett vatten inom ett område, så snart man hade utsikt över ett vatten, tog exploateringen fart på ett sätt som inte var önskvärt.

Jag var en av dem som med tillfredsställelse hälsade de generella strandlagsbestämmelser som infördes för en del år sedan, och jag har ingen anledning att ändra mig i det avscendet. Det är därför jag inte har anslutit mig till mina partivänners reservation när det gäller strandskyddet. Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan i vad avser det generella strandskyddet.

Anf. 18 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Folkpartiets partimotion Bättre naturvård redovisar en helhetssyn på frågan om hushållning med knappa naturresurser kombinerad med hänsyn till krav på livskvalitet. Ekonomiskt kortsiktiga åtgärder kan innebära att vi mister värden som vi inte kan få igen. Detta säger jag mot bakgrund av att de ekonomiska frågorna i vårt land enligt liberal uppfattning skall handläggas inom marknadsekonominns ram.

Det finns dock, herr talman, värden som kortsiktigt inte får eller kan diskonteras i kronor och ören. Detta gäller exempelvis områden som inte går att återskapa. När vi talar om behovet av skydd för de fjällnära skogarna och går emot de ingrepp som görs är det med vetskapen om att det kan ta hundratals år att återskapa en sådan skog – om det över huvud taget är

möjligt. När vi talar om att skydda de outbyggda älvarna är det mot bakgrund av samma helhetssyn.

Naturvärden har i många avseenden, t. ex. när det gäller kulturmiljöfrågor och bevarandefrågor, mycket svårt att hävda sig i en ekonomiskt svår tid. Inte minst framgår detta av den budgetproposition som i går lades på riksdagens bord.

I vår motion föreslår vi olika åtgärder för att förbättra naturvårdspolitiken. Vi tar upp några naturtyper som är utsatta för speciella hot, exempelvis fjällen, fjällskogarna, älvarna och våtmarkerna. Vi tar upp behov av insatser för att skydda djur och växter och behovet av hänsyn till naturvärden inom jordbruk, skogsbruk och mineralhantering.

Motionen utmynnar i inte mindre än 18 konkreta yrkanden. Några av dessa yrkanden har behandlats i annat sammanhang. Det gäller exempelvis skyddet för våra outbyggda älvar, och det gäller delar av motionen som har behandlats i budgetsammanhang.

I dag redovisas behandlingen av huvuddelen av motionen. Tyvärr har folkpartiet inte fått gehör för en stor del av de enligt vår mening relativt självklara yrkandena. Folkpartiets i förhållande till övriga partier avvikande mening redovisas i reservationerna 4, 6 och 7 samt i ett särskilt yttrande av Börje Stensson.

Jag skall nu mot bakgrund av den helhetssyn som redovisas i motionen närmare kommentera reservationerna. På vilka punkter utskottet delar motionens förslag framgår av betänkandet. Detsamma gäller beträffande den motion om Gullmarn som jag väckt tillsammans med Kenth Skårvik.

I reservation 4 behandlas frågor om skydd för fjällvärlden, nya nationalparker m. m. Folkpartiet återkommer där till kravet på upplösandet av Stora Sjöfallets nationalpark, som delvis är så exploaterad att den inte uppfyller de krav som måste ställas på en nationalpark. De delar som inte är exploaterade bör överföras till Sareks nationalpark. Ytterligare en del av området bör föras till en ny nationalpark, som bör tillskapas i Sjaunja. Detta område har ur naturvårdssynpunkt ett mycket stort skyddsvärde och tillhör de europeiska våtmarker som det är särskilt angeläget att bevara.

Detsamma gäller beträffande Taavavuomaområdet, som också det bör avsättas till nationalpark. I det sistnämnda området finns mycket stora botaniska värden, som behöver skyddas, liksom ett rikt fågelliv. Stora Sjöfallets nationalpark bör sålunda upplösas och två nya nationalparker tillskapas.

Längre söderut, i den södra delen av fjällvärlden, ligger Rogenområdet. Det är av annan karaktär, med blockmarker beväxta av gles urskog. Området är i och för sig naturreservat, men eftersom det hör till de mest säregna som finns i landet, bör även det omvandlas till nationalpark.

Fjällvärlden är också i övrigt hotad och måste få ett skydd mot exploatering. De fjällnära skogarna, som jag tidigare nämnde och som är föremål för diskussion, är ett exempel på detta. Folkpartiets uppfattning har redovisats i en motion som väckts i anslutning till riksdagens revisorers berättelse och som kommer att behandlas i det sammanhanget. Spörsmålet

om skyddsåtgärderna kvarstår, och Kerstin Ekman har aktualiserat det i några frågor till jordbruksministern.

Tyvär har exploateringsintressena alltför ofta fått väga tyngre än skyddsintressena. Folkpartiet ämnar komma tillbaka med sina krav beträffande nationalparkerna.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Våtmarkerna har en utomordentligt stor betydelse för den ekologiska balansen. Tekniska landvinningar liksom ökade krav från skogsbruk och inom energiområdet gör att de områden som inte får exploateras måste tas fram nu, innan det är för sent. Dessa områden måste avgränsas och ges ett starkare skydd.

Jag yrkar bifall till reservation 6.

I reservation 7, som jag också yrkar bifall till, behandlas angelägenheten av att hänsynsreglerna för jordbruk och skogsbruk ges, som det sägs, stringenta former. Det är bl. a. mycket angeläget att de sista resterna av urskogar som finns i landet ges ett tillräckligt skydd. Dessa skogar finns ju på mycket begränsade arealer. Naturvårdsintressena i samband med mineralbrytning måste dessutom skyddas bättre.

Slutligen, herr talman, vill jag än en gång hänvisa till det särskilda yttrande som avgivits av Börje Stensson. Som inledning till detta yttrande redovisas något av de övergripande synpunkter som jag anförde i början av detta anförande. Det gäller att bedöma värdet av en levande natur i jämförelse med kortsiktiga ekonomiska beräkningar. Det gäller också att bevara skilda naturtyper över hela vårt land, och det gäller att naturvårdshänsyn måste tas i olika verksamheter. Det måste, herr talman, slås fast att alla samhällssektorer har ett ansvar för naturen.

I detta sammanhang bör frågeställningen om den nuvarande naturvårdslagstiftningen är tillräcklig för att hävda naturvårdsintressena tas upp. I detta sammanhang är det givetvis av intresse att studera effekten av kommande lagstiftning för ädellövskog och hänsynsregler för jordbruket.

Flora- och faunavården är en försummad del av naturvården. Att bevara växter och djur i naturlig miljö är naturligtvis ett grundläggande naturvårdskrav. Det är ju så att betydligt mer än 200 djurarter i skogsmiljö bedöms vara utrotningshotade. Flora- och faunavården måste därför få ökad betydelse. Växtarter måste skyddas. Vi har tagit hänsyn till detta i reservation 7.

Ett särskilt faunavårdsanslag bör tillskapas, och från folkpartiets sida har jaktvårdsfonden anvisats. Eftersom begäran om faunaanslag förts fram från naturvårdsverket och också i jakt- och viltvårdsberedningens slutbetänkande, framförs nu inte något yrkande.

Herr talman! Jag vill än en gång med vad jag anført yrka bifall till av Börje Stensson undertecknade reservationer från folkpartiet.

Anf. 19 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! I det här betänkandet från jordbruksutskottet behandlas motioner om naturvård m. m. Vårt parti har två motioner, och jag skall

Nr 57

Onsdagen den
11 januari 1984

Naturvård m. m.

inledningsvis beröra dessa.

I motion 485 föreslår vi att den fysiska riksplaneringen utvidgas till att omfatta också de naturresurser som i dag inte omfattas av denna planering. Vi föreslår också att regeringen utreder möjligheterna att genom särskild lag värna om naturresurserna.

Eftersom man f. n. i bostadsdepartementet håller på att utarbeta en promemoria med förslag till lag om hushållning med naturresurser och att i detta lagförslag avses ingå regler som motsvarar riktlinjerna i den fysiska riksplaneringen, nöjer vi oss med att avvakta detta för att eventuellt återkomma när lagförslaget lagts.

I motion 1010 yrkande 1 tar vi upp skyddet av våra nationalparker. Vi vill ha ett förstärkt skydd av våra nationalparker, och vi anser oss ha full täckning för denna uppfattning. Inte minst utgör behandlingen av Stora Sjöfallets nationalpark ett bevis på detta. Misshandeln av denna står i en klass för sig. År 1919 – bara tio år efter det att våra första nationalparker skapades – startade modern svensk historias värsta manipulation av ett stycke fjällnatur, ett övergrepp som fortfarande pågår. Nationalparksgränsen flyttades för att legalisera grävskopornas och sprängskottens ommöblering av naturen. Dammar byggdes. Akkajaure reglerades i omgångar tills sjöytan höjts 32,5 m. Vietas kraftstation uppfördes i områdets hjärta. Sjön Satisjaure reglerades, och Sitasjaure dämades, vilket reducerade vattentillförseln i den viltrika Teusadalen. Tunnlar sprängdes, vägar och kraftledningar drogs över obrutna fjäll, ställverk och baracker uppfördes, och de döda strandremsorna fick karaktär av stenbrott. Sammanlagt 21 500 hektar påverkades av det som en gång var Stora Sjöfallets nationalpark, plus vidsträckta områden runt omkring.

Det hjälper föga att utskottsmajoriteten anser att man måste se allvarligt på varje intrång i en nationalpark, oberoende av intrångets omfattning, och att varje ingrepp i en nationalpark strider mot syftet med nationalparkens tillkomst. Vad som kan konstateras är att utskottsmajoriteten inte vill medverka till ett bättre skydd av våra nationalparker.

Ett annat bevis på att det behövs ett bättre skydd för våra nationalparker är reservation 4 från folkpartiet. I den reservationen föreslås att Stora Sjöfallets nationalpark bör upplösas på grund av den hårda exploateringen. Nu anser vi inte att de slutsatserna bör dras, utan det är bättre att rädda vad som räddas kan genom ett förstärkt skydd för våra nationalparker. Jag vill därför yrka bifall till reservation 3, och förhoppningsvis kommer väl åtminstone folkpartiets ledamöter att ansluta sig också till den.

Herr talman! Jag vill också med några ord beröra de två andra folkpartireservationerna. Reservation 6 gäller våtmarkerna. När yrkandet behandlades i utskottet ansåg jag att jag kunde ansluta mig till den redovisning som gjordes, att en inventering nu genomförs och att frågan om en tillståndsprovning enligt naturvårdslagen övervägs i jordbruksdepartementet. Men det har hänt saker sedan dess. I måndags redovisades i TV hur man vid den pågående inventeringen träffar på stora områden våtmarker som redan är förstörda genom dikning eller andra åtgärder. Den här

informationen gör att vi vid den kommande voteringen kommer att stödja reservation 6, för att understryka den vikt vi lägger vid att skydda våra våtmarker.

Reservation 7 innefattar tre yrkanden. Det första yrkandet avser jordbrukets hänsyn till naturvärden. Här har nyss lagts fram ett lagförslag om jordbrukets hänsyn till naturvärden, och tillämpningsföreskrifter kommer också att utarbetas, varför detta yrkande måste anses vara tillgodosett.

I reservationen tas också frågan om naturvårdshänsyn i skogsbruket upp. Jag vill här påminna om att vi vid förra riksmötet behandlade motionsyrkanden från vårt parti om skogsbrukets naturvårdshänsyn. Jag vill i detta sammanhang citera och återuppliva minnet av vad vi då sade i vår reservation:

”Enligt 21 § skogsvårdslagen får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om den hänsyn som skall tas till naturvårdens intressen vid skötsel av skog, såsom i fråga om hyggens storlek och utläggning, beståndsanläggning, kvarlämnande av trädstammar och skogsbilvägars sträckning. — Frågan måste bl. a. ställas om inte den tekniska och maskinella utvecklingen i skogsbruket gått så snabbt att lagstiftningen och framför allt tillämpningsföreskrifterna inte längre uppfyller sitt syfte.”

Vi ansåg därför att en översyn av 21 § skogsvårdslagen och dess tillämpningsföreskrifter borde göras och att det i samband med detta borde undersökas hur tillämpningsföreskrifterna följs i skogsbruket.

Såvitt jag kan erinra mig ställde inte folkpartiet upp på denna skrivning, men det kan kanske bero på att vi inte menar samma sak. Vi ville ha en översyn av tillämpningsföreskrifterna för all den skogsmark som brukas, mark som enligt vår mening skall användas för virkesproduktion. Den aktuella folkpartireservationen berör något helt annat, nämligen naturskogar och urskogar, som folkpartiet tydligen, om man läser rätt, vill bedriva skogsbruk på. Vi hade i vår reservation förra året ett yrkande om att dessa skogar skulle skyddas för framtiden, att inget skogsbruk skulle bedrivas där. Men inte heller detta förslag ville folkpartiet ställa sig bakom.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservationerna 3 och 6 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 20 JAN FRANSSON (s):

Herr talman! Allemansrätten är en omistlig tillgång när det gäller den stora allmänhetens möjligheter till rekreation och friluftsliv i naturen. Strandskyddet är ett nödvändigt medel för att trygga allmänhetens tillgång till platser för bad och friluftsliv. Varje år återkommer dessa två frågor i form av borgerliga motioner till riksdagen med propåer om inskränkning i allemansrätten och uppluckring av reglerna för strandskyddet.

Från socialdemokraternas sida kommer vi nu, liksom tidigare, att med all kraft avvisa alla försök att reglera allemansrätten till förmån för privata markägare. Allemansrätten är en gammal sedvanerätt och skall så förbli. Den innebär en rätt att vistas i naturen, men den innebär också ett ansvar och

ett hänsynstagande till naturmiljö, allmänna och enskilda intressen. Att konflikter kan uppstå och uppstår är oundvikligt. Men att, som påstås i den för moderater och centerpartister gemensamma reservationen nr 1, allmänhetens uppträdande i naturen de senaste åren motiverar att man nu gör en översyn av allemansrätten med sikte på inskränkningar avvisas bestämt från utskottets sida. Utskottet understryker, liksom många gånger tidigare, att det är genom en saklig och vederhäftig information om rättigheter och skyldigheter i allmänhetens umgänge med naturen som konflikter och eventuella olägenheter kan undvikas. Sådana exempel som Hans Wachtmeister tidigare nämnde i sitt anförande är inte vederhäftig information. Men det finns självklart också exempel på mycket bra information om allemansrätten såväl på svenska som på utländska språk.

I reservation nr 2, som också handlar om allemansrätten, vill moderaterna upphäva den tillståndspflicht för uppförande av vilthägn som riksdagen beslutade om för drygt ett år sedan och som trädde i kraft den första januari 1983. Tillståndsplikten tillkom just för att länsstyrelsen vid sin tillståndsprövning skulle ta hänsyn till behovet av skydd för friluftslivet och naturmiljön. Tillstånd bör således inte lämnas inom områden där vilthägn kan utgöra hinder för det rörliga friluftslivet eller där de kan medföra en icke godtagbar påverkan på naturmiljön. De exempel på marker som Hans Wachtmeister tidigare nämnde kanske är just sådana där tillstånd beviljas. Det kanske är sådana marker som inte är av något intresse för friluftslivet. Utskottets majoritet delar alltså inte moderaternas uppfattning att markägarens intresse att utnyttja marken för viltuppfödning bör gå före skyddet för det rörliga friluftslivet och avstyrker därför den aktuella motionen.

Från socialdemokraternas sida kommer vi lika bestämt som vi försvarar allemansrätten att motarbeta alla försök till uppluckring av reglerna för strandskyddet. De moderata framstötarna, som i år återfinns i reservation nr 5 – från vilken Hans Wachtmeister är undantagen –, har dess bättre avvisats av en stor majoritet i riksdagen under senare år. Så har det dock inte alltid varit. När de första reglerna om strandskydd infördes av socialdemokraterna på 1950-talet, skedde detta under starkt motstånd från inte bara högern utan även från dåvarande bondeförbundet. Man behöver inte ha särdeles stor fantasi för att föreställa sig hur det skulle ha sett ut utmed våra stränder om inte dessa regler hade införts. Det är illa nog på många håll där fritidsbebyggelsen blockerar fina områden för det rörliga friluftslivet.

I den moderata reservationen föreslås att det generella strandskyddet skall slopas. Man säger att det är byråkratiskt och onödigt krångligt. Länsstyrelserna skall i stället vid behov förordna om strandskyddsområde.

I en annan moderat motion anføres andra skäl. Där sägs att fritidsbosättning skulle hålla stränderna rena från oönskad vegetation och därmed vara ett positivt inslag i naturmiljön.

Utskottet anser för sin del inte att utvecklingen under de nära tio år som det generella strandskyddet har varit i kraft ger stöd för en återgång till tidigare gällande system. Tvärtom tycks dispensmöjligheterna på sina håll

tillämpas mer generöst än lagstiftningen avsett. Utskottet avstyrker därför de moderata motionerna.

I övriga reservationer tas upp frågor som också tidigare har behandlats i riksdagen. Vpk återkommer i reservation 3 med sitt krav på grundlagsskydd för nationalparker. I folkpartireservationen 4 föreslås en rad åtgärder för ett bättre skydd mot exploatering av det svenska fjällområdet. Utskottet har vid åtskilliga tillfällen understrukt fjällområdenas stora betydelse ur naturvårds- och rekreationssynpunkt. Det pågår också, vilket utskottet hänvisar till, mycket omfattande utrednings- och planeringsarbete såväl på riksnivå – av främst naturvårdsverket – som på länsnivå.

I år beräknas naturvårdsverkets fjällutredning bli klar, och de objekt som nämns i folkpartireservationen finns med i det sammanhanget. Först när utredningen är klar får regering och riksdag det underlag som är nödvändigt för prövning av frågan om skyddet av fjällregionen. Det innebär, Lars Ernestam, att utskottet inte avvisar de förslag som folkpartiet lägger fram i sin motion. Jag har stor förståelse för innehållet i den, men utskottet anser att man måste ge sig till tåls med eventuella initiativ tills utredningarna är klara.

Med den motiveringen avstyrks förslagen i folkpartiets reservation.

Skyddet av våra nationalparker är väl förankrat i folkopinionen, och det är inte, John Andersson, bara en utskottsmajoritet som uttalar sig om skyddet för fjällregionen. Riksdagen har för några år sedan på utskottets förslag enhälligt uttalat sig mycket starkt för att nationalparkerna bevaras intakta. Ett grundlagsskydd, som vpk föreslår – om det nu är möjligt att införa – påverkar inte dessa förhållanden i någon riktning.

I reservation 6 anför folkpartiets ledamot i utskottet, i ganska allmänna ordalag, att våtmarkerna måste ägnas större intresse än hittills. Utskottet hänvisar till de inventeringar som pågår både i naturvårdsverkets regi och i länen. Dessa inventeringar skall ge det underlag som är nödvändigt för en bedömning av våtmarkernas betydelse och skyddsvärde i förhållande till andra intressen, bl. a. torvtäkt och skogsproduktion. Otvivelaktigt är vissa våtmarker av stor betydelse för den ekologiska balansen i naturen. Därom finns inga delade meningar.

Den sista reservationen, nr 7, också den från folkpartiet, tar upp behovet av regler om naturvårdshänsyn i olika näringar. Det ligger nu ett sådant förslag från regeringen på riksdagens bord när det gäller jordbruket.

Från socialdemokraternas sida välkomnar vi folkpartiets intresse för dessa frågor. När folkpartiet under en kort tid innehade posten som jordbruksminister behövdes inga sådana regler. Det kan vi läsa i hans förslag till lag om skötsel av jordbruksmark, som behandlades av riksdagen 1979. Krav har rests på en översyn av motsvarande föreskrifter i skogsvårdslagen, men utskottet har inte funnit några skäl för att skärpa dessa. Däremot – det är en åsikt som jag inte minst har personligen – behövs sannolikt en ökad information bland skogsägare och dem som arbetar i skogen för att få ett ökat genomslag av föreskrifterna i det praktiska skogsbruket.

När det gäller förslaget till hänsynsregler i minerallagstiftningen finner utskottet inte något behov av ytterligare föreskrifter om hänsyn till

naturvårdens eller miljövårdens intressen i samband med mineralhanteringen. Det finns i dag redan ett hyggligt stöd i nuvarande lagregler för att hävda dessa intressen.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka avslag på samtliga reservationer och tillstyrka utskottets hemställan.

Anf. 21 HANS WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Jan Fransson talade om att moderata samlingspartiet m. fl. hade begärt en översyn av problemen när det gäller allemansrätten i avsikt att privatisera marken. Innebörden i Jan Franssons uttalande var något i den stilen. Jag kan inte förstå, när jag ser i våra papper, att vi någonstans har talat om en inskränkning av allemansrätten. Det står inte ett dugg om detta. Vi har i stället begärt en översyn, och man kan säga att den på sikt kommer att innebära att allemansrätten skall anpassas till utvecklingen, så att den behåller det värde som den i dag har – men som den håller på att mista genom att allemansrätten, framför allt i närheten av de stora tätorterna, utnyttjas till en förslitning av naturen. Det är alltså inte alls fråga om en privatisering utan tvärtom ett bibehållande av allemansrättens innebörd.

Jag vet inte om Jan Fransson möjligen, när han talar om privatisering, tänker på en viss återhållsamhet i marknadsföringen. Det är det enda som jag kan hitta i vår reservation som möjligen skulle kunna tolkas på det viset. Men det är inte alls fråga om en återhållsamhet med marknadsföringen i betydelsen att man skulle inskränka allemansrätten, utan det är som sagt en återhållsamhet när det gäller utvidgningen – en utvidgning som medför risk för att dess väsentliga värden kommer att försvinna.

Anf. 22 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Jag är i och för sig inte så förtjust i de återblickar som ständigt görs i debatter här i kammaren. Men eftersom Jan Fransson nu har tagit upp en sådan fråga vill jag bara nämna att det var Eric Enlund, den folkpartistiske jordbruksministern, som gav naturvårdsverket och lantbruksstyrelsen i uppdrag att lägga fram förslag till hänsynsregler. Det är dessa förslag som nu ligger till grund för den proposition som föreligger. Med det vill jag lämna historien och i stället se framåt.

Det är också så, Jan Fransson, att det inte räcker med att tala vackert om behovet av skydd för fjällen. Det räcker inte med att hänvisa till kommande utredningar, för det händer så mycket under tiden. Exempel på detta är vad som har hänt med fjällskogarna. Det måste alltså göras klara uttalanden från riksdagen.

När det gäller vår syn på nationalparkerna bemötte inte Jan Fransson så mycket vad vi anförde, utan han hänvisade bara till att det är en återkommande diskussion. Det kommer det att vara tills dessa parker en gång inrättas. Men är det så, Jan Fransson, att tillskapandet av nya nationalparker har försvårats genom att dessa 10 milj. kr., som tidigare fanns med som överföring från domänfonden, har tagits bort och inte finns med heller i den proposition som nu kommer?

Anf. 23 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Trots den utskottsskrivning från 1980 som Jan Fransson hänvisar till, där det står att i princip varje ingrepp av nu ifrågasatt karaktär i en nationalpark strider mot syftet med nationalparkens tillkomst, så tror jag inte att Jan Fransson här i kammaren kan garantera att inga nya ingrepp kommer att göras i våra nationalparker.

Man skulle också kunna ställa följande fråga till Jan Fransson: Om det nu råder stor enighet om syftet med våra nationalparker – och att de skall skyddas för framtiden – varför har då detta hänt med Stora Sjöfallets nationalpark? Det kan väl inte vara nödvändigt att jag upprepar, från mitt inledningsanförande, historien om vad som har hänt med Stora Sjöfallet? Det finns ju inga garantier för att inte liknande ingrepp kommer att göras också i framtiden. Eller kan Jan Fransson nu garantera att det skydd som finns kommer att sätta stopp för varje ingrepp som kan tänkas i framtiden i våra nationalparker?

Anf. 24 JAN FRANSSON (s) replik:

Herr talman! Hans Wachtmeister undrade varifrån jag hade fått påståendet att moderaterna vill göra inskränkningar i allemansrätten. Jo, i den gemensamma motionen från moderaterna och centern, som har legat till grund för utskottets behandling av frågan om allemansrätten, står det ordagrant så här: "Inom områden utsatta för starkt utnyttjande kan allemansrätten behöva inskränkas." Det var bl. a. detta jag syftade på.

Både Hans Wachtmeister och jag vet att man med hjälp av naturvårdslagen också kan göra inskränkningar i allemansrätten för allmänheten, om värdefulla naturmiljöer hotas av exempelvis förlitning.

Jag förstår att Lars Ernestam inte är särskilt förtjust över att jag gör återblickar. De borgerliga partierna har inte så mycket att yvas över från sina sex år i regeringsställning när det gäller miljövården. Jag skall erkänna att det gjordes ansatser under den korta folkpartistiska regeringsperioden, men man nådde inte särskilt långt. Den socialdemokratiska regeringen fullföljer nu vad den dåvarande regeringen inte maktade.

Lars Ernestam säger vidare att det inte räcker med vackra ord. Menar verkligen Lars Ernestam och folkpartiet på allvar att riksdagen skall fatta stora och viktiga beslut om våra fjällområden innan naturvårdsverket har presenterat den fjällutredning som nu har pågått under åtskilliga år? Utredningen kommer också att omfatta en översiktlig plan över hur våra fjällregioner skall skyddas. Det kan inte vara Lars Ernestams och folkpartiets mening att riksdagen skall hantera frågan på det sättet.

Självfallet kan ingen, och således varken John Andersson eller jag, ställa några garantier för framtiden. Men jag litar på att ett enhälligt riksdagsbeslut står sig lika bra som en formell hantering i form av ett grundlagsskydd.

Anf. 25 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Jag är inte på något sätt rädd för att tala om vad som har hänt under gångna år. Vad som emellertid förvånar mig är att socialdemokraterna

har så svårt att förklara sin egen politik, att de gång på gång måste hänvisa till vad som skedde tidigare.

Då det gäller den aktuella frågan så redovisade jag i mitt anförande att detta initiativ togs under den borgerliga regeringstiden.

Jag fick vidare frågan om riksdagen skall göra uttalanden under pågående utredning. Ja, ibland måste den göra det, t. ex. när hotet mot fjällskogarna är så akut som det är i dag.

Jag fick inget svar på min fråga om socialdemokraternas inställning till vården av våra nationalparker. Motioner i detta ämne har återkommit under en följd av år. Vad som nu har hänt är att 10 milj. kr. för ändamålet har borttagits ur budgeten.

Anf. 26 JAN FRANSSON (s) replik:

Herr talman! Studera vad som egentligen hände under de sex borgerliga regeringsåren på miljövårdens område! De borgerliga partierna har, som jag sade tidigare, inte särskilt mycket att yvas över. Det var stagnation och motvind för miljövården under dessa år. Nu får den socialdemokratiska regeringen återuppta det reformarbete som var så framgångsrikt fram till år 1976. Lars Ernestam har själv tidigare i debatten nämnt att flera intressanta propositioner i ämnet är på gång.

Talmannen anmälde att Lars Ernestam anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 27 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Som redan sagts här i dag, är allemansrätten en omistlig del av vårt kulturarv. Denna rätt, som är en sedvanerätt, förutsätter att den som utnyttjar den också tar ansvar för att skada inte uppkommer.

På senare tid har emellertid antalet uppenbara lagöverträdelser i samband med utnyttjande av allemansrätten ökat på ett oroväckande sätt. Detta är alltså anledningen till att motion 1982/83:794 skrevs av fyra riksdagsledamöter från Kronobergs län. Mest oroväckande har de skogsbränder varit som orsakats av slarv med öppen eld. Bl. a. har ur naturvårdssynpunkt värdefulla öar helt förstörts. Nedskräpningen i skog och mark vållar också olägenheter och kostnader, framför allt kring vandrings- och kanotleder.

Listan över överträdelser kan göras lång. Riskerna är stora att man hamnar i en situation med skarpa intressekonflikter inte enbart, vill jag påstå, mellan markägare och dem som utnyttjar allemansrätten utan också gentemot dem som vill värna om vår fauna och flora.

Denna utveckling är ingen önskvärd utveckling utan en olycklig sådan. Därför är det angeläget att vi på alla sätt värnar om den unika tillgång som den svenska allemansrätten är. Men då gäller också att vi kan utnyttja den rätt. Med allemansrätten följer också en skyldighet.

Jan Fransson citerade en mening ur vår motion: "Inom områden utsatta för starkt utnyttjande kan allemansrätten behöva inskränkas." Jag vill då fortsätta på det stycket: "Så kan ske genom föreskrift vid bildande av

nationalpark, naturreservat eller naturvårdsområde. Dessa förordnanden kräver emellertid ett mycket omständligt förfarande." Jag understryker det sistnämnda. Det vi nu vill få till stånd är alltså en översyn.

När vi nu föreslår en översyn av utnyttjandet av allemansrätten är informationen en viktig del som behöver ses över. Det är helt klart att informationen hittills varit otillräcklig, inte minst till de utländska gäster som söker sig ut i vår svenska natur.

Det förslag som förts fram i motionen sammanfaller till stora delar med reservation nr 1, och jag yrkar, herr talman, bifall till reservation 1 vid betänkande 18.

Anf. 28 SVEN ERIC LORENTZON (m):

Herr talman! Det råder inga delade meningar om behovet av ett väl fungerande strandskydd. Däremot tycker jag, efter att ha åhört Jan Fransson's inlägg här, att det verkar vara delade meningar i den principiella frågan om samhällets ställning och styrning kontra enskilt ägande och frihet för enskilda att planera och utveckla sina liv. Den frihetsdiskussion som statsrådet Ingvar Carlsson försökte starta tycks inte ha trängt ut ens i det egna partiet.

Det finns, herr talman, stora områden i landet, främst i inlandsområdena, där inte någon konflikt föreligger mellan det rörliga friluftslivet och bebyggelsen. Därför ifrågasätter moderata samlingspartiet om det varit rationellt att göra strandskyddet generellt och att överlåta åt länsstyrelserna att medge dispens för vissa områden.

De tidigare reglerna, som innebar att länsstyrelserna förordnade om strandskydd inom de områden där detta ansågs erforderligt, var betydligt smidigare och mindre byråkratiska än de nuvarande. Vi bör därför återgå till tidigare gällande regler, och riksdagen bör hos regeringen begära förslag om ändring i naturvårdslagens bestämmelser om strandskydd.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till reservation nr 5.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter behandlingen av jordbruksutskottets betänkande 19.)

Anf. 29 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera jordbruksutskottets betänkande 19 om jakt- och viltvård.

Jakt- och viltvård

Anf. 30 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Det är inte första gången som utskott och kammare behandlar nu aktuell motion om utarrenderingen av jaktmark, och det kommer inte heller att bli den sista gången, det kan jag på stående fot

högtidligen lova. Jag kommer nämligen att ständigt återkomma i den här frågan, tills den har fått en acceptabel lösning.

Jag vill också inledningsvis, för att undanröja eventuella missförstånd, deklarerera att visst finns det markägare, bl. a. skogsbolag, som insett värdet av att den lokala befolkningen samt anställda fått möjlighet att utöva jakt på rimliga villkor. Därför skall ingen skugga falla på dessa markägare.

Tyvärr är verkligheten på många håll en annan. De ekonomiska intressena gör sig alltmer gällande i den svenska jakten, till nackdel för både viltet och jägarna. Det finns markägare som vill, eller som förleds till att vilja, utnyttja den fina viltkonjunkturen i Sverige mer för sin egen vinning än för jaktens huvudsyfte. Skall spekulationsintressen få tränga undan seriösa jägare från jaktmarker som de innehaft i många årtionden och som de med stor möda och stora uppoffringar sökt vårda på bästa sätt? Ja, detta kommer att bli allt vanligare, om den nuvarande utvecklingen får fortsätta.

Man behöver inte söka med ljus och lykta för att hitta exempel på den oroande utvecklingen. I årets första nummer av Svensk Jakt finns en artikel med rubriken Jakten i vår Herres hage. Det är ett exempel från nordvästra Värmland, nämligen Långsjöhöjdens jaktvårdsområde, som omfattar drygt 3 000 hektar skogsmark. Följande vill jag citera direkt ur artikeln:

”Lejonparten av marken ägs av Fryksände församling. Torsby kommun äger 98 hektar, resten av marken ägs av tio små markägare. En av dem är Arvid Olsson. Han har jagat älg på marken sedan 1953. Det har varit en billig jakt. På senare år har också älg tillgången varit god.

Men till höstens älgjakt blev Arvid och hans jaktkamrater av med större delen av sin jaktmark. Fryksände församling krävde att få dela jaktvårdsområdet i två sektioner – en östlig och en västlig. I en annons i Nya Wermlandstidningen bjöds jakten på den östliga sektionen ut på anbud.

Det högsta anbudet kom från Tomas Ödman, gästgivare i Vägsjöfors. 53 000 kronor inklusive moms var han beredd att betala. Och därmed fick han jakträtten på 1 800 hektar mark och rätten att skjuta 16 älgar.”

Av artikeln framgår också att jägarna genom mångårig jaktvård åstadkommit en bra älgstam; nu ställs de utanför. På det här området har man också en troféavgift som saknar motstycke. För varje tagg över åtta tar nämligen markägaren ut en troféavgift motsvarande 1 000 kr. per tagg. Den som skjuter en 24-taggare blir i samma ögonblick skyldig Fryksände kyrka 16 000 kr. Det här är ytterligare ett bevis på det riktiga i ett av motionens krav, nämligen att anbudsförfarande vid utarrendering av jakt bör förbjudas.

En annan avart som tycks öka alltmer är förskotts betalning av tilldelad avskjutning. Hur ett sådant förfaringsätt, att i förskott ta betalt per djur, är förenligt med en god viltvård är svårt att förstå.

Att i förskott ta betalt för djuren är i många avseenden ett stort problem. Det fick jag verkligen erfara när jag hade tillfälle att närvara vid jaktvårdsretsens möte under helguppshället. Kretsen, som omsluter hela kommunen, behandlade avskjutningen vid höstens jakt. Företagna flyginventeringar visade att det var nödvändigt med en större avskjutning för att en acceptabel vinterstam skulle ernås.

Nu är det ju på det sättet, att även inom en begränsad del av landet som en kommun utgör varierar älgstammens storlek mellan olika områden och mellan olika år. Det fanns ett förslag om en väl tilltagen tilldelning, och att det då skulle ankomma på de olika jaktlagen att lokalt bedöma hur stor del av tilldelningen som skulle utnyttjas. Detta visade sig inte vara gångbart när ett skogsbolag tar ut fällningsavgiften i förskott och domänverket tar ut en del av avgiften i förskott. Följden skulle för en del av jaktlagen bli att man tvingades betala för älgar som inte kan skjutas eller också att man helt förstör älgstammen, som tydligen har skett på en del håll. På ett område i Västerbotten – ett område som haft en mycket bra älgstam – kunde man nu vid höstens inventering konstatera att det inte fanns en enda älg på området, fastän området är 3 000 hektar stort.

Enligt min och många andras mening måste den här påtalade oroande utvecklingen stoppas. Det är mycket märkligt att jakt- och viltvårdsberedningen anser domänverkets system vara lämpligt. Där tillämpas ju en grundavgift för varje tilldelat djur, sedan en fällningsavgift och därtill en troféavgift. Dessutom kan tilläggas att man varit prisledande på detta område.

Utskottsmajoriteten är mycket kallsinnig till att åtgärder vidtas och hänvisar till jakt- och viltvårdsberedningen, vilken i sin tur avvisar tanken på någon form av allmän priskontroll i fråga om jakträttsupplåtelse. Beredningen anser att en åtgärd som bör prövas är att via jägarorganisationerna söka få till stånd en allmän tillämpning av ett standardiserat prissättningssystem. Som ett svar på dessa tankegångar vill jag citera vad Bengt Noreklint, Värmlands läns jaktvårdsförbund, säger angående den jakt i vår Herres hage som jag inledningsvis nämnde. Han säger: "Det är inte mycket vi kan göra mot den här utvecklingen. Det finns fler jägare än det finns marker för och det finns alltid de som är beredda att betala vad som helst – särskilt om vi öppnar jakten för jägare på kontinenten."

Herr talman! Helt klart är att prisutvecklingen på jaktens område och de ekonomiska intressen som där gör sig gällande inte står i överensstämmelse med en riktig viltvård och jaktens huvudsyfte. Därför är det nödvändigt att åtgärder vidtas, om möjlighet skall ges att leva upp till de målsättningar som anges i jaktlagen. Jag vill därför yrka bifall till reservationen i betänkandet.

Anf. 31 HANS WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Eftersom riksdagsordningen inte medger att man avger sitt anförande i skriftlig form, nödgas jag be kammaren om ursäkt för att ni måste höra på min "solklara" stämma ett litet tag till.

Den socialdemokratiska riksdagsmannen Arthur Sköldin hävdade ofta – som kanske ännu några av denna kammars ledamöter kommer ihåg – att jakten inte borde behöva tyngas av en massa jakttider och detaljerade jaktstadgor, eftersom varje jägare skulle ha sådan utbildning och sådan ansvarskänsla att regleringar helt enkelt vore onödiga. Han var emellertid realist nog att förstå att vägen till detta Utopia vore så knagglig att den knappast torde kunna leda oss till målet. Vi finge därför, menade han, finna

oss i en hel del bestämmelser, men vi måste ge akt på att dessa då blev regler, skrivna av jägare för jägare; byråkrater måste hållas kort. Vi måste, som Sköldins efterträdare som ordförande i Svenska jägareförbundet Fritiof Boo uttryckte det, sätta älgstängsel kring kanslihuset, eftersom de som befolkade denna institution bara i undantagsfall och mera slumpvis begrep någonting om jaktens problem.

Vi har som bekant haft en jakt- och viltvårdsberedning, som belyst en stor del av jaktens problem. Vi vet ännu inte hur den proposition kommer att se ut som blir följd av utredningen, men det är inte för sent att via protokollet från dagens debatt skicka propositionsförfattarna några ord med på vägen.

I en moderat motion har problemen vid älgjakt längs allmän väg tagits upp. Dessa är, såvitt jag kan se, typfall för sådana frågor som måste lösas av jägarorganisationerna själva, med utgångspunkt i just vad jag inledningsvis anförde om jägarens ansvar. Att i lagtext fastställa bestämmelser om skjutfält, förbjudna skjutriktningar osv. torde vara helt otänkbart och omöjligt. I motionen efterlyses också särskilda skyltar med varning för pågående älgjakt. Det må vara riktigt att sådana skyltar inte finns i den av trafiksäkerhetsverket godkända floran, men om kammarens ledamöter i älgjaktstider styr sina steg söderut, exempelvis till Kronobergs län, får de se gott om skyltar med just denna innebörd att älgjakt pågår. Skyltar som efter varje drev flyttas till nya, aktuella platser. Smålandsjägarerna har alltså i detta avseende visat så gott omdöme, att några bestämmelser utöver vad jakt- och viltvårdsberedningen föreslagit knappast torde behövas. Det hela är som sagt en angelägenhet för jägarorganisationerna själva. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag i detta avseende.

Vad så beträffar jakten på sädgås har Sven Munke yrkat på förbud mot att därvid använda hagelammunition, under hänvisning till den enligt hans mening oacceptabelt höga skadskjutningsfrekvensen som följer med den sortens jakt. Jag håller i detta avseende helt med Sven Munke; det är alldeles för många skadskjutningar – om det är beroende på att jägarerna på grund av fåglarnas storlek bedömer hastighet och/eller avstånd fel må vara osagt. Jakten med lämpliga kulvapen har en klar fördel: antingen skjuter man träff, och då ligger fågeln där, eller också skjuter man bom, och då står jägaren där med snopen min. Skadskjutningar med kulammunition förekommer helt enkelt inte när det gäller gäss. Vi måste emellertid beakta flera faktorer i detta fall.

Gåsjakten utövas mestadels i flack och öppen terräng med dåliga kulfång, och något annat alternativ till hagel än kula torde inte finnas, med allt vad därmed följer av risker. Det finns utmärkta kulvapen härför, t. ex. Sako 7 x 33, en finsk bössa med ganska brant kulbana och alltså väl lämpad för jakt just i sådan här öppen terräng. Men med den verklighetsfrämmande inställning som präglar rikspolisstyrelsens och i någon mån också lagutskottets handläggning av vapenfrågor torde den gåsjägare som vill skaffa sig ett sådant vapen tvingas göra sig av med ett annat bra allroundvapen – så verkar tyvärr en "fullbelagd" vapengarderob. Och gåsjägaren står där utan möjlighet att genom jakt kompensera sig åtminstone

delvis för vintergässens betningsskador. Vet vi f. ö. om det är svenska jägare som vållat de konstaterade skadorna? Mig veterligt finns ingen utredning som klart binder oss vid det brottet.

Med andra ord: Alltför många frågor är än så länge obesvarade för att ligga till grund för ett beslut. Jag yrkar därför bifall till utskottets yrkande beträffande p. 2.

Jag sympatiserar till stora delar med Paul Lestanders reservation om markupplåtelse men yrkar ändå avslag på den och bifall till utskottets förslag i p. 3. Vad Paul Lestander säger om anbudsförfarandets prisupptrissande egenskaper är bara alltför sant. Det är vardagsmat för oss i södra Sverige att läsa hur pastorat och andra inrättningar i annonser agnar krokarna med grannskap till det eller det godset, där greven alltid har skött jakten så bra att vilttillgången även på småmarkerna intill är påfallande god. Nu har Paul Lestander kanske inte så stor erfarenhet av grevar, för de lär ju ha tagit slut uppe i Norrbotten och Västerbotten, norr om lapplinan, men jag tror att vi i sakfrågan är ganska överens. Orsaken till att jag ändå inte gått med honom ligger i att prisbildningsmekanismen inte alltid är av ondo, även om jag erkänner att mina bedömningar kan vara motstridiga. Ett jaktlag, som genom ett skyhögt anbud skaffat sig jaktmarker, vill kanske ta skadan igen genom att skjuta praktiskt taget allt som rör sig. Ett annat jaktlag tar genom det höga arrendet initiativet till en intensiv jaktvård, som kommer hela bygden till godo. I ett sådant läge bör vi vara försiktiga och följa utskottets linje i p. 3, till vilken härmed yrkas bifall.

I punkterna 4 och 5 nöjer jag mig med att yrka bifall till utskottets hemställan. Det behövs inga kommentarer till vad som framgår av betänkandet i dessa punkter.

Vad slutligen beträffar skydd mot utrotningshotade djurarter finns det anledning att understryka vikten av att gällande lagar verkligen tillämpas. Hittills förefaller det nästan som om våra myndigheter inte tagit den olagliga djurfångstverksamheten på allvar. Har man lyckats gripa någon av dessa kommersiella naturvandaler blir straffet nästan löjeväckande lågt. Skellefteåfallet förra året var närmast groteskt. Exemplet med biologiläraren från Västtyskland, som älskade nakna galar så högt att han for över till Sverige för att i specialbyggd bil transportera fångsten till sitt hemland med dess höga priser på sådana fåglar är inte mycket bättre än Skellefteåfallet. Fångstredskapen finns säkerligen kvar, marodörernas kontaktnät i Sverige finns också kvar. På kontinenten får fågelfångarna snart väl betalt. Vad man kan få betala i böter, efter den nedsättning av böterna som man lyckas utverka på svenskt håll genom att hänvisa till sitt ekonomiska läge, tar man snart igen i hemlandet. På kontinenten närmast skrattar man åt de dumma svenskarna, som är så snälla när det gäller de här sakerna. Men om en svensk medborgare vill sälja farfars fars gamla malättna kungsörn från den tid då det var berömvärt att nedlägga en sådan, då är det stopp.

Sannerligen, herr talman, kan det behövas en mycket snar översyn av lagen eller en omarbetad lag i detta avseende. Eftersom vi i utskottet funnit att en sådan är på god väg, yrkas bifall till p. 6 i betänkandet. Och må det till

allra sist vara tillåtet att hoppas att den lagen inte får sådana stötande utväxter som vårt lands främste konservator Tore Hansson i Dagens Nyheter i lördags fruktade.

Anf. 32 JAN FRANSSON (s):

Herr talman! Jag vill fatta mig helt kort och peka på ett initiativ som utskottet tar i detta betänkande när det gäller upplåtelse av jakträtt inom jaktvårdsområde. Utskottet föreslår att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag till ändring i lagen om jaktvårdsområde. Det är en liten men utomordentligt betydelsefull ändring som vi tar upp. Bakgrunden är att regeringsrätten under år 1982 har meddelat ett antal domar som innebär att fastighetsägare inom ett jaktvårdsområde får upplåta sin jakträtt till annan person, oberoende av hur stort eller litet område som omfattas av överlåtelsen och oberoende av om markägaren själv utövat sin jakträtt eller inte. Nyttjanderättsinnehavaren får sedan utöva jakt inom hela jaktvårdsområdet, oavsett hur litet område som vederbörande delägare har.

Bestämmelserna om upplåtelse och överlåtelse av jakträtt inom ett jaktvårdsområde återfinns numera i 10 § lagen om jaktvårdsområde. Denna lag trädde i kraft den 1 januari 1981. Tillstånd får vägras endast om upplåtelsen eller överlåtelsen kan anses olämplig med hänsyn till jaktvärden eller på annat sätt är till avsevärd olägenhet för medlemmarna. Före den här lagens ikraftträdande gällde beträffande jaktvårdsområde vissa regler i jaktlagen, som föreskrev att fastighetsägare som deltog i jaktvårdsområde kunde förvägras att upplåta sin jakträtt endast om upplåtelsen befanns olämplig med hänsyn till jaktvärden eller var till avsevärt men för övriga fastighetsägare. Denna bestämmelse motsvaras således till sin sakliga innebörd av 10 § i den nya lagen om jaktvårdsområden. I förarbetena till den lag som nu gäller beträffande jaktvårdsområde förs det också ett resonemang om att den nya lagen inte skulle innebära någon ändring av tidigare praxis.

Nu är det emellertid som det är. Regeringsrätten har i sina domar slagit fast en rättstillämpning som innebär att varje fastighetsägare i ett jaktvårdsområde anses ha rätt att genom upplåtelse av sin jakträtt sätta en annan person i sitt ställe. Inom de områden av landet där en stor del av jaktmarken är organiserad i jaktvårdsområden hyser man mycket stor oro för att det kan ske en uppsplittring av befintliga jaktvårdsområden och naturligtvis också för att bildandet av nya sådana områden försvåras. Därför är det en välkommen beställning som utskottet här gör.

Utskottet passar också på att slå fast att den samverkan över ägo gränserna som sker inom jaktvårdsområdena är av stor betydelse för en ändamålsenlig jakt- och viltvård. Det är således angeläget att regelsystemet utformas så att denna verksamhet främjas, och detta är orsaken till att utskottet föreslår en lagändring.

Detta är, John Andersson, också ett led i strävandena att stävja en osund prisutveckling. Det är helt orimligt att den som äger några hektar mark kan arrendera ut jakträtten för kanske tusentals kronor och därmed medge den som arrenderar jakträtten att jaga inom ett område på kanske 10 000 hektar.

Det är, som sagt, ett orimligt förhållande. Det är bra att utskottet är enigt om att nu beställa en lagändring.

Sedan tycker jag att det är glädjande att det finns en överensstämmelse i uppfattningarna över partigränserna när det gäller jaktfrågorna – alltifrån John Andersson på vpk-kanten till Hans Wachtmeister på moderat-kanten. Om jag hamnar någonstans i mitten så kan jag bara säga att också jag står bakom det som tidigare har sagts här i kammaren i denna fråga. Vi är överens om att den prisutveckling som skett på jaktarrenden är oroväckande. Den kan innebära – har kanske redan på vissa håll börjat innebära – att det är de som har pengar som kan ägna sig åt denna fina form av verksamhet. Men jag tycker att vi skall vänta med diskussionen om det tills vi får ett förslag från regeringen, baserat på jakt- och viltvårdsberedningens förslag. I dess betänkande finns en del förslag som det är anledning att pröva.

Själv har jag också varit inne på att det kan bli nödvändigt med en prisreglering. Eftersom jag också haft möjligheter att penetrera saken i jakt- och viltvårdsberedningen måste jag säga att det förefaller oerhört svårt att hitta ett prisregleringssystem som inte skulle fordra en sådan byråkratisk apparat att det kostar mer än det smakar. Själv har jag inga lösningar av problemet hur man skulle kontrollera att prisregleringen verkligen efterlevdes. Det är möjligt att John Andersson har lösningen på det. I så fall är jag också beredd att ställa upp. Men jag ser i dag inga möjligheter. Jag har själv tidigare motionerat i den här frågan i riksdagen, men man måste inse att det här är oerhört svårt och kanske inte mödan värt. Men det finns en del andra förslag som är värda att prövas. Till den diskussionen får vi alltså återkomma.

Med det här, herr talman, yrkar jag avslag på vpk-reservationen och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 33 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! I tider när folk reser till månen borde det väl inte vara alldeles omöjligt att få till stånd åtgärder mot de missförhållanden på jaktens område som jag nu under några år har påtalat. Det är ju bra att Jan Fransson har börjat fundera över införande av något slags prisreglering. Om jag inte har en slutlig lösning på problemet, har jag ändå några funderingar om hur man skulle kunna konstruera ett system.

Jag tror inte att man kan förutsätta ett fixt och färdigt system på det här området. Det blir kanske nödvändigt att pröva sig fram. Men vad som är nödvändigt är att man verkligen sätter i gång och gör något, innan det är för sent.

Jag vill återigen knyta an till artikeln med rubriken Jakten i vår Herres hage. Utskottet har hänvisat till beredningen, och beredningen avvisar tanken på någon form av allmän priskontroll. Den tycker att man bör lösa problemet via jägarorganisationerna. Beredningen förutsätter att de skulle ha möjligheter att göra något.

Jag får då återigen hänvisa till vad representanten för jaktvårdsförbundet i Värmland säger. Han säger: Vi kan inget göra. Markägaren bestämmer över

sin mark, eftersom jakträtten följer markägandet.

Arvid Olsson, som blev av med 1 800 hektar i höstas, befarar enligt tidningsartikeln att det inte kommer att stanna vid det. Det framgår av artikeln att det har kommit vissa signaler som tyder på att man 1987 kanske kommer att tappa de återstående 1 200 hektaren – då löper avtalet om jaktvårdsområdet ut. Arvid Olsson säger i artikeln: Vi har redan fått signaler om att Fryksände församling då helt tänker dra sig ur jaktsamarbetet. Det har man möjlighet till enligt gällande lag för jaktvårdsområden.

Anf. 34 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Jag skall tala litet om skadskjutning av gäss.

Skadskjutningen av gäss är den största jaktliga skandal som vi f. n. har i vårt land. Under en enda jaktsäsong skadskjuts uppskattningsvis 6 000 gäss, utöver de 3 000 som dödas och blir kvar på platsen. Detta upprepas år efter år. Tillsammans med jägarna i andra länder där vår gåspopulation också vistas bidrar de svenska jägarna på detta sätt till att två tredjedelar av sädgässen – eller i siffror minst 40 000 av de totalt ca 60 000 sädgässen – inom denna population bär habel i kroppen. Detta är, herr talman, oacceptabelt och uppseendeväckande, inte bara från jaktetisk synpunkt. Det är också en svårförståelig handlingsbrist från ansvariga myndigheters sida när det gäller att komma till rätta med missförhållandena.

Vad kan man då göra? Jo, man kan helt enkelt förbjuda habelbössan vid gäsjakten. Det vapnet hör helt enkelt inte hemma där.

Utskottet hänvisar till att naturvårdsverket på nytt skall utvärdera habelförekomsten i våra vilda gåsararter. Enligt uppgift skall man med kula skjuta 400 gäss som skall undersökas – detta trots att man redan tidigare gjort sådana undersökningar och det därvid har visat sig att två av tre sädgäss har habel i kroppen från tidigare skadskjutningar. De kan ha skett här i landet, men de kan naturligtvis också ha skett i Finland – det gör det ju inte trevligare.

Redan 1969 slogs det larm om skadskjutningarnas omfattning när det gäller de vilda gåsararterna. Det aktualiserades på nytt då Skånes ornitologiska förening i december 1975 hos naturvårdsverket tog upp ett flertal problem kring gäss och gåsjakt. Ett av problemen var just skadskjutningarna, om vilka föreningen skrev: En av grundförutsättningarna för att jakt skall få bedrivas är att det jagade djuret inte utsätts för onödigt lidande. Det vore högst intressant att få denna fråga prövad på den skånska gäsjakten. Var går gränsen för en acceptabel skadskjutningsfrekvens? Kan man med bibehållande av kravet på undvikande av onödigt lidande godta att 10, 20 eller kanske 50 % av populationen efter jakten har habel i kroppen? – I verkligheten berättar svenska och utländska undersökningar om 75 % skadade fåglar.

Skånes ornitologiska förening anförde i december 1977 att enigheten i sakfrågan – att en hög skadskjutningsfrekvens är oacceptabel – borde leda till omedelbara åtgärder, nämligen förbud mot habeljakt på gäss redan fr. o. m. hösten 1978. Så går det emellertid som bekant inte till i vårt land. Det måste

utredas först, och det är väl inget fel i och för sig. Men för varje gång som det här beslutet fördröjs skadskjuts ytterligare 6 000 gäss per år.

Det har begärts förbud mot jakt med hagelgevär också från naturvårdsverkets sida, men något förbud har inte kunnat genomföras.

I skrivelse till regeringen hemställer Sveriges ornitologiska förening om förbud mot hageljakt på gäss hösten 1980. Men regeringen fann ingen anledning att vidta någon åtgärd utan vidarebefordrade skrivelsen till den sittande jakt- och viltvårdsberedningen. Vid förfrågan hos denna utredning svarades det att det var gott om tid att vidta åtgärder till 1981 års jakt. Några sådana åtgärder vidtogs inte, med följd att ytterligare 6 000 gäss skadsköts det jaktåret.

I min motion 1982/83:642 framställde jag krav på förbud mot gåsjakt med hagelvapen. Utskottet avstyrker motionen under hänvisning till att det från den 1 juli 1983 föreskrivits att man vid jakt efter änder och gäss med slätborrade skjutvapen inte får använda ammunition innehållande hagel vars diameter är över 2,75 millimeter. Tidigare fick man använda större hagel, upp till 4 millimeter. Nu skall man göra nya undersökningar för att utröna om en övergång till mindre hagelstorlek kommer att minska skadskjutningen. Min uppfattning som gammal jägare är att skadefrekvensen bara ökar i stället för att minska.

Herr talman! Jag är väl medveten om att när ett utskott är enhälligt, är det meningslöst att ställa särskilda yrkanden mot utskottets hemställan. Jag vidhåller emellertid min uppfattning att såväl beslutsfattare som ansvariga myndigheter i den här frågan har drabbats av en handlingsförlamning. Jag har också sedan motionen väcktes varit i kontakt med forskare och jägare, vilka så gott som samtliga anser att hageljakt på gäss är grovt djurplågeri och borde förbjudas. Lantbruksstyrelsen har f. ö. förordat att alla åtgärder som kan humanisera jakten snarast borde vidtas. Jag kan bara instämma i detta. Men under tiden fortsätter gåsjakten på ett sätt som gör den till den största jaktliga skandal som vi f. n. har i vårt land.

Anf. 35 HANS WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Jag vill säga till herr Munke att jag i mitt anförande har framhållit, precis som herr Munke, att skadskjutningsfrekvensen inte är tolerabel. Men som läget är i dag på vapenmarknaden kommer ett förbud mot hagel att för många jägare innebära förbud mot gåsjakt över huvud taget, eftersom vapenförordningen tillämpas på det stelbenta sätt som jag beskrev.

Vi bör alltså först och främst få till stånd en ändring i vapenförordningen som gör att den kan tillämpas litet mera efter praktikens krav. Får vi det, kan vi därefter diskutera förbud mot hagelammunition. Jag instämmer i vad herr Munke sade om jaktmetoden – den är inte acceptabel.

Anf. 36 ERIK OLSSON (m):

Herr talman! I motion 1982/83:483 påpekas riskerna med älgjakt vid allmän väg från uppsatt jaktorn. Jordbruksutskottet har avstyrkt motionen.

I utskottets motivering nämns inte med ett enda ord något om jaktornen som finns uppförda vid vägarna, vilket förvånar oss motionärer mycket.

Motionen har uppmärksammats i jaktlagen och lett till att ett stort antal jaktorn rivits. Det är vår förhoppning att ännu fler jägare skall inse risken av jakt från jaktorn vid allmän väg och att det på sikt innebär att de helt försvinner.

Herr talman! Vi anser att vi med den uppmärksamhet som motionen fått i bl. a. jägarkretsar, trots utskottets ställningstagande, har uppnått vårt syfte och har därför inget yrkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Jordbruksutskottets betänkande 18

Mom. 1 a (översyn av gällande regler om allemansrätten)

Utskottets hemställan bifölls med 178 röster mot 129 för reservation 1 av Einar Larsson m. fl.

Mom. 1 b (allemansrättens innehåll)

Utskottets hemställan bifölls med 225 röster mot 81 för reservation 2 av Arne Andersson i Ljung m. fl.

Mom. 2 (grundlagsskydd för nationalparker)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 16 för reservation 3 av John Andersson.

Mom. 3–5 (skydd för fjällvärlden, nya nationalparker m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 17 för reservation 4 av Börje Stensson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 9 (strandskydd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (våtmarker)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 30 för reservation 6 av Börje Stensson.

Mom. 11 (regler om hänsyn till naturvårdens intressen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Börje Stensson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Jordbruksutskottets betänkande 19

Mom. 3 (upplåtelse av jakträtt m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 291 röster mot 15 för reservationen av Paul Lestander.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Föredrogs

näringsutskottets betänkanden

1983/84:16 om konsumentverkets organisation och resurser,

1983/84:17 om ny lagstiftning på kärnenergiområdet (prop. 1983/84:60),

1983/84:18 om import- och exportreglering (prop. 1983/84:61) samt

1983/84:19 om Regioninvestgruppen (prop. 1983/84:25 delvis).

Kammaren biföll utskottets framställningar om att ärendena skulle avgöras efter endast en bordläggning.

Anf. 37 TALMANNEN:

Näringsutskottets betänkanden 16, 17, 18 och 19 kommer att debatteras i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas näringsutskottets betänkande 16 om konsumentverkets organisation och resurser.

Förste vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

Konsumentverkets organisation och resurser

Anf. 38 ULLA VOSS-SCHRADER (m):

Fru talman! I näringsutskottets betänkande nr 16 behandlas en motion av Erik Hovhammar m. fl. med förslag som kan innebära värdefulla besparingar på det konsumentpolitiska området. I motionen föreslås en sammanläggning av statens pris- och kartellnämnd och konsumentverket. Motionärerna motsätter sig även, i likhet med vad som anförts i en tidigare motion, att det skall finnas en särskild budgetpost för forskning. För att öka intäkterna för konsumentverket och därigenom underlätta besparingar föreslås ökade avgifter.

När vi föreslår detta, sker det i avsikt att ge den enskilde konsumenten god service och större frihet att välja bland varor och tjänster samtidigt som vi finner vägar till nödvändiga besparingar. Detta är inte oförenligt. Snarare kan, som vi ser det, en viss inskränkning i myndighetsutövningen, i det här fallet beroende på mindre resurser, ge konsumenten en starkare ställning.

Var och en av oss är konsument i den meningen att vi köper och använder varor – kläder, mat, husgeråd, böcker, tidningar och, som vi har hört i dag,

Nr 57

Onsdagen den
11 januari 1984

*Konsumentverkets
organisation och
resurser*

fastigheter – eller tjänster och service av olika slag. Konsumentpolitiken berör således oss alla, inte bara då och då i speciella situationer, utan varje dag. Vi får inte glömma bort eller bortse ifrån att konsumentpolitik är ett omfattande begrepp. I detta ryms allt det som vi här beslutar om och som påverkar konkurrens, näringsfrihet, producenters frihet, priser och subventioner, lagstiftning och regleringar. Sist, men inte minst, måste det som vi från moderat håll så många gånger framfört understrykas, nämligen skatternas betydelse för människors konsumtion. Vilken skattepolitik vi för är följaktligen också en konsumentpolitisk fråga.

Det går alltså inte att betrakta konsumentpolitik enbart som någonting som bedrivs av konsumentverket inom ett ganska begränsat område. Konsumentpolitik har i stället att göra med hela det ekonomiska system vi har. I en marknadsekonomi sådan som vi moderater vill se den utformad har den enskilda människan – konsumenten – en stark ställning. Vi har en stark tro på och respekt för människors förmåga att själva bestämma vad de behöver av varor och tjänster. Någon myndighet får inte dra upp riktlinjer för vad som skall produceras och erbjudas oss.

Som konsumenter behöver vi ha tillgång till information och rådgivning. Under olika perioder i livet och beroende på om vi är storstadsbor eller har slagit ned våra bopålar på landsbygden och kanske också beroende på inom vilka arbetsområden vi är verksamma kan våra behov och önskemål vara olika.

Detta är ganska självklart, och information och rådgivning måste därför ta hänsyn till det. Också producenterna måste göra det. Vilka behov och önskemål människor får ha eller inte får ha skall inte beslutas någonstans ovanifrån i en myndighet eller av politiker. Regleringar och prispolitik får inte styra tillverkning, så att vi inte kan finna de varor eller tjänster som vi själva bedömt att vi behöver utan måste nöja oss med något som bara på ett ungefär passar, som inte passar alls eller möjligtvis passar någon annan.

Vi måste bevara förutsättningarna för en konsumentstyrd ekonomi. Att företag kan konkurrera med varandra är nödvändigt för att det skall finnas tillgång till de varor som vi på grund av olika behov och önskemål vill ha och för att vi skall kunna skaffa dem till rimligt pris. Vi måste alltså förhindra att fri konkurrens försvåras.

Allt detta är samtidigt som det är en klok konsumentpolitik också en förutsättning för en på alla områden väl fungerande marknadsekonomi. Vad vi skall göra är att inom hela det vida område, som konsumentpolitiken i verkligheten omfattar, avstå från att ingripa på sådant sätt att vi försvårar för konsumenterna att välja fritt mot bakgrund av egna önskemål. Kan vi dessutom åstadkomma ett bättre skattesystem, som ger var och en mer pengar i portmonnän att själv bestämma över, har vi på ett påtagligt sätt stärkt konsumentens ställning.

Förutom ett orimligt skattetryck finns det mycket som nu inger oro sett från den enskilde konsumentens utgångspunkt. Nya lagar och regler som är hinder för en väl fungerande marknadsekonomi tillkommer ständigt. Man måste vara mycket kritisk till att konsumentverket ser som en viktig uppgift

att fastställa riktlinjer. Det kan inte betyda annat än begränsade valmöjligheter och kanske också prishöjningar.

Beslutet om införande av löntagarfonder är fattat, och utan tvivel kommer det att betyda att konsumentens frihet inskränks. Det har tydligt sagts från socialdemokratiskt håll att då man nu kan påverka besluten på ett helt annat sätt än tidigare vill man också påverka produktionens inriktning. Urvalet, sortimentet av varor, skall bli mindre. Man menar att det då blir lättare att välja, och att risken för att vilseledas av smarta reklamkampanjer blir mindre.

Detta är en inställning som vi moderater inte kan acceptera. Jag tycker att vi alla kan få lov att vänta oss att bli bemötta med respekt och tilltro till vår förmåga att på ett vettigt sätt besluta vad vi skall konsumera och bedöma vad som för oss är det bästa.

Från socialdemokratiskt håll anser man också, såvitt jag kan förstå, att det skulle komma fram varor av högre kvalitet, om produktionen inriktade sig mot ett begränsat sortiment, som någon myndighet eller rörelse har bestämt. Jag menar att det resonemanget inte är riktigt. Dåliga varor faller bort därför att människor i längden inte vill ha saker, som inte håller måttet. Om tillverkare kan inrikta sig på ett begränsat sortiment, dvs. färre produkter, kan det naturligtvis bli så, att dessa varor i och för sig kan bli billigare, eftersom de kan tillverkas i större serier. Men i det stora, breda urvalet finns förstås både billigare och dyrare varor.

Vem kan f. ö. veta vilken kvalitet och vilket prisläge som är lämpligast för mig vid ett visst tillfälle? Det kan inte någon myndighet eller någon rörelse i världen. Tror den det, har den tagit på sig rollen av förmyndare.

Det är mot bakgrund av vad jag här har anfört helt naturligt att vi anser, att konsumentverket inte får vara ett kontrollorgan i samhället. Information och rådgivning är de uppgifter som verket i första hand skall ägna sig åt. Konsumentverkets arbetsområde skall inte utvidgas. Det är t. ex. inte uteslutande av besparingskäl som vi inte vill ge anslag till forskning.

Statens pris- och kartellnämnd har liksom konsumentverket en viktig informationsuppgift. Även om informationsuppgifterna skiljer sig en hel del från varandra bör det ändå vara möjligt att lägga samman SPK och konsumentverket, såsom föreslås i den moderata motionen. Betydelsefulla besparingar skulle kunna göras på det sättet. Under alla omständigheter bör redan nu förberedande samordningsåtgärder kunna vidtas.

Moderaterna i näringsutskottet understryker vikten av att alla möjligheter till realistiska besparingar på konsumentverkets område tas till vara. Regeringen bör kunna ge direktiv till verket i den riktningen. Målet för besparingarna måste vara de 1,8 milj. kr. som vi föreslår i motionen, även om vi inser att det kanske inte omedelbart kan uppnås.

Fru talman! Jag yrkar således bifall till de moderata reservationer som fogats till utskottets betänkande.

Nr 57

Onsdagen den
11 januari 1984

*Konsumentverkets
organisation och
resurser*

Ondsdagen den
11 januari 1984

*Konsumentverkets
organisation och
resurser*

Anf. 39 SYLVIA PETTERSSON (s):

Fru talman! I näringsutskottets betänkande nr 16 om konsumentverkets organisation och resurser behandlas två yrkanden i den moderata motionen 1983/84:107, som väckts med anledning av propositionen 1983/84:40 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder. Dessa yrkanden rör dels en sammanslagning av SPK och konsumentverket, dels en nedskärning av anslaget till konsumentverket med 1,8 milj. kr. innevarande budgetår. Exakt samma förslag har tidigare framförts av moderaterna och avslagits av riksdagen.

Till näringsutskottets betänkande har fogats två moderata reservationer. Med hänvisning till en del av det som Ulla Voss-Schrader sade på slutet, bl. a. om löntagarfonder, kanske det är värt att påpeka att utskottsmajoriteten i det här fallet består av alla partier utom moderaterna.

I reservation nr 1 begärs alltså att regeringen skall lägga fram förslag om sammanslagning av SPK och konsumentverket samt redovisa de besparingar som kan åstadkommas därvidlag. Samma förslag avvisades alltså av riksdagen så sent som på förra riksmötets sista dag, den 3 juni förra året. Riksdagen hänvisade då till att statsmakterna genom en organisationsförändring 1975 har åstadkommit en klar arbetsfördelning mellan SPK och konsumentverket när det gäller prisinformation och till att det även i övrigt råder stor skillnad mellan de båda myndigheternas aktiviteter. Utskottet fann då en sammanslagning orealistisk. Förslaget framstår inte som mer realistiskt i dag, och utskottet avstyrker det därför.

I reservation nr 2 konstaterar reservanterna själva att det är omöjligt att göra den besparing på 1,8 milj. kr. som har föreslagits i motionen. Men de vill ändå att riksdagen skall göra ett uttalande av innebörden att konsumentverket trots detta skall göra besparingar under innevarande budgetår. De hänvisar än en gång till de besparingar som de anser att en sammanslagning av SPK och konsumentverket skulle innebära. De anser vidare att konsumentpolitiska kommittén bör få i uppdrag att se till att kostnaderna reduceras på konsumentverkets verksamhetsområde framöver.

Redan i våras framfördes alltså dessa besparingsförslag från moderaterna. Näringsutskottet ansåg då att en nedskärning av konsumentverkets resurser vore olycklig. Den vore inte lyckligare i dag. Som framgår av utskottsbetänkandet vill utskottsmajoriteten tvärtom understryka hur väsentligt det är med tillräckliga resurser till konsumentpolitiska insatser när det samhällsekonomiska läget är sådant att många konsument utsätts för svåra påfrestningar.

Utgångspunkten för vårt ställningstagande nu liksom i våras är förstås att vi är övertygade om att konsumentverket fyller en viktig funktion och att det på ett vettigt sätt förvaltar de resurser som vi mäktar ställa till dess förfogande. Vi vet att konsumentverket för väldigt många människor är ett stöd på en marknad som inte i alla lägen uppför sig så exemplariskt som moderaterna tycks tro. Bland folk i allmänhet uppfattas konsumentverket som ett stöd, som ett serviceorgan som står på konsumenternas sida och hjälper dem till väl grundade, fria egna val. Det är något som vi har all anledning att värna om. Jag tror inte att Ulla Voss-Schrader behöver vara

rädd för att den konsumentstyrda ekonomin hotas av konsumentverket. Verket är ju, som jag sade, tvärtom till för att stödja och stärka konsumenternas ställning.

Jag vill därför, fru talman, yrka bifall till hemstälkan i näringsutskottets betänkande 1983/84:16 och avslag på reservationerna.

Anf. 40 ULLA VOSS-SCHRADER (m):

Fru talman! Det är alldeles riktigt att vi moderater också menar att konsumentverket har en mycket viktig funktion att fylla – det är vi helt ense med socialdemokraterna om. Konsumentverket skall vara ett stöd för konsumenterna. Men vi vill att det stödet huvudsakligen skall lämnas i form av information och rådgivning, och vi blir litet oroliga när vi uppfattar att konsumentverkets organisation skall utvidgas. Verket får inte styra vare sig producenter eller konsumenter alltför hårt. Vi tror mer på en dialog mellan producenter och konsumenter. Vi skall inte lägga oss i alltför mycket – det reglerar sig mycket bra ändå. Och framför allt: I en tid då vi måste göra besparingar finner vi skäl att också försöka oss på att sammanslå pris- och kartellnämnden och konsumentverket. Som jag sade tidigare är vi medvetna om att informationsuppgifterna skiljer sig rätt mycket, men informationsteknik går ändå att samordna.

Anf. 41 SYLVIA PETTERSSON (s):

Fru talman! Det låter bra att vi skulle vara överens om att värna konsumenternas ställning och konsumentverket. Man kunde kanske tro på det om moderaterna hade gjort som i våras, när man lade fram ett kärvt besparingsförslag, innan det nya budgetåret hade börjat. Då kunde man kanske räkna med att det skulle uppfattas som enbart ett utslag av sparnit. Men när ett besparingsförslag av exakt samma storlek läggs fram när halva budgetåret har gått, då kan man inte räkna med att bli trodd på samma sätt. Då måste det uppfattas mer som en aktion riktad mot konsumentverket än som ett uttryck för allmän besparingsiver.

Jag tycker att vi också skall komma ihåg att konsumentverket redan tidigare har utsatts för krav på prutningar. Av den promemoria från konsumentverket som finns med som bilaga till betänkandet framgår att verkets anslag för budgetåren 1981/82 och 1982/83 minskade med närmare 5 milj. kr. utöver huvudalternativet. Vi tror alltså inte att det finns möjligheter att göra ytterligare besparingar, om konsumentverket samtidigt skall upprätthålla sin ställning som ett stöd och ett serviceorgan för konsumenterna.

Anf. 42 ULLA VOSS-SCHRADER (m):

Fru talman! Det är självfallet en besparingsiver från vår sida. Men vi inser helt klart att besparingen på 1,8 milj. kr. inte kan göras omedelbart. Vi har tagit del av konsumentverkets redogörelse för sin ekonomi. Men vi har samtidigt sagt att det bör vara möjligt för regeringen att under löpande period

ge verket sådana direktiv att alla möjliga tillfällen till besparingar tillvaratas, så att vi så småningom når upp till summan 1,8 milj. kr.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter behandlingen av näringsutskottets betänkande 19.)

Anf. 43 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera näringsutskottets betänkande 17 om ny lagstiftning på kärnenergiområdet.

Ny lagstiftning på kärnenergiområdet

Anf. 44 LENNART BLOM (m):

Fru talman! Med den talarordning som råder får jag inleda denna debatt med anledning av två moderata reservationer, nr 9 och nr 12. Jag vill därför inledningsvis yrka bifall till dessa båda reservationer.

Men situationen är den att ett stort antal reservationer föreligger från centerpartiet och från vpk – de flesta gemensamma – berörande centrala avsnitt i det föreliggande lagförslaget. På samtliga de punkterna ansluter sig moderata samlingspartiet till utskottets majoritetsskrivning.

Som ledamot av atomlagstiftningskommittén konstaterar jag naturligtvis med tillfredsställelse att kommitténs förslag i stort sett överflyttats till propositionen och tillstyrkts av näringsutskottet. De partipolitiskt färgade motsättningarna i kommittén, som åtminstone till en del kan hänföras till skilda meningar om energifrågan i folkomröstningen, har emellertid närmast skärpts i samband med utskottsbehandlingen.

Lagförslaget innebär en förtjänstfull sammansmältning av främst atomenergilagerna och användbara delar av villkorslagen. Redan i kommittén rådde enighet om att den olycksaliga formuleringen "helt säker" inte borde bibehållas, och i det nu föreliggande förslaget talas om en metod för slutlig förvaring som kan godtas med hänsyn till säkerhet och strålskydd. Dessutom krävs ett program för forsknings- och utvecklingsverksamhet beträffande avfallshanteringen, vilket framstår som rimligt och välmotiverat. Under den något upprörda debatten för några år sedan föreföll det som om många trodde att avfallshanteringsfrågan slutligt måste lösas praktiskt taget från den ena dagen till den andra.

Beträffande de båda reservationerna från moderat håll kan jag i det här sammanhanget fatta mig relativt kort. Frågan om kärnvärmens eventuella framtid i Sverige har aktualiserats i en vpk-motion. Vi kan för vår del inte biträda majoritetsskrivningen som innebär att detta alternativ för Sveriges del nu förklaras sakna aktualitet. De allvarliga skadeverkningar av fossileldningen som så gott som varje dag blir allt uppenbarare talar enligt vår mening för att bl. a. det alternativ som kärnvärmeverk av typen Secure representerar borde kunna seriöst prövas.

I utredningen förelåg en reservation från mig för moderata samlingspartiets räkning som tog sikte på att en ersättningsrätt i lag borde tillerkännas reaktorinnehavare som av andra orsaker än säkerhetsskäl fick sitt tillstånd återkallat. Utredningen hänvisade till att det borde vara tillräckligt om dylika eventuella framtida ersättningsanspråk avgjordes enligt vanliga skadeståndsrättsliga principer och grundsatser. Det talades i utredningen i välvilliga ordalag om att billighet borde råda. Bakgrunden, vilket antyds i reservationen och även i övrigt, till den ståndpunkt som intogs på den här inte så stora men i praktiken kanske alls icke betydelselösa punkten var den olikartade behandling som staten tidigare utsatt Forsmarksbolaget för jämfört med Oskarshamnsverket när det gällde ersättningen för förseningskostnaderna. De berodde på helt andra saker än säkerhetsöverväganden. Det gynnande av det statligt dominerade Forsmarksbolaget som skedde och det missgynnande av det privat-kommunalt ägda Oskarshamnsverket, som i samband därmed också tog form, framstår som klart otillfredsställande. Det bör i görligaste mån – mutatis mutandis, som det heter – tillses att ett upprepanande i framtiden görs praktiskt taget omöjligt.

I denna fråga förelåg f. ö. en betydande förståelse från socialdemokratiskt håll för den ståndpunkt som förfäktades från några enstaka riksdagsledamöter på den dåvarande regeringsidan. Jag måste med beklagande konstatera att regeringen nu i sin proposition i praktiken avstår från att ta någon utpräglad ställning i frågan. Och utskottet åberopar lagrådet, som närmast passar, utan att i sak i det här sammanhanget diskutera de bakomliggande motiven för yrkandet.

Fru talman! Jag avstår från att ta upp de större och kontroversiella frågorna om eventuellt förbud mot upparbetning, om lagfäst begränsning av antalet reaktorer etc. Det lär bli utrymme för diskussion om de punkterna litet senare under den här debatten. Vi kan från vårt håll givetvis inte biträda det ursprungligen kommunistiska yrkandet om avslag på hela lagförslaget, till vilket centern av någon anledning har anslutit sig.

Jag har förstått att detta inte är avsett att bli en allmän energipolitisk debatt, även om energipolitiska frågor ligger ganska nära till. Jag kan därför inte finna det motiverat att gå in i detalj på frågorna, men jag vill inte underlåta att påpeka att det ändå framstår som ett rent demonstrationsyrkande att begära att F3 och O3 inte skall fullföljas – ett yrkande som i varje fall det särskilda uttalandet från centern andas stor förståelse för. Det bör ändå till kammarens protokoll antecknas att en dylik manöver, i det läge som nu föreligger, skulle kosta över 10 miljarder kronor per reaktor. Det är en fullständigt meningslös åtgärd ur alla synpunkter och samhällsekonomiskt helt oförsvarlig. Det är beklagligt att konkurrensen mellan vpk och centern om de glesnande skarorna bakom Linje 3 leder till fortsatt demonstrationspolitik på energiområdet.

Med dessa korta kommentarer på detta stadium av debatten, ber jag, fru talman, att få yrka bifall till reservationerna 9 och 12.

Onsdagen den
11 januari 1984

*Ny lagstiftning på
kärnenergiområdet*

Anf. 45 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Kärnkraften är speciell som energikälla, minst sagt. På kärnenergiområdet räcker det inte med den miljölagstiftning som gäller för andra energikällor. Här krävs en speciell lagstiftning – i dagens ärende representerad av tre olika lagar för kärnkraften och dessutom följdändringar i tre andra lagar.

Förslaget har lagrådsgranskats och överensstämmer i stort med det betänkande och de förslag som under förra året lades fram av atomlagstiftningskommittén. Visserligen brukar det heta att kärt barn har många namn. Men i det här fallet är det knappast förklaringen till det växlande språkbruket. Det är bara ett av många uttryck för den kamp som ständigt pågår mellan fredlig och krigisk användning av atomklyvningen som kraftkälla. Ibland upplevs naturligtvis släktskapet med atomvapnen som ansträngande av dem som gärna ser att kärnkraften används för energiändamål. Det är lätt att förstå.

Propositionen innebär att bestämmelserna i atomenergilagen, villkorslagen, lagen om offentlig insyn i säkerhetsarbetet vid kärnkraftverken samt finansieringslagen, i de delar den reglerar en reaktorinnehavares ansvar för avfallshantering m. m., samordnas i en lag. Det är en naturlig utveckling i den demokratiska process som kärnkraften genomgått i Sverige.

I och med opinionsutvecklingen mot kärnkraften, som kulminerade i och med Harrisburgkatastrofen, hamnade kärnkraftsdebatten i en parlamentarisk återvändsgränd, och det hela löstes upp genom en folkomröstning. De politiska partierna har lovat att respektera folkomröstningens resultat, och det innebär att kärnkraften skall avvecklas till år 2010. Därför kan vi i dag diskutera lagstiftningen på kärnenergiområdet mer avspänt än tidigare. Annat var det när villkorslagen antogs av riksdagen den 14 april 1977. För att friska upp minnet har jag läst igenom debattreferatet. Bara för att inte genera en och annan här närvarande ledamot som deltog i den debatten som kärnkraftsförespråkare skall jag inte citera ur det protokollet. Men den gången kallades villkorslagen meningslös. Nu inkorporeras just denna meningslöshet i dagens lagförslag, låt vara i uttunnad form.

Den förändrade demokratiska situationen innebär inte att våra skilda grundläggande värderingar har förändrats. Men striden har sin tid, och därefter måste handlingen ta vid. En och annan har under åren försökt göra också detta till en partiskiljande fråga med ord som handlingskraft resp. handlingsförklamation. Det säger enligt min uppfattning mer om vederbörandes bristande insikt i demokratins förutsättningar och demokratiska beslutsförankring hos medborgarna – och de krav de ställer – än något annat.

Jag har velat beröra denna bakgrund till dagens debatt, bl. a. eftersom det då och då förekommer uttalanden från personer som uppenbarligen inte känner sig delaktiga i beslutet om kärnkraftens avveckling. Det innebär inte att de kan ställa sig utanför när det gäller samhällsansvar, oavsett om man uttalar vaga förhoppningar om omprövning av folkomröstningens följdbeslut, om man tycker, om man tror eller bara "inte kan föreställa sig" att beslutet skall fullföljas – som någon högt uppsatt statstjänsteman har

uttryckt saken för några dagar sedan – eller använder andra omskrivningar för bristande fantasi i det avseendet.

Den som leker med tanken att bryta upp de beslut som fattats med anledning av folkomröstningen tar inte kärnkraftens säkerhetsfrågor på allvar – det står helt klart. I sak har därvidlag ingenting förändrats – inga lösningar på problemet om slutförvaringen av kärnkraftens högaktiva avfall har visats. Det erkänner också atomlagstiftningskommittén, låt vara som en biprodukt till kommitténs argumentation bort från orden "helt säker". Jag tar nu upp denna fråga eftersom Lennart Blom berörde den. Enligt min uppfattning uttryckte lagrådet 1977 innebörden väl i orden att "förvaringen skall vara säker mot alla tänkbara risker".

Så tillämpades nu inte villkorslagen. Det politiska momentet i lagtolkningen fick dominera. Jag har gått igenom hela den nuvarande propositionen och jämfört med formuleringarna i den gamla villkorslagspropositionen, och jag noterar att även om man tar bort uttrycket "helt säker" så kommer man självfallet inte runt tolkningsproblematiken. Det är alla som har följt dessa frågor helt på det klara med. Jag skulle vilja påstå att tolkningsfrågan blir ännu svårare att hantera, om man ser till själva uttrycken.

År 1977 förde vi en väldig debatt om tolkningen av begreppet "helt säker", som naturligtvis var – enligt min uppfattning – avsevärt lättare att tolka än "som kan godtas med hänsyn till säkerhet och strålskydd", som nu är formuleringen i lagförslaget.

Vi behöver inte hymla om detta utan bara konstatera att vi vet att tolkningen till sist beror på hur regeringen väljer att tolka. Och därmed är det ju inte helt ointressant *vilken* regering det är som tolkar, dvs. vilka grundläggande värderingar man har i säkerhetsfrågan.

Som vi sagt i vår motion anser vi att man bör markera de mycket höga kraven på säkerheten genom att behålla uttrycket "helt säker". Dessutom anser vi att reaktorinnehavaren också skall visa att föreslagna lösningar "fungerar", alltså inte bara att en metod finns. Naturligtvis kan regeringen i sin tolkning också inbegripa funktionen, men formuleringen kan även tolkas betydligt mer lättsinnigt.

Efter detta skall jag något kommentera de reservationer där centerpartiet är representerat. Reservation 1 gäller huruvida försummad forskning eller utvecklingsverksamhet skall kunna föranleda återkallelse av erhållet driftstillstånd. Regeringen har föreslagit en uppluckring av de regler som atomlagstiftningskommittén framfört. Genom att tillägga kravet på "synnerliga skäl" för återkallelse av driftstillstånd gör regeringen en klar inskränkning.

Historiskt är det lätt att konstatera från debatten om tillämpningen av villkorslagen att förmågan och viljan från – om jag får kalla dem så – de gamla kärnkraftspartiernas sida den gången att över huvud taget tänka sig att stoppa idrifttagning av reaktorer genom ett politiskt beslut, grundat på en teknisk och miljömässig granskning av förslagen till slutlig förvaring av det högaktiva avfallet, var föga utvecklade för att uttrycka sig försiktigt. Därav

kommer det misstag som bl. a. Lennart Blom gjorde, nämligen att tro att avfallsfrågan kan lösas från en dag till en annan. Men det var inte alls fråga om det, Lennart Blom, utan om en seriös kontroll och prövning av säkerheten, som skulle kunna innebära att man inte tog reaktorer i drift. Man hade mycket god tid på sig att lösa dessa problem innan så skedde.

Den här inskränkningen i kommitténs förslag, som regeringen gör och utskottsmajoriteten ansluter sig till, kan måhända ses som en gengångare från flydda tider. Om det skall tolkas som en avsikt att minska pressen på reaktorinnehavaren att fullfölja vad lagen föreskriver, så är det illavarslande. Men man behöver ju inte tolka det på det viset. Jag noterar särskilt att inskränkningen görs i den del av lagstiftningen där centerns representant i utredningen, Karl-Erik Olsson, förmått atomlagstiftningskommitténs ledamöter att ställa upp. I den här delen blir det alltså intressant att se om moderaternas och folkpartiets representanter i atomlagstiftningskommittén vid omröstningen hellre följer den socialdemokratiska regeringen än sin egen ståndpunkt från kommitténs betänkande. Jag yrkar bifall till reservation 1.

I reservation 2 kräver vi att upparbetning av utbränt kärnbränsle skall utmönstras som alternativ. Upparbetningsvägen beträddes som bekant under första hälften av 1970-talet. Den omnämndes redan i prop. 1974:170, då Svensk Kärnbränslebensförsörjning AB (SKBF) fick ekonomiska säkerheter från staten för hela kärnbränslecykeln, dvs. "även upparbetning av använt bränsle".

Jag skall inte gå in på den långa historien, även om det finns mycket att säga om hur det hela startade. Jag har i min hand ett pressmeddelande från den 17 december 1974, av vilket det framgår att SKBF-accepterade ett erbjudande från United Reprocessors GMBH som åtar sig att omhänderta utbränt kärnbränsle som uttas från de elva kärnkraftsanläggningarna, som då var beslutade.

Somliga har försökt skapa missförståndet att villkorlagen var början på upparbetningen som ett alternativ. Men det var egentligen den som öppnade för olika alternativ. Därför är det särskilt glädjande – det vill jag gärna säga – att Birgitta Dahl i propositionen så klart ger företräde för en direktförvaringslinje. Samtidigt beklagar jag att man inte känner sig mogen för att stoppa upparbetningen för gott.

I den bilaga till budgetpropositionen, som vi nyss har fått från industridepartementet, har jag noterat att man t. o. m. kan tänka sig att ta hem avfall från Windscale, dvs. avfall som tidigare transporterats dit för upparbetning. Så det kommer väl ett omtänkande även på denna punkt.

För centerpartiet framstår ett förbud mot upparbetning som en naturlig följd av Sveriges anslutning till FN:s icke-spridningsfördrag. Upparbetningen separerar, som alla känner till, bl. a. plutonium. Riskerna för kärnvapenspridning i kärnkraftens och upparbetningens spår är uppenbara. Jag yrkar bifall till reservation 2.

Reservation 4 gäller utförelse av utrustning när det gäller teknologi på kärnenergiområdet. För oss är det en logisk följd av folkomröstningens resultat och därav följande riksdagsbeslut att inte skapa bindningar till

kärnkraft genom export och dessutom av en energiteknik som vi anser att vi inte skall använda i framtiden. Därmed yrkar jag bifall till reservation 4.

Reservation 5 gäller lokala säkerhetsnämnder. Vi anser för vår del att lokala säkerhetsnämnder – med den insyn de ger och den press de skapar på olika anläggningsinnehavare – behövs på alla orter med kärntekniska anläggningar. Utskottsmajoriteten anser liksom regeringen att det räcker med säkerhetsnämnder där det finns kärnkraftverk och avfallsanläggningar.

Konkret innebär vårt förslag att säkerhetsnämnder bör inrättas också i Nyköping med hänsyn till verksamheten vid Studsviks Energiteknik AB med R 2-reaktor, avfallslager m. m. samt i Västerås där Asea-Atom har sin kärnbränsletillverkning. Därför föreslår vi att den som har tillstånd att bedriva någon form av kärnteknisk verksamhet skall vara skyldig att ge lokal säkerhetsnämnd, som regeringen bestämmer, insyn i säkerhets- och strålskyddsarbetet vid anläggningen.

F. ö. har det under sen tid, i omedelbar anslutning till att vi väckte vår motion, hänt saker på nytt vid Asea-Atoms anläggning i Västerås. En tank med uranlösning svämmade över, den gången också på grund av den mänskliga faktorn. Det är ganska typiskt att händelsen kom till allmänhetens kännedom först en vecka därefter genom informationsläckage från arbetsplatsen.

Bifall till reservation 5!

I reservation 6 kräver vi att kärnkraftens avveckling lagregleras. Utskottets majoritet vill inte. Frågan är varför. Motiven skulle vara bra att få till kammarens protokoll. Jag kan här helt enkelt yrka bifall till reservation 6.

Reservation 7 behandlar det faktum att regeringen i sin nyligen lämnade lagrådsremiss för nya plan- och bygglagen uteslutit innehållet i den gamla § 136 a. Det sker i avsikt att återkomma med "en motsvarande bestämmelse" i en lag om hushållning med naturresurser som vi skall få till riksdagen till hösten, om jag förstått rätt. Men "en motsvarande bestämmelse" kan innebära litet av varje. Det ger ingen trygghet för de människor som runt om i vårt land är oroade över provborringar för slutförvaring av kärnkraftsavfall etc.

Varför vänta, om det nu inte är för att avskaffa eller förändra det kommunala vetot? Vi kräver inte att man skall ha någon fullständig utformad lagtext i det här fallet. Vi säger bara att i vad gäller kärntekniska anläggningar är det enligt vår mening angeläget att tillståndsprövningen samordnas och att kommunernas inflytande på detta område får göra sig gällande fullt ut i hela kärnbränslecykeln. Ett sådant uttalande borde majoriteten ha kunnat acceptera.

Bifall till reservation 7!

I reservation 8 hemställer vi om förbud mot uranprospektering och uranbrytning. Motiveringen är i princip densamma som i upparbetningsfrågan. När uranet finns i marken, är det ett betydligt mindre problem – trots radon och annat – än när det bryts och tas upp ovan mark för användning.

Bifall till reservation 8!

Vi har också anslutit oss till avslagsyrkandet i reservation 10, bl. a. som en

följd av de praktiska problem vi har haft att i utskottet göra förändringar och tillägg och utforma dessa i lagtext. Annars kunde vi tänka oss den modellen också.

Självfallet finns det heller ingen anledning att introducera kärnvärmereaktorer Secure eller andra typer av reaktorer, när riksdagen beslutat att vi skall ha högst tolv reaktorer.

Bifall alltså till reservation 13!

Anf. 46 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Fru talman! Som kärnkraftsmotståndare har jag, och många med mig, under de senaste åren ofta kunnat konstatera att tonläget i den tidigare debatten från kärnkraftsförespråkarnas sida har sänkts rätt mycket, att man i många avseenden när det gäller både kärnkraften och energipolitiken i övrigt är i full färd att ansluta sig till oss och att de förslag som vi lade fram på ett tidigt stadium i många fall är på väg att genomföras. Det är väldigt roligt att det förhåller sig på det sättet, och jag är glad över det.

Det finns vissa sådana tendenser också i det lagförslag som nu har lagts fram och som grundar sig på synpunkter från atomlagstiftningskommittén, där jag också har suttit med som ledamot. Men när det har kommit till de verkligt avgörande frågorna, som vi under många år har arbetat med och där vi har varit väldigt kritiska, har det inte gått vare sig i utredningen eller i andra sammanhang att få gehör för våra synpunkter. Man har inte heller velat ta in dem i lagförslaget, och av den anledningen har vi naturligtvis ansett oss tvungna att yrka avslag på propositionen. Mycket viktiga, ja, helt avgörande synpunkter har nämligen på det sättet förts åt sidan, och det kan vi inte acceptera.

Vi har använt uttrycket att vi kräver mera bestämda och mera preciserade förslag, och det gäller naturligtvis fortfarande. Det gäller avfallsproblemet; ingen kan ännu med bestämdhet säga hur det skall lösas, vilka konsekvenser det kommer att få i framtiden, vad det kommer att kosta osv.

Det gäller avvecklingsproblematiken. Här är det fullt klart att vi har en folkmening, vi har ett riksdagsbeslut. Det är alltså helt följdriktigt – och det har uttalats tidigare i ett betänkande från näringsutskottet – att det bör stå i lagtext att den sista reaktorn i Sverige skall avstängas år 2010. Det är en mycket viktig och preciserad bestämmelse, och den är inte minst väsentlig nu när vi ser hur kärnkraftens förespråkare, de som vill fortsätta den glada nybyggartraditionen från 1970-talet, återigen försöker driva fram nya etableringar och nya reaktorkonstruktioner.

Som Olof Johansson redan har nämnt går dessa grupper hela tiden ut i press och andra massmedier och med all den informationskraft som de besitter, i många fall med statliga medel, och försöker riva upp och förändra beslut som en gång har fattats i den här frågan. Därför hade det varit mycket värdefullt, om den här bestämmelsen om avvecklingstidpunkt och antal reaktorer hade kunnat införas i lagen.

Detta är ett par av de viktigaste punkterna där vi kräver mera preciserade bestämmelser. Jag skall inte gå in i alla detaljer; det har förut sagts att vi inte

skall ha någon stor energidebatt här, och det håller jag med om. Däremot skall jag beröra några av de punkter som jag hittills inte har varit inne på men där jag tycker det är viktigt att till protokollet och i övrigt på nytt framföra våra synpunkter.

När det gäller frågan om laddningstillstånd – säker och helt säker – har vi inte från vårt partis sida funnit det meningsfullt att föra någon debatt. Vi har hela tiden ansett att ingen någonsin har kunnat garantera en helt säker förvaring, och ingen kan heller i dagsläget göra det. Alltså är det en strid om ord, en fråga om politisk vilja. Vill man ha kärnkraft spelar det uppenbarligen ingen roll vad det står i lagarna. Därför är det i och för sig ingenting att diskutera. Vi har inte heller i utredningen hängt upp oss på den synpunkten. Vi menar fortfarande att det är bäst att så litet kärnkraft som möjligt införs i Sverige och att den vi har försvinner så fort som möjligt.

Jag vill litet mer utförligt ägna mig åt reservation 2; till den hör också i grund och botten reservation 4. Upparbetningen behandlas i reservation 2 och utförelse av kärntechnologi i reservation 4.

Vi har länge krävt förbud mot upparbetning, och det är mer aktuellt än någonsin i dagsläget att vi får till stånd en sådan bestämmelse i fråga om kärnkraftsavfallet från våra svenska reaktorer. Framför allt har det att göra med sambandet mellan kärnkraft och kärnvapen. Den frågan måste tas upp till allmän debatt på ett mycket mera bestämt sätt än vad som varit fallet tidigare, inte minst med tanke på den nedrustningsdebatt och den fredsopinion som finns och som det är oerhört viktigt att följa upp.

Det finns alltså ingen anledning för Sverige att hjälpa till med att ta fram plutonium av något slag till plutoniummarknaden i världen. Plutonium ligger bäst kvar i det kärnkraftsavfall som vi får på grund av den drift som vi kärnkraftsmotståndare inte har velat ha. Men det avfall som vi får måste omhändertas. Det bästa sättet att ta hand om det är att låta det gå direkt till förvaring utan någon upparbetning. Det finns inga argument för att Sverige skulle upparbeta sitt använda bränsle, om man inte avser att på litet längre sikt tillgodogöra sig upparbetningsprodukterna, dvs. en fortsatt användning av plutonium eller andra element som man kanske får fram i samband med fortsatt utbyggnad av kärnkraften. Det ligger alltså bäst låst i det kärnkraftsavfall som det har hamnat i. Så fort vi får en upparbetningsprocess, så får vi fram plutonium. Jag har sagt många gånger tidigare från denna talarstol, men jag vill gärna säga det en gång till: Plutonium som erhålls vid upparbetning av civilt kärnkraftsavfall är i dagsläget den största och mest åtråvärda råvarukällan för framställning av vapenplutonium.

Vi kunde läsa i tidningarna för bara någon dag sedan hur ökningen av atomstridsspetsar accelererar i världen. De blir fler och fler, och det blir större och större mängder klyvbart material som samlas i dem, och inte bara plutonium. Men de ökar alltså. Detta betyder att plutonium, tritium och andra sådana viktiga vapenämnen låses i allt större mängder i vapenlager. Det blir brist på plutonium. De militära reaktorer som finns och som är specialbyggda för att ta fram plutonium hinner inte med, framför allt på grund av att de måste koncentrera sig på att ta fram tritium som är nödvändigt

för t. ex. neutronbomber. I det läget måste man ta sitt plutonium från någon annanstans. Då är, för att upprepa det en gång till, plutonium från upparbetat och använt kärnbränsle den stora råvarukällan. Tekniken är löst i USA och alldeles säkert i Sovjetunionen.

När det gäller svenskt plutonium från här använt bränsle hänvisar man till IAEA-kontrollen och sådana saker. Man säger att det är fullständigt klart, det finns inga risker. Vi har ett icke-spridningsavtal, allting är klart. Men det räcker inte. Vi vet att IAEA har problem med kontrollen. Det finns ingen fullständig, hundra procentig kontroll av plutoniummarknaden. Man har inte kunnat tillfredsställande redogöra för vad som kommer att hända med allt plutonium som kommer att framställas exempelvis i La Hague. Därför skall vi behålla vårt använda bränsle i Sverige. Det skall direkt deponeras och förvaras här. Vi skall inte lösgöra plutonium av något slag så att det kan spridas till plutoniummarknaden i världen. Det är det absolut avgörande och viktiga skälet. Eftersom vi inte avser att använda upparbetningsprodukterna, förhoppningsvis, tills man har fått en annan reaktordrift – bridreaktorer eller andra – skall vi alltså inte ha någon upparbetning.

Till sambandet kärnvapen – kärnkraft i fråga om kärnvapenspridning hör naturligtvis också export av allt slags kärnvapentechnologi. Civila reaktorer, civil kärnkraftsteknologi och civilt kunnande bäddar i de länder som kan skaffa sig detta för att de kan ta fram kärnvapenplutonium och skaffa sig egna kärnvapen. Vi skall inte biträda det.

Jag vill säga några ord om avfallsproblematiken också när det gäller förvaringen. Vi har tidigare påpekat vådorna med den förvaring under havet som har etablerats utanför norra Upplandskusten, det s. k. SFR 3. Man håller på att gå ner under havsbotten, och där skall man förvara låg- och medelaktivt avfall. Men det finns inga skäl att gräva sig ner under havsbotten i stället för att spränga eller gräva sig ner på landbacken. Det enda argument som har hörts i utredningen, i atomlagstiftningskommittén, vid hearings i näringsutskottet osv. är att man inte behöver riskera några brunnsborringar i närheten av förvaringsplatsen om man förlägger den under Öregrundsgrepen. Detta kan man kanske lösa även på landbacken, om det bara är detta som utgör argumentet för att gå in under havet.

Vi vänder oss skarpt mot detta, för vi ser en fortsättning. Nästa gång blir det kanske fråga om upparbetningsprodukter eller högaktivt kärnkraftsavfall som läggs i sådana förvar under havsbotten. Har man kunnat lägga låg- och medelaktivt avfall där, så varför skulle man inte kunna lägga även de andra sorterna där? Av den anledningen kommer vi naturligtvis att fortsättningsvis driva den här frågan. Vi reserverar oss på den punkten i betänkandet.

Prövningsförfarandet har centerns representant redan talat om här, och vi instämmer helt i de synpunkterna. För att på nytt återknyta till prövningen när vi fick SFR i Östhammars kommun var detta ett typexempel på hur det delade prövningsförfarandet fungerar – eller inte fungerar. Först skedde prövning av själva byggnadstillståndet, då man över huvud taget inte kunde ta upp strålningsrisker och annat och inte kunde gå i genmäle och debattera saken. Så småningom fick man det andra prövningsförfarandet. Detta är

naturligtvis en helt oacceptabel ordning om man tänker sig att kommunen skall ha något inflytande. Mot bakgrund av signalerna om att kanske mjuka upp 136 a § byggnadslagen är det självklart att man måste slå vakt om detta och att det även i den här lagen borde införas en bestämmelse om dessa saker.

Uranbrytning och uranprospektering skall jag inte uppehålla mig mycket vid. Det är samma skäl där som när det gäller upparbetning: Låt uranet ligga kvar där det ligger, så får vi minst besvär. Våra efterkommande får också minst besvär med miljöaspekter och de svåra verkningar över huvud taget som vi kan studera internationellt om vi vill i Canada, i Australien och på andra ställen där man har brutit uran i stor skala. Det vore kanske inte så dumt att studera vad som händer i sådana brytningsområden efter några år. Det är avskräckande exempel, och sådant skall vi inte heller ha i Sverige.

Vi har vidare några yrkanden vid sidan om så att säga, som jag vill beröra. Vi anser det t. ex. viktigt att driva frågan om kärnvärmereaktorer, så att den inte kommer i skymundan. Den har också att göra med den ökade aktiviteten från kärnkraftsförespråkarnas sida. Den ena efter den andra är ute efter att mjuka upp beslutet. Nu använder moderaterna självfallet den här frågan. Men man använder också försurningskatastrofen, som vi alla oroas för, som ett argument. Som skogsindustrins företrädare talade de för någon vecka sedan om risken för den svenska skogsindustrin och menade att det nog vore bäst att börja tänka på att införa kärnvärme för att minska försurningen – osv. Det är alltså öerhört viktigt att dra upp en gräns och hårt hålla på de bestämmelser som gäller och de beslut som har fattats: inga reaktorer utöver tolv – tolv är i och för sig redan för många – och vi skall inte ha någon kärnvärme i Sverige. Anledningen till att vi tog upp detta i vår motion är naturligtvis att vi vill hålla frågan aktuell och levande inför de attacker som vi nu tydligt ser från alla möjliga håll i detta sammanhang.

Vi har också sagt att det inte finns någon anledning att ladda de två senast färdiga reaktorerna, elvan och tolv. Nu talade moderaternas representant Lennart Blom om den stora kostnad som detta skulle medföra. Men hur mycket sparar man inte i framtiden om man inte laddar dessa två jättelika reaktorer, i form av mindre kostnader för avfallshantering, rivning och återställning och i form av alla andra oöverskådliga konsekvenser som en laddning för med sig? Vi behöver i dagsläget inte heller något tillskott till den elektriska kraften i Sverige. Vi har svårt att placera den elektriska kraft som i dag produceras. Av den anledningen vore det mycket lönsamt för Sverige som nation om dessa två reaktorer inte laddades.

Jag vill med detta, fru talman, yrka bifall till reservationerna 1–8, 10, 11 och 13.

Anf. 47 LENNART PETTERSSON (s):

Fru talman! Olof Johansson talade länge om villkorslagen. Låt mig börja med att säga att vi egentligen borde ha en tyst minut här i kammaren i dag. Genom det beslut som nu skall fattas med anledning av näringsutskottets betänkande nr 17 begravs nämligen, med ett betydande mått av enighet, denna villkorlag, som kommer att inta en central plats när den svenska

Onsdagen den
11 januari 1984

*Ny lagstiftning på
kärnenergiområdet*

politiska historien från andra hälften av 1970-talet skall skrivas.

Villkorslagen skulle enligt centern förhindra att några nya kärnkraftverk laddades efter 1977 och möjliggjorde därmed bildandet av den borgerliga trepartiregeringen. Att övriga borgerliga partier inte såg villkorslagen på det sättet vet vi.

Vad som sedan hände vet vi också. Trots det direkta kravet enligt villkorslagen på en helt säker förvaring av det högaktiva avfallet gavs laddningstillstånd för de nya kärnkraftverken.

Villkorslagen löste måhända en stor politisk knut för de borgerliga partierna, men ur saklig synpunkt var den ett missfoster. Den skapade en väldig rättsosäkerhet genom de vitt skilda tolkningarna av bl. a. begreppet helt säker slutförvaring. Men den ledde framför allt till att de borgerliga regeringarna tvingade kraftföretagen att fortsätta med upparbetsavtal utomlands.

Villkorslagen innebar en låsning, som socialdemokratin redan från början motsatte sig. Vi ansåg att sannolikheten var stor för att direktförvaring av avfallet, utan upparbetning och framtagning av plutonium och andra farliga ämnen, var en bättre väg att gå, inte minst på grund av spridningsrisken.

Det fanns enligt vår mening ingen anledning att förhastat binda sig vid upparbetsalternativet, som ett införande av villkorslagen de facto innebar, eftersom det högaktiva avfallet kunde ligga i mellanlager i åtminstone 20–30 år. Under tiden skulle det fortsatta forsknings- och utvecklingsarbetet klart kunna avgöra vilken långsiktig förvaringsmetod som var den säkraste.

Med dagens beslut avskaffas villkorslagen och ersätts genom den nya kärnenergilagen av den upplägning i avfallshanteringsfrågorna som socialdemokratin hela tiden har förespråkade.

Vi kan i samband med dagens utskottsbetänkande också konstatera att vårt förord för direktförvaring utan upparbetning numera så till den grad har anammats av centern att detta parti nu reserverar sig till förmån för ett direkt lagfäst förbud mot just upparbetning. Tala om ryckighet i energifrågan!

Det är därför helt i sin ordning att en av villkorslagens arkitekter, dåvarande energiministern Olof Johansson, i dag står här och talar lika starkt för direktförvaring och lagfäst förbud mot upparbetning som han på den tiden talade för villkorslagen.

Socialdemokratin linje när det gäller avfallshanteringen har däremot varit konsekvent. Vår skepsis mot upparbetning kvarstår, men eftersom det ännu är gott om tid innan valet av förvaringsmetod måste träffas vill vi låta forskningen fortgå ytterligare ett tag, för att kunna välja den säkraste metoden för slutförvaring av det radioaktiva avfallet.

Fru talman! Jag har velat vara relativt utförlig när det gäller de delar av den nya kärnenergilagstiftningen som avser avfallshanteringen, eftersom den onekligen har en politiskt mycket central förhistoria. Avfallshanteringen är också en viktig säkerhetsfråga.

Men nu är ju detta trots allt historia. Landet har nu återgått till en stabil socialdemokratisk regering. Det finns all anledning att stryka under allt det

som partierna förenar sig om i den nya kärnenergilagstiftningen. Det är betydligt mer än vad som splittrar. Till grund för detta ligger inte enbart ett till stora delar enigt kommittéarbete. Energiministern har också – innan hon förelade riksdagen regeringsförslaget till ny lagstiftning – i god socialdemokratisk samarbetsanda inbjudit samtliga oppositionspartier att delta i departementets beredningsarbete i frågan.

Även om vi nu är eniga på många områden, kvarstår dock självfallet vissa debattpunkter. Främst centern och vpk har skiljt ut sig genom ett antal reservationer. Det gäller dels att man vill föra in vissa saker i själva lagstiftningen som utskottsmajoriteten inte tycker hör hemma där, dels sådant där vi har olika meningar.

Till den förra kategorin hör kravet i reservation 6 att man i kärnenergilagen skall föra in själva det övergripande avvecklingsbeslutet. Men riksdagen har ju redan fattat beslut i den frågan, och i detta läge skulle ett införande av en sådan text i lagstiftningen bara innebära att man slog in öppna dörrar. En paragraf i en lag har ju inte större dignitet än ett riksdagsbeslut i annan form. Utskottsmajoriteten anser i likhet med den kommitté som har prövat ärendet att erforderliga lagstiftningsåtgärder inför kärnkraftens avveckling år 2010 bör vidtas när alla frågor som behöver regleras finns klarlagda.

Samma sak gäller reservation nr 9, enligt vilken moderaterna vill ha in ett tillägg i ersättningsparagrafen, § 15. Man kräver att det i klartext skall stå att en reaktorinnehavare skall ha rätt till ersättning av staten för den förlust som han lider om han får sitt tillstånd återkallat eller väsentligt ändrat utan att han har åsidosatt föreskrift eller villkor i koncessionen. Utskottsmajoriteten anser att detta fall i princip redan är täckt. Skulle frågan uppkomma, får den i vanlig ordning prövas av domstol och avgöras efter allmänna rättsprinciper.

I övrigt, fru talman, är flera av reservationerna gamla bekanta för oss. Vi har vid flera tillfällen diskuterat dem. Det gäller det totalförbud mot export av kärnkraftsutrustning och teknologi som förordas i reservation 4. Det gäller också reservation 8 om totalförbud mot uranprospektering och uranbrytning. Jag yrkar avslag också på dessa reservationer och hänvisar i vad gäller motiveringar inte bara till dagens utskottsbetänkande utan även till tidigare utskottsbetänkanden i energifrågan.

Fru talman! Låt mig sluta med att understryka att den nya lagstiftningen innebär ytterligare en nivåhöjning när det gäller säkerheten på kärnkraftsområdet. Exempelen på detta är många i lagen. Ansvar för omhändertagande av radioaktiva avfallsprodukter åläggs sålunda inte bara innehavare av kärnkraftsreaktorer utan alla som bedriver verksamhet på kärnenergiområdet. Ansvaret skall inte heller – som nu – gälla enbart använt kärnbränsle utan allt radioaktivt avfall som uppkommer i verksamheten.

Också kontrollagstiftningen vid utförsel förstärks. För export kommer nu att krävas tillstånd inte bara när det gäller utrustning och material utan också vid teknologiöverföring och licensgivning. För att få utnyttja erhållet driftstillstånd måste reaktorinnehavare också uppfylla angivna krav när det gäller forskning och utveckling på bl. a. avfallshanteringsområdet.

Slutligen kan nämnas att lokala säkerhetsnämnder skall inrättas för

anläggning, hantering, lagring eller slutlig förvaring av kärnavfall. Dessa exempel visar hur säkerhetsarbetet steg för steg ytterligare förbättras med den nya lagstiftningen.

Med detta, fru talman, ber jag att få yrka bifall till näringsutskottets hemställan i dess betänkande nr 17 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 48 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag hade tänkt vänta med min replik tills vi fått en annan debattnivå och tills den ton anslagits som Birgitta Dahl brukar använda, men Lennart Pettersson adresserade sig direkt till mig, och jag vill därför ta upp en fråga som han berörde.

Lennart Pettersson gjorde sig återigen skyldig till en betydande historieförvanskning. Naturligtvis kan vi mycket väl vidga debatten, Lennart Pettersson. Jag har nämligen allt material som behövs om det som hände före regeringsskiftet 1976, exempelvis i uppdragsfrågan. Jag för gärna en diskussion om detta – om OKG-avtalet, om de avfallsmängder som därefter skickades i väg till Windscale. Birgitta Dahl har ju kallat till möte den 17 januari just för att diskutera hur man skall hantera de problem som i dag tydligare än någonsin har visat sig på stränderna kring Windscale. Visst kan vi föra den debatten! Men jag tycker inte att den egentligen tillför dagens huvudärendet någonting nytt, utan det är en gammal debatt.

Det är litet magstarkt att som Lennart Pettersson gör använda taktiken att angripa dem som mest av alla i det svenska samhället har velat begränsa kärnkraftens användning och påstå att de inte velat hantera de problem som uppstått genom vårt överdimensionerade kärnkraftsprogram. Jag tror att det vore bra om vi kunde vara något mera aktsamma om orden i dessa sammanhang.

Jag vill gärna passa på och instämma i det som Lennart Pettersson sade om den information som givits. Jag tycker det var bra att energiministern kallade till information angående den här mycket komplicerade materian. Det var ett utmärkt initiativ, och det har naturligtvis gjort att den här debatten kan föras i en betydligt mer avspänd atmosfär. Däremot är det kanske att ”ta i” att säga att vi deltog i beredningsarbetet.

Anf. 49 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Fru talman! Jag vill bara göra några korta kommentarer.

Om det är så som Lennart Pettersson och andra socialdemokrater säger, att regeringen hyser skepsis i fråga om uppärbetning, är det svårt att förstå logiken i ert förslag om att vi fortsättningsvis skall föra ut kärnkraftsavfall från Sverige. Det gör också att man måste känna en viss misstänksamhet. Ingenting talar ju för att vi skall uppärbeta. Om vi inte skall ha andra typer av reaktorer, om vi inte skall använda blandformer av klyvningsbara ämnen i s. k. MOX-bränsle, om vi inte skall ha bridreaktorer och om vi absolut inte skall ha egna atomvapen – det låg ju bakom det första atomkraftsprogrammet i Sverige med Ågestareaktorn, och plutoniet som var tänkt för den svenska atombomben ligger fortfarande kvar i Studsvik – varför kan vi då inte

direkt skriva in i lagen att vi inte skall upparbeta? Det är någonting som inte riktigt stämmer. Vi har inte fått svar på den här frågan under debatten i dag, och detta har inte heller tidigare förklarats tillfredsställande. Det är därför dessa frågor måste resas gång på gång.

Så till frågan om att skriva in också kravet på avveckling i lagen. Det är ingen skillnad mellan ett riksdagsbeslut och en lagbestämmelse, säger Lennart Pettersson, och det har vi hört förut. Men jag anser att det är en viss skillnad. Med tanke på de attacker vi ser nu från dem som vill fortsätta att bygga ut kärnkraften vore det värdefullt om man markerade detta genom att införa i lagen det som beslutats om avvecklingsår och antal reaktorer. En lag är en lag, och det innebär trots allt en skärpning av ståndpunkten om detta skrivs in i lagen. Dessutom har ju näringsutskottet, som Lennart Pettersson sade, en gång i tiden sagt att just detta mycket väl skulle kunna tas in i ett lagförslag.

Slutligen vill jag ta upp en fråga som Lennart Pettersson inte berörde och som har med vår reservation om slutförvaring under havsbotten att göra. Jag vill fråga: Varför skall vi spränga oss ned under havet, med metoder som bl. a. är dyrbara, för att lägga delar av vårt avfall där? Varför är det bättre att man går ned under Öregrundsgrepen än att man flyttar sig några mil in i Norduppland och spränger sig ned i berggrunden där? Jag skulle vilja höra vilka argument som finns för att man skall gräva sig ned under havsbotten.

Anf. 50 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill först vända mig till Oswald Söderqvist. Oavsett om vi skriver in i den aktuella lagtexten att kärnkraften skall avskaffas år 2010 eller inte, tror jag att man kommer att fullt ut ta hänsyn till detta – alltså oavsett om riksdagen föreskriver detta i lag eller genom ett beslut av annat slag. Det är verkligen att bara se till det formella, om man finner någon skillnad här emellan.

Tids nog kommer vi att få ta ställning till dessa frågor mera i detalj, bl. a. när 1981 års energikommitté redovisar sina synpunkter, och då får vi kanske diskutera det i andra termer.

Oswald Söderqvists fråga om anledningen till att lagret för låg- och medelaktivt avfall under Öregrundsgrepen byggdes bör i första hand riktas till de säkerhets- och strålskyddsmyndigheter som har att utifrån lagens generella bestämmelser behandla den frågan. Såvitt jag förstår har det en viss betydelse att det i första hand är fråga om låg- och medelaktivt avfall. Jag tror också att de säkerhetslösningar som valts är utomordentligt tillfredsställande.

Man kan vidare, Olof Johansson, diskutera detaljer i historieskrivningen när det gäller villkorslagen och dess innebörd, men i helhetsbedömningen tror jag att inte ens Olof Johansson kan förneka att villkorslagen i mycket stor utsträckning bidrog till att kraftbolagen tvingades vara kvar alltför länge på uppbyggnadsvägen. Det är i alla fall min bestämda uppfattning. Jag vill notera framför allt detta, men också det förhållandet att centern indirekt har erkänt detta genom att den nu gått från den ena ytterligheten till den andra då

den kräver ett direkt förbud i lagstiftningsform mot upparbetning. Vår linje är konsekvent. Vi tycker att det mesta talar för att man inte skall välja upparbetning som metod för att ta hand om avfallet. Men vi har tid på oss – låt oss se vad forskningen slutgiltigt kommer fram till! Vad vi nu vet talar till 90 % eller kanske i ännu högre grad för att direktförvar är den metod som vi skall använda här i Sverige.

Anf. 51 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag konstaterar bara att den lag som från socialdemokratisk sida ansågs vara inte behövlig eller meningslös har lett till att KBS 1, 2 och 3 tagits fram. Vi vet naturligtvis inte om detta arbete ändå hade kommit till stånd, men det fanns inga tecken som tydde på att så skulle komma att ske. Det tycker jag är viktigt att nämna i detta sammanhang.

Min andra synpunkt är den som jag förut nämnde: att i den relevanta delen är villkorlagen, som inte skulle behövas, inkorporerad i den nya lagstiftningen – låt vara, som jag också sade förut, i uttunnad form.

Det är väl vidare bra med konsekvent skepsis, men denna har lett till att vi blivit mer bundna vid upparbetning än vad jag anser att villkorlagen medförde. Den gav enligt atomenergilagen, som nu också har inkorporerats i den nya lagstiftningen, möjlighet att stoppa utförsel av bränsle till dess att vi hade bestämt oss i det långsiktiga perspektivet. Det var också tanken bakom den kombination av överslagsbedömning och atomenergilagbedömning som regeringen gjorde och som 1977 ledde till en deklaration som innebar att inget bränsle skulle skeppas ut ur landet under en tvåårsperiod.

Jag tror alltså att det är viktigt att vi försöker se verkligheten sådan den är och som den utvecklats sedan 1976 och 1977. Det är klart att det är bra om vi då försöker undvika för mycket försumning i debatten – Lennart Blom ville dra in det för en stund sedan.

Anf. 52 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Fru talman! Jag anser naturligtvis fortfarande att när det gäller upparbetning har det inte framkommit några bärande argument för att vi över huvud taget skall upparbeta det svenska avfallet. Det har inte framkommit några bärande argument. Om vi inte skall ha de här upparbetningsprodukterna till någonting, varför skall vi då upparbeta? Om vi inte tänker använda det till någonting, varför skall vi då forska? Låt oss i stället komma fram till krav på bergskyddsrum och förvaringar av olika slag i Sverige. Vi skall ta hand om vår eget avfall – det är vi alla överens om.

Det har inte framförts några hållbara argument för att vi skall vänta på forskning innan vi kan bestämma oss definitivt för att inte upparbeta. Vi bör alltså säga nej till upparbetning, och det bör införas i lag. Jag tycker att det är ganska enkelt. Om det är en sådan konsekvens i socialdemokratins linje i denna fråga som Lennart Pettersson velat framställa det – vilket jag i likhet med Olof Johansson inte håller med om med tanke på vad som hände före 1976 och 1977 – borde man alltså gå med på att i lagen föra in ett förbud mot upparbetning. Vi skall inte frigöra något plutonium av något slag från svenskt

kärnkraftsavfall. Vi skall inte medverka till det. Det är bäst att det är låst i avfallet.

Slutligen ett par ord om förvaring under havsbotten utanför Nordupplands kust och senare kanske också på andra platser. Man kan inte bara hänvisa till strålskyddsmyndigheterna. Regeringen har väl något ansvar. Lennart Pettersson vet lika väl som jag att när vi hade strålskyddsinspektionens chef i näringsutskottet sade han att brunnsborrning var ett argument. Det kommer inte att borras några brunnar under Öregrundsgrepen. Sedan hade man vissa diffusa resonemang om grundvattenströmmarna, och det är inte fullt klarlagt om det är ett bärande argument för att ta den stora merkostnad som blir följden av en förvaring under havsbotten med tätningar och förstärkningar och allt vad som därtill hör. Det finns fortfarande ingenting som talar för det. Man kan inte bara säga att det är strålskyddssynpunkter. Det kunde inte strålskyddsinspektionens chef svara på, och han är den främst ansvarige för strålskyddet här i landet. Jag ställde precis samma fråga till honom när han var i näringsutskottet. Han kunde inte svara, och då kan inte Lennart Pettersson hänvisa till honom – han kunde ju inte ge något tillfredsställande svar.

Anf. 53 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Oswald Söderqvist frågar: Varför skall vi forska, när man ändå kan bestämma sig omedelbart för ett förbud mot upparbetning.

Som jag ser det kommer den svenska forskningen i första hand och till alldeles övervägande del att inriktas mot att få fram en bra och säker direktförvaringsmetod. Det blir i så fall utlandet som får ägna sig åt upparbetningsforskning. Vad vi har anledning att göra, om vi sätter säkerheten främst, är att i viss utsträckning följa den utländska forskningen. Vi vet aldrig vad forskningen tar för vägar. I många fall kommer man fram till häpnadsväckande resultat. När vi nu ändå av praktiska skäl – på grund av mellanlagring och annat – inte behöver fatta ett beslut, skulle det vara ansvarslost att inte vänta och se vilket som är den bästa metoden. Men det finns utomordentligt många skäl som talar för att direktförvaring är den bästa metoden, så där är vi i stor utsträckning överens. Vi tycker dock att det är fel att inte avvakta.

Olof Johansson säger att utan villkorslagen hade vi inte haft KBS 1, 2 och 3; jag antar att han menar de olika forskningsprojekt beträffande avfallshantering som sattes i gång av kraftföretagen. Jag vill nog hävda: Med vårt alternativ till villkorslagen hade vi ställt krav på forskning hos kraftföretagen i minst lika stor utsträckning. Det var ju uppbyggt just kring att man skulle satsa på forskning, medan villkorslagen innebar att man skulle gå direkt till beslut beträffande hanteringsmetod, innan man fick ladda kärnkraftverken.

Det var sannerligen i det socialdemokratiska alternativet som tyngdpunkten på forskning fanns. Vår linje innebar ju att man kunde forska utan att kraftföretagen under tiden tvingades binda sig ännu hårdare genom

*Ny lagstiftning på
kärnenergiområdet*

upparbetningsavtal och annat. Därför hade villkorlagen den negativa effekt som jag försökte beskriva i mitt inledande anförande.

Anf. 54 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Utgångspunkterna för vårt arbete med den nya lagstiftningen på kärnenergiområdet har varit

1. att skapa högsta möjliga, ständigt bättre säkerhet i den kärntekniska verksamheten,
2. att driva på arbetet med att nå en ansvarsfull hantering och förvaring av kärnavfall,
3. att åstadkomma en sådan fullödig kontroll och offentlig insyn i all kärnteknisk verksamhet och avfallshantering som krävs och som medborgarna kan känna förtroende för samt
4. att uppfylla våra internationella åtaganden och intensifiera våra internationella insatser på kärnenergiområdet, framför allt i fråga om att förhindra kärnvapenspridning.

Den proposition som kammaren nu har att behandla, i vilken flera lagar på kärnenergiområdet sammanförs i en enda lag, präglas just av dessa utgångspunkter.

Regeringens förslag bygger i allt väsentligt på atomlagstiftningskommitténs betänkande. Jag tycker att det är viktigt att poängtera detta, liksom utskottet gör det i sitt betänkande. Atomlagstiftningskommitténs arbete visade ju att de mycket starka motsättningar på det här området som tidigare har funnits mellan partierna, nu påtagligt har tonats ner och ersatts med en vilja att nå breda, konstruktiva och ansvarsfulla lösningar. Detta har också präglat de partiöverläggningar som jag under förra året bjöd in till för att informera om och diskutera olika frågor kring kärnsäkerhet och avfallshantering. Och jag vill påstå att den andan också har präglat dagens debatt, trots de olika synpunkter som förts fram här i dag. Och jag hoppas också att den skall prägla kommande års debatt och praktiska tillämpning.

Jag tror att jag kan säga att en förutsättning för denna utveckling har varit att man från olika sidor velat lära sig av erfarenheterna, velat visa generositet och respekt för olika uppfattningar men också ta ett gemensamt ansvar kring säkerhetsfrågorna och för att fullfölja folkomröstningsbeslutet.

Enligt min mening utgör den nya lagen en mycket god grund för en långsiktigt hållfast och på samma gång utvecklingsbar och pådrivande politik när det gäller hanteringen av kärnkraftens säkerhets- och avfallshanteringsfrågor.

Jag vill, fru talman, gärna använda det här tillfället för att uttrycka min uppriktiga uppskattning av alla som på olika sätt har medverkat till att vi har kunnat komma så här långt i denna svåra och allvarliga fråga. Samtidigt vill jag understryka det ansvar som vi gemensamt har för den fortsatta ansvarsfulla hanteringen av de här viktiga och allvarliga frågorna.

Den nya lagen innebär på flera punkter en skärpning jämfört med nuvarande lagstiftning. Enligt den nya lagen skall alla som har tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet ansvara för att alla de åtgärder vidtas som,

med hänsyn till verksamhetens art och de förhållanden under vilka den bedrivs, krävs för att upprätthålla säkerheten. Det innebär att det inte räcker att uppfylla de villkor som de tillståndsgivande myndigheterna en gång har ställt upp. Tillståndsinnehavaren blir skyldig att själv aktivt verka för att säkerheten hålls på en så hög nivå som det är praktiskt möjligt.

Det här sättet att tänka präglar genomgående den nya lagen. Strävan är hela tiden att driva på arbetet med säkerheten och avfallshanteringen. Det är oerhört angeläget att forsknings- och utvecklingsarbetet kring avfallsfrågorna inte mattas av och att allt görs för att finna ständigt bättre lösningar. Det är mot bakgrund av denna grundläggande uppfattning som varje reaktorinnehavare åläggs att upprätta ett allsidigt program för det forsknings- och utvecklingsarbete som krävs för att på ett säkert sätt hantera och slutförvara kärnavfallet liksom för att avveckla och riva anläggningarna under betryggande former.

Programmet skall vara rullande och detaljerat för de första sex åren, och det skall granskas och utvärderas vart tredje år. Jag vill säga att den innebörd och den karaktär som vi ger granskningen inte är uttryck för något lättsinne eller för några minskade krav i förhållande till den tekniska lösning av det här förfarandet som atomlagstiftningskommittén föreslog. Det är tvärtom också ett uttryck för att man vill pröva varje möjlighet att driva på dem som bedriver den här verksamheten, samtidigt som regeringen och de ansvariga myndigheterna skall ha ett slutligt ansvar för att säkerheten till varje pris tillgodoses. På det här sättet driver vi alltså på utvecklingen och ökar våra kunskaper om de bästa metoderna för hantering och slutförvaring av avfallet.

I och med färdigställandet av mellanlagret för använt kärnbränsle – CLAB i Oskarshamn – får vi 1985 möjligheter att på ett betryggande sätt under flera årtionden lagra det använda kärnbränslet i avvaktan på att vi finner den bästa metoden för slutförvaring. Mycket, ja det mesta, talar för att direkt slutförvaring är att föredra framför upparbetning, inte minst för att vi vill eliminera riskerna att bidra till kärnvapenspridning. Det råder också numera stor parlamentarisk samstämmighet om detta. Några nya beslut som innebär bindning till upparbetning torde därför dess bättre inte komma att fattas i vårt land. För socialdemokratins räkning vill jag klart deklarerat att vi står fast vid den ståndpunkt vi hävdade i denna fråga sedan 1976, nämligen att upparbetning bör undvikas. Vi kommer därför inte att medverka till några ytterligare upparbetningsavtal.

Samtidigt är det, fru talman, som utskottet i likhet med kommittén, ansvariga myndigheter och så gott som samtliga remissinstanser hävdar, ännu för tidigt och även onödigt att ta ställning för någon av de slutförvaringsmetoder som nu befinner sig under utveckling, diskussion och prövning. Det finns faktiskt också stora problem med direktdeponeringsmetoden, som måste granskas ytterligt noggrant. Därför vore det både oklokt och omotiverat att nu genom lagstiftning stoppa utvecklingsarbetet på något område eller binda oss till någon speciell teknik eller metod på nuvarande utvecklingsstadium. Också på denna punkt hävdar vi samma ståndpunkt som redan 1976, och det är utomordentligt glädjande att det nu trots allt finns en

bred om än inte fullständig majoritet för den.

En reaktorinnehavare måste, enligt det förslag som riksdagen nu skall ta ställning till, före laddning kunna visa att det finns en metod för hantering och slutlig förvaring av använt kärnbränsle m. m. som kan godtas med hänsyn till säkerhet och strålskydd. Vidare krävs som villkor för laddning ett allsidigt forsknings- och utvecklingsprogram för hantering av avfallet från den aktuella reaktorn.

Jag vill understryka att det – samtidigt som vi kan vara överens om att tolkningsfrågorna till sin natur är mycket svåra och allvarliga – självfallet blir fråga om en utomordentligt noggrann och svår prövning i varje enskilt fall. Jag tror också att alla som deltar i den här debatten inser att regeringen, som under det kommande året får ta ställning till två sådana ansökningar, kommer att genomföra den prövningen med yttersta noggrannhet och stränghet.

Den nya lagen lägger ett klarare ansvar för avfallshanteringen på tillståndsinnehavaren, och det blir inte bara kraftindustrin som tvingas ta ansvar för sitt radioaktiva avfall. Även andra som bedriver kärnteknisk verksamhet skall i fortsättningen åläggas ett ansvar för att avfallet hanteras på säkraste möjliga sätt.

Det är visserligen kraftreaktorerna som ger de största avfallsmängderna, men även annat radioaktivt avfall är farligt och måste hanteras på ett betryggande sätt. Det är därför en framgång att det i och med den här lagstiftningen också kommer att omfattas av de stränga bestämmelser som gäller för avfall från reaktorer.

Den nya lagstiftningen omfattar också de lokala säkerhetsnämnderna. Deras insyn i kärnkraftverkens verksamhet utvidgas till att omfatta alla förekommande säkerhets- och strålskyddsfrågor och beredskapsplaneringen kring kärnkraftverken. Lokala säkerhetsnämnder skall också kunna inrättas i kommuner där det byggs anläggningar för hantering, lagring eller förvaring av kärnavfall.

Fru talman! Vårt land har länge arbetat intensivt på det internationella planet för att skapa en bättre kontroll över det klyvbara material som finns i världen, främst i syfte att förhindra kärnavapenspridning. I konsekvens med detta krävs regeringens tillstånd för utförsel av utrustning och material som konstruerats eller ställts i ordning för utvinning av kärnenergi. Tillståndskravet skall, enligt det nya förslaget, också gälla s.k. dubbelanvändningsprodukter. Det rör sig om utrustning som inte konstruerats för att användas på kärnenergiområdet men som kan ha betydelse för tillverkning av kärnladdningar. Vi skärper i den nya lagen utförselkontrollen till att gälla också s.k. teknologiöverföring, dvs. licenstillverkning utomlands.

På det här sättet förbättrar vi våra möjligheter att uppfylla våra internationella åtaganden och förhindrar spridning av kärnavapen.

Att helt förbjuda export av kärnkraftverk och kärnteknik låter sig däremot knappast göras om vi skall kunna fortsätta driva våra egna kärnkraftverk med betryggande säkerhet. Det hör ihop med att vi måste kunna upprätthålla vår

egen kompetens just för att kunna fylla säkerhetskraven. Men jag vill mycket starkt betona att vi kommer att ställa mycket stränga krav på kontroll när det gäller export på detta område.

Fru talman! Kärnkraftens säkerhetsfrågor är allvarliga och långsiktiga. Det är därför viktigt att det råder politisk enighet kring dessa frågor och att vi också behåller handlingsfriheten på de områden där den är viktig ur säkerhetssynpunkt. Enligt min mening ger oss förslaget till ny lagstiftning på kärnenergiområdet bättre förutsättningar att driva kärnkraftverken med högsta möjliga säkerhet under den period vi har bestämt oss för att utnyttja dem, liksom att hantera avfalls- och avvecklingsfrågorna på ett ansvarsfullt sätt.

Därför hoppas jag nu att riksdagen i bred enighet skall kunna fatta ett beslut om kärnkraftens säkerhets- och avfallsfrågor som, också om regeringarna skiftar, skall gälla för lång tid framåt och som medborgarna kan känna förtroende för.

Anf. 55 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det som Birgitta Dahl här har betonat om den politiska enigheten tycker jag är viktigt. Jag sade också själv i min inledning att även om man har skilda grundläggande värderingar så finns ändå det problem man har att hantera, och det är mycket faktiskt till sin karaktär – det kommer man inte undan. Vad man kan göra är att begränsa det. O.K., den debatten har vi haft, och man måste se verkligheten som den är. Från den utgångspunkten tror jag också att det finns goda möjligheter till ökad samstämmighet framöver.

Sedan är det klart att det är litet förrädiskt att i alltför överslätande ordalag dölja alla motsättningar och alla konsekvenser som ett sådant döljande kan innebära. Jag skall bara ta ett exempel för att visa ungefär hur jag ser på detta.

Upparbningsfrågan kan ju ha konsekvenser när det gäller stadier långt före hanteringen av avfallet. Det kom ju dagen efter valet 1982 ett brev till regeringen som någon sorts påminnelse om SKBF:s existens, där man tog upp frågan om MOX-bränsle. Om man har en alldeles öppen attityd och säger att vi inte skall låsa oss för någonting, att vi skall ha total handlingsfrihet, så är det desto viktigare att man vet hur man skall hantera den sortens frågor. Det är ju inte bara hos regeringskansli och myndigheter som låsningar inträder, utan också ute hos företagen och i deras planering. De har ju ibland just en benägenhet att vilja låsa upp politiker i förväg. Därför vore det bra om Birgitta Dahl ville kommentera frågan – som man inte kommer undan så lätt – hur man egentligen i svensk kärnkraftsindustri och svenska kärnkraftsföretag planerar på sin kant för användningen av de 6,3 ton plutonium som kommer ut av de tecknade avtalen om upparbetning om man vill gå MOX-bränslevägen. Jag tar bara detta som ett exempel på frågor som man inte kan ställa åt sidan. Det går alltså inte att bara hänvisa till att det tar lång tid innan vi behöver bestämma oss för en slutlig förvaring.

Sedan är jag också helt på det klara med att direktförvaringen verkligen

Onsdagen den
11 januari 1984

*Ny lagstiftning på
kärnenergiområdet*

inte är någon enkel metod. Ingenting är enkelt på det här området. Det är detta som hela debatten under 1970-talet har gällt, och vi har insett det för sent.

Jag tycker att det var att ta i, när Birgitta Dahl försökte säga att socialdemokratin har haft samma ståndpunkt som man hade 1976. Ja, vilken ståndpunkt 1976? Man hade nämligen två det året. I varje fall om Gösta Netzné & Co. i AKA-utredningen var representativa för socialdemokratin så var det ju fråga om förprojektering av uppberedningsanläggningar i Sverige. Jag lade den utredningen med remissvar åt sidan och blev hårt kritiserad av dåtidens opposition på just den grundvalen. Det finns anledning, tycker jag, att ändå inte låta Birgitta Dahls uttalande stå oemotsagt i protokollet.

Det är riktigt att socialdemokraterna så småningom, när de fick se hur villkorlagen var utformad, bytte fot till den här mer skeptiska handlingsfrihetslinjen, som man därefter har hållit sig till.

Birgitta Dahl understryker att regeringen inte tänker visa något lättsinne, och det är bra att den deklARATIONEN görs här. Också andra saker har nämligen tagits upp i diskussionen. I remissbehandlingen har denna regering jämfört med internationella instanser varit betydligt försiktigare med att dra in olika organ än vad jag var under den tid då jag hade ansvaret på detta område. Det får inte vara så att formuleringen i propositionen att ta in ordentligt med uppgifter – ett uttalande som också understryks av statsrådet – blir till intet förpliktigande. Här gäller det att verkligen ta till vara all den kompetens och kunskap som över huvud taget finns på området, var helst i världen det än är.

Jag noterar vidare att ingen egentligen har talat om varför vi inte bör ha dessa lokala säkerhetsnämnder också i Nyköping och Västerås. Men på den punkten kan vi kanske få en kommentar.

Anf. 56 LENNART BLOM (m):

Fru talman! Det råder inget tvivel om att den säkerhetslagstiftning som vi nu håller på att få är utomordentligt väl avvägd. Den som har lyssnat till debatten här kan få ett intryck av att det råder bred enighet på den punkten. Men det gör det uppenbarligen inte. Två av riksdagens partier yrkar avslag på propositionen i den delen. I och för sig är det väl inte anmärkningsvärt att man har skilda meningar, men jag vill nog ändå till protokollet anteckna den reflexionen att kärnkraftindustri inte är något oerhört unikt och avskräckande. Avfallshanteringen är förvisso ett svårt problem, men det finns andra problem på en rad områden i ett modernt industrisamhälle som är lika svåra eller kanske ännu värre.

När således statsrådet med stor tillfredsställelse hälsar att detta lagförslag har kunnat komma fram, så vill jag framhålla att det inte skett i enighet. Men det finns en bred majoritet för det, och detta är utomordentligt tillfredsställande.

Avfallsfrågorna är en sak, men kärnkraftsindustrins karaktär av processindustri är egentligen inte något att göra en stor affär av. Vi skall vara på det klara med att denna industri inte är onormal. Vi skall också vara

medvetna om att det mycket väl kan inträffa olyckor i den industrin. Vi bör alltså vara realistiska. Man kan fråga sig varför det inte skulle inträffa olyckor där när sådana inträffar i all annan industri.

Nr 57

Onsdagen den
11 januari 1984

Anf. 57 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Fru talman! Jag vill först ta tillfället i akt att säga att de sittningar hos energiministern som vi hade inför den här debatten, enligt min mening, var mycket värdefulla. Det var bra diskussioner och jag fick veta en hel del. Ömtåliga spörsmål, om vilka vi var oense, diskuterades. Bl. a. förde vi en omfattande debatt om MOX-bränsle. Där måste jag i likhet med Olof Johansson konstatera att oklarheter kvarstår. Men den frågan får vi säkert tillfälle att återkomma till.

*Ny lagstiftning på
kärnenergiområdet*

Så några ord om problematiken i fråga om upparbetning. Jag är naturligtvis överens med alla andra om att vi måste bedriva fortsatt forskning om hur vårt kärnkraftsavfall skall förvaras. Det måste helt enkelt ske en intensiv forskning om direktförvaring och annat.

Den springande punkten är då varför vi skall dröja med att besluta oss. Här är det oklart. Jag känner mig inte tillfredsställd. Jag har inte gjort det i tidigare debatter, och de inlägg som gjorts här i dag av utskottets talesman Lennart Pettersson och av energiministern har inte givit fullständigt klara och raka besked om varför vi skall dröja med att besluta om upparbetning eller icke upparbetning.

Vi vet ju ändå en hel del. Vilka fördelar för Sverige kan det vara med en förvaring sedan man först har upparbetat, om det nu bara är förvaringsmetoden man talar om?

Varför skall man separera ut plutonium och förvara det för sig och andra avfallsprodukter för sig eller kanske t. o. m. göra andra separeringar? Vad är det för vits med det?

Nu vet vi vilka mängder vi har. Varför inte ordna en direktförvaring? Om vi inte skall använda någon av restprodukterna till någonting, varför skall vi då separera ut dem? Det är frågor som kvarstår.

Sedan har vi naturligtvis den otrevliga frågan med Cogémaavtal och annat som har ältats så mycket. Där finns det fortfarande oklarheter. Det finns fortfarande hemligstämplade kontrakt som många av oss har läst, i olika piratupplagor naturligtvis. Och inte ens i de diskussioner vi hade hos Birgitta Dahl kunde man riktigt klara ut hur det var med plutoniumsvinn och sådana saker.

Alltihop det här talar för att vi borde kunna i dagsläget fatta ett konkret och bestämt beslut att vi skall ta hand om vårt avfall. Det finns inga vinster för Sverige att göra med att upparbeta först. Varför skall vi då upparbeta? På de punkterna kommer vi antagligen att få fortsätta debatten.

Sedan vill jag återigen ta upp frågan om förvaring under havet av låg- och medelaktivt avfall. Jag tycker att det är en viktig fråga.

Det finns propåer om att det skall bli flera slutförvar för låg- och medelaktivt avfall utom SFR 1, och de kanske också skall läggas under havsbotten. Det kan ju tänkas att man kommer fram till att även högaktivt

avfall skall slutförvaras under havsbotten. Jag vill ställa samma fråga till Birgitta Dahl som jag har ställt till strålskyddsinstitutets chef och till Lennart Pettersson för en liten stund sedan: Om vi skall göra ett slutförvar, varför skall vi lägga det under havsbotten? Det blir dyrare. Speciellt där det nu har föreslagits, i Öregrundsgrepen, kommer det till oerhört stora förstärkningsarbeten på grund av krosszoner och annat i berggrunden. Det hade varit billigare att ordna det på land. Det har inte kommit fram några bestämda och precisa argument för att gräva ner avfallet under havet.

Det talas mycket om havsföroreningar, dumpning till havs av radioaktivt avfall och annat sådant. Man säger att här är det inte alls någon risk för detta. Vi har Pariskonventionen, och vår regering skall snart överlägga om dumpningsfrågor och annat med de övriga nordiska länderna. Jag tycker att det blir alltmer angeläget att vi får något slags besked: Skall vi fortsätta att satsa på att spränga oss ner under havsbotten? Är det den modellen vi har fastnat för, eftersom vi har börjat på det sättet? Det första slutförvar vi gör lägger vi under havet. Varför?

Anf. 58 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Eftersom det är min bestämda uppfattning att det är mycket viktigt för den fortsatta hanteringen av de här frågorna att vi för diskussionen i dag i konstruktiv anda och inte i onödan river upp gamla sår, skall jag anstränga mig att svara på de frågor som har ställts på ett sådant sätt att det bidrar till den processen, även om man kan ha fått stimulans av frågorna att föra en helt annan sorts debatt.

Låt mig först säga med anledning av den sist framställda frågan att det ställningstagande som regeringen efter prövning av ansvariga myndigheter gjorde när det gäller SFR utanför Öregrund var en prövning i det ärendet och inte i något annat ärende. Det föregriper självfallet inte prövningen av något annat ärende.

En grundläggande förutsättning för prövningen var självfallet att vi skulle följa svensk lag, som bl. a. förbjuder dumpning av den här sortens avfall. Det måste alltså vid prövningen kunna visas att det inte var fråga om det. Det var efter att ha fått samstämmiga och tillfredsställande svar på bl. a. den frågan som regeringen tog ställning. Nu skall det ske förnyad prövning i olika stadier av förvaringens utveckling – bl. a. kommer behållarna inte att förslutas slutligt innan en ny prövning har gjorts – och det vet Oswald Söderqvist.

En annan fråga som har ställts här är: Varför skall vi dröja med ett beslut om direkt förbud mot upparbetning, som några vill ha? Jag tror att alla vi som deltar i den här debatten också är medvetna om den debatt som förs på alla de platser där det aktualiseras att anordna ett slutförvar. Det är, som vi vet, en fråga som är mycket allvarlig och svår att ta ställning till för alla berörda. Vi vet att om man, som Oswald Söderqvist säger, innehåller plutoniet i avfallet, blir det betydligt större mängder avfall som måste förvaras under sådana former som kräver mycket rigorösa säkerhetsanordningar under mycket lång tid. Det är naturligtvis också förenat med risker. Det finns inga absolut säkra metoder, det vet vi alla.

Detta är, tror jag, ett ganska konkret svar på frågan. Vi kan inte utesluta att en forskning som drivs på av ansvariga myndigheter och regeringar kan finna lösningar på de här problemen som är bättre än de vi känner i dag. Vi vill ge en möjlighet att bedriva en sådan forskning och en möjlighet för regeringen och andra ansvariga att driva på det arbetet. Det är skälet till att vi inte nu vill vare sig förbjuda utvecklingen på ett bestämt område eller låsa oss vid en bestämd teknik. Jag tror att det är mycket klokt och ansvarsfullt.

Vad KBS 3-remissen beträffar är det rätt mycket som har hänt i vårt land och i andra länder sedan den tidpunkt då KBS 2-remissen skickades ut. Det förfarande som vi har valt är att bara vända oss till sådana organ som har mycket hög integritet och vetenskaplig kapacitet och står fria från olika intressen. Vi har i flera fall gett utländska organ i uppgift att själva välja ut en rad forskare och andra, till vilka de i sin tur vill ställa de frågor som måste ställas.

Man kan ju diskutera, Olof Johansson, vad det är som ger störst bredd: att energiministern och regeringen i Sverige pekar ut vilka som skall svara eller att man ger myndigheter och forskningsorgan med hög integritet i andra länder en möjlighet att själva tillfråga en krets av personer och forskare och myndigheter. Det är mera det som är skillnaden i metod än något annat. Det skulle vara mig och regeringen fullständigt främmande att försöka utesluta någon speciell grupp av personer som representerar någon speciell uppfattning i den här frågan.

Det är så när det gäller socialdemokratins inställning att fram till 1976 och t. o. m. AKA-utredningens arbete fanns det en betydande samstämmighet i uppfattningen att upparbetningen var att föredra. Det var när vi tog ställning till AKA-utredningen som vi också tog ställning mot upparbetningen på grundval av en diskussion om bl. a. kärnvapensspridningsrisken, vilken vi sedan fullföljde i kritiken mot villkorslagen. Jag vill på intet sätt dölja att vi ändrade uppfattning då; det gjorde vi före andra. I den första borgerliga regeringens regeringsdeklaration utpekades upparbetning som det enda alternativet. Detta säger jag nu inte i polemisk anda utan bara för att tala om hur det var. I villkorslagen nämndes sedan två olika alternativ. Vi har alltså varit konsekventa ända sedan 1976, och vi intog denna ståndpunkt före andra.

När det sedan gäller plutoniumhantering, MOX-bränsle och sådana frågor förhåller det sig så, att i samband med att vi gick igenom allt material som måste gås igenom med anledning av den ansökan om utförsel av använt kärnbränsle för upparbetning som i sin tur har sitt ursprung i det beslut som har fattats av andra regeringar enligt villkorslagen, upptäckte jag att en rad av dessa frågor inte var reglerade, vare sig i fråga om IAEA-kontroll, plutoniumhantering eller MOX-bränsle. Jag tog då upp diskussioner med såväl den franska regeringen som IAEA kring dessa frågor. Och som vi redovisade i samband med utförselbeslutet förra året har vi en överenskommelse med fransmännen om att innan upparbetning över huvud taget får ske måste dessa frågor studeras. Sådana studier pågår nu, och vi kommer att ta ställning till frågorna på grundval av dessa studier.

Jag har velat svara på dessa frågor i en sådan anda att vi skall kunna fortsätta att diskutera i en känsla av gemensamt ansvar för att lösa dem på ett sätt som människor kan känna förtroende för, fru talman.

Anf. 59 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Ansvarskännandet var kanske något mindre efter oktober 1978 bland dem som skulle fullfölja tillämpningen, avtalsskrivandet och kontakten åt olika håll när det gäller villkorslagen. Visst är jag medveten om att det fanns åtskilligt att förhandla om på den internationella scenen – det var därför jag också hade kontakter med Frankrike.

När det sedan gäller uppberedningsfrågan skall vi kanske inte gräva ned oss i historien, men jag lade märke till att energiministern har noterat att det skedde en omsvängning i varje fall för vår del mellan regeringsförklaringen och villkorslagen, som var klar den 3 december 1976. Det är väl ingen hemlighet att jag, med utgångspunkt i just det material som ni tydligen också använde som underlag, dvs. AKA-utredningen och remissvaren, kom fram till den slutsatsen att vi absolut inte borde binda oss för uppberedningsalternativet, hur enhällig AKA-utredningen än var med dess rätt starka representation för tidigare riksdagsmajoritet.

I fråga om urvalet av remissinstanser tycker jag att det är en riktig princip att man som statsråd inte sätter sig till doms över remissinstanserna och säger att en är bra och en annan är dålig. Vi använde en annan metod på min tid. Vi tillsatte en särskild grupp – som visserligen arbetade i departementet men vars arbete jag inte lade mig i – med vetenskapliga representanter med olika utgångspunkter som plockade ut de remissinstanser vi sedan utnyttjade internationellt. Jag tror att det är viktigt att man inte minst i diskussionen utåt klargör att det inte finns någon snedfördelning i urvalet, för sådana missförstånd har uppstått i debatten. Jag kan för min del inte bedöma den saken – det har jag sagt till dem som har frågat mig – men att det är färre remissinstanser involverade är helt klart.

Vänta-och-se-strategin är helt enkelt inte tillämplig över hela fältet. Det var det jag ville säga med MOX-exemplet. Jag vill läsa upp en enda mening ur vår motion, som också betonar ett annat problem: "Vi förutsätter att regeringen med beaktande av redan ingångna uppberedningsavtal utarbetar övergångsbestämmelser och upprättar en plan för återtagande av redan utskäppt, ej uppberedat avfall."

Vi har inte ställt något yrkande på den här punkten, men detta är en av de frågor som hänger samman med vänta-och-se-strategin. Man kan inte vänta helt enkelt. Man låser sig efter hand, långt innan den slutliga avfallshanteringen blir aktuell. Det är detta jag har velat betona i den här debatten. Jag tror alltså att det är viktigt att man väljer strategi, och det är därför jag har yrkat bifall till vår reservation på den punkten.

Motiven har vi gemensamma, så dem behöver vi inte diskutera. Risken för kärnvapenspridning är klar för oss båda i dagsläget. Det argumentet bär över alla andra.

Jag uppskattar att vi i dag har kunnat föra en mycket mer konstruktiv

debatt än det var möjligt att föra den 14 april 1977. Om vi har bidragit från olika håll till att åstadkomma den situationen har vi gjort något positivt. Det är därefter en mer formell sak att vi yrkar avslag på propositionen. Det reella är att de ändringar, kompletteringar och förbättringar som vi vill ha med inte är möjliga att hantera från riksdagens sida – i utskott och i fråga om lagtext och sådant. Därav följer vårt formella avslagsyrkande.

Nr 57

Onsdagen den
11 januari 1984

*Ny lagstiftning på
kärnenergiområdet*

Anf. 60 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Fru talman! Jag vill gärna deklarerera att jag inte alls är ute efter att ta upp någon ny debatt eller riva upp gamla sår, som Birgitta Dahl uttryckte det. Men vi är ju oense på vissa viktiga punkter, och då måste vi naturligtvis få föra fram våra synpunkter och ställa frågor. Det tycker jag inte kan anses vara något större fel. Tvärtom är det min skyldighet att göra det och tala för de intressen som jag representerar. Birgitta Dahl får naturligtvis tala för sig och sina intressen. Det får inte – det har sagts här tidigare – bli något slags allmän gemensamhetsdeklaration, när vi inte är riktigt överens på viktiga och avgörande punkter.

Jag vill något ytterligare kommentera frågan om den första slutförvaring som vi kommer att få, SFR 1, förvaring under havsbotten. Det är mycket bra att det sägs att det är ett engångsbeslut, som inte kommer att påverka några andra beslut. Men man kan naturligtvis säga som så, att har man en gång fattat ett sådant beslut, är det mycket lätt att nästa gång bestämma sig för samma lösning, fastän det egentligen inte har deklarerats några riktigt hållbara argument för att man skall välja detta förvaringssätt.

Birgitta Dahl säger till mig, att Oswald Söderqvist vet att förvaringsutrymmet inte kommer att förslutas utan hållas öppet och vara under kontroll tills man vet som händer. Ja, nu säger man det, men från början när SKBF gick ut och lade fram sina första ritningar och talade om det har lagret, skulle förslutning ske direkt. Det var liksom vitsen med det hela. Det talades om att så fort lagret är fyllt skall tunnlarna slutas. En ändring kom till stånd efter kritik och undersökningar och på grund av att det fanns en mycket stor oenighet. Jag menar att sådana debatter måste föras hela tiden. Som jag sagt flera gånger tidigare är vi skyldiga att hålla den här debatten vid liv med tanke på de starka intressen från kärnkraftsindustrins sida som ligger bakom det hela och som vi märkt inte minst de allra senaste veckorna och månaderna.

Jag ser att min taletid börjar lida mot sitt slut, så vi får väl återkomma till avfallsproblematiken. Det är naturligtvis riktigt att en uppärbetning minskar mängderna. Vi har inte fått några exakta siffror på hur mycket det blir. Sådana uppgifter kan man naturligtvis ta fram. Men det ena får vägas mot det andra – fördelar får vägas mot nackdelar med tanke på just kopplingen mellan kärnkraft och kärnvapen. Trots allt vad som sägs om IAEA-kontroll m. m. – vilket är bräckligt, detta har IAEA själv uttryckt vid vissa tillfällen – finns det alltså all anledning att man nu bestämmer sig för att välja direktdeponering. Det finns inga mycket bra argument som talar för mindre volymer. All right, vi får kanske spränga litet större bergum om vi skall ha

*Ny lagstiftning på
kärnenergiområdet*

kvar en direktförvaring, men varför skulle vi inte ta den kostnaden, om vi kan vinna så mycket annat i gengäld.

Anf. 61 INGEMAR ELIASSON (fp):

Fru talman! Vi har från folkpartiets sida inte deltagit i debatten hittills. Jag vill med några ord markera vår syn på dessa frågor och göra några kommentarer till den debatt som har varit.

Folkpartiet har samma syn som energiministern har gett uttryck för, nämligen att striden när det gäller dessa frågor ligger bakom oss och att vi nu bör eftersträva en så bred enighet som möjligt för att genomföra den energipolitik som vi har bestämt oss för här i riksdagen och för att ta ett gemensamt ansvar för de säkerhetsfrågor som är förknippade med användningen av kärnkraft. Det finns därför ingen anledning att riva upp gamla strider, men några spöken har varit ute och gått här i debatten, vilket mot denna bakgrund känns lite onödigt.

Lennart Pettersson kunde inte klara sig undan frestelsen att utdela en spark mot tidigare borgerliga regeringar, för att efteråt tala om den utsträckta handen. Det var väl det han menade med gammal god socialdemokratisk tradition – att omfamna och slå ihjäl med samma varma själ.

Jag reagerade också litet mot den konsekvens som Lennart Pettersson påstod har kännetecknat socialdemokraternas behandling av kärnenergifrågor. Det rimmar litet illa, tycker jag, med tanke på synen på villkorslagen när den infördes, tidigare planer på större kärnkraftsprogram och vändningen i folkomröstningsfrågan. Jag tycker, i likhet med Birgitta Dahl, att man inte behöver skämmas för att ha tagit intryck av inträffade händelser, av den allmänna debatten och av forskningens framsteg på detta område. Jag tycker snarare att den konsekvens som socialdemokraterna har visat innebär en viss beredskap att ändra inställning. Det tycker jag att man kan berömma sig av i stället för att försöka hävda att man alltid har tyckt på samma sätt och att man alltid tyckt rätt.

Den konsekvens som också Birgitta Dahl hävdar här i dag, att man skall ha en öppen attityd till fortsatt forskning på säkerhetsområdet, vill vi i folkpartiet hävda och försöka leva efter.

Syftet med villkorslagen var att driva på säkerhetsarbetet, och det menar jag att den har gjort. Den påskyndade också upp arbetsavtal, det tycker jag vi kan erkänna, men den har också lett till att vi är på väg från den linjen. Vi hade kunnat hamna där i alla fall. Men utan en lag som drev på säkerhetsarbetet skulle det sannolikt ha gått långsammare. Jag utgår ifrån och tror att den nu föreslagna lagen kommer att spela samma stora roll för att driva säkerhetsarbetet framåt.

Det kanske mest uppmärksammade inslaget i lagförslaget är att ordet "helt" i uttrycket "helt säker" slutlig förvaring har försvunnit. Jag vill därför gärna understryka att vi för vår del inte ser detta som ett uttryck för minskat intresse för hög säkerhet när det gäller hanteringen av utbränt kärnbränsle eller beträffande säkerheten i övrigt när det gäller driften av kärnreaktorer.

Säkerheten skall ligga på så hög nivå som det någonsin är möjligt, och kraven skall ständigt skruvas upp. Eftersom vi gör denna tolkning av det föreliggande lagförslaget har vi kunnat tillstyrka utskottets förslag i dess helhet.

Nr 57

Onsdagen den
11 januari 1984

*Ny lagstiftning på
kärnenergiområdet*

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 62 LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Eftersom herr Eliasson upprepade gånger apostroferade mig i sitt inlägg, får jag väl drista mig att förlänga debatten något.

Jag vill försäkra herr Eliasson att jag inte i första hand tar till orda i den här debatten för att mucka gräl med de borgerliga partierna utan, som jag hoppas framgick av mitt inledningsanförande, underströk det som i dagens läge förenar oss. Sedan är det en annan sak att när villkorslagen nu ersätts med en ny och enligt min uppfattning betydligt bättre lag, kommer man inte ifrån en viss kritisk granskning av de låsningar som villkorslagen har inneburit. Här är alla överens om att upparbetning inte är det alternativ som vi i första hand bör eftersträva. Den inställningen hade vi från socialdemokratiskt håll på ett tidigt stadium, kanske inte från allra första början, men som statsrådet Birgitta Dahl sade, när vi fick AKA-utredningens rapport på bordet var vår uppfattning ganska klar.

Vi har hållit vår linje hela tiden. De som ändrat sig, positivt naturligtvis, har varit de borgerliga partierna. Vi tycker ändå att det finns anledning att notera att den borgerliga regeringens villkorslag har inneburit de låsningar till upparbetningsavtal som man nu i reservationer till näringsutskottets betänkande kritiserar. Då må det väl ändå vara näringsutskottets majoritet obetaget att påpeka det samband som funnits, så att man inte i den här debatten försöker mäta ut socialdemokratin som ansvarig för dessa avtal.

Vi har i olika lägen hävdad att det aldrig är riktigt bra, även om det kan verka rätt, att binda sig snabbt innan man riktigt vet vart det hela leder. Vi har här en viss handlingsfrihet ett antal år ytterligare. Låt oss då utnyttja det för en intensiv och framåtsyftande forskning. Jag har i och för sig samma tro som utskottsmajoriteten, att resultatet kommer att bli att vi stannar för avfallshantering i form av direktförvaring. Men därav följer inte att man inte skall vara beredd att hålla frågan öppen, även om inställningen hos samtliga partier är densamma, nämligen att direktförvaring sannolikt är det som är det rätta för svensk del.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter behandlingen av näringsutskottets betänkande 19.)

Anf. 63 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera näringsutskottets betänkande 18 om import- och exportreglering.

Import- och exportreglering**Anf. 64 PER-RICHARD MOLÉN (m):**

Herr talman! Det vi nu skall debattera är frågan om import- och exportregleringen och dess principer. Den nuvarande principen är ett allmänt förbud mot export och import av varor över huvud taget. Sedan har det under årens lopp utkristalliserats en hel del undantag, s. k. frilistor, som har gjort att nuvarande regler har blivit ganska svårtillgängliga. Regeringen har därför lagt fram ett förslag som innebär klara förbättringar genom att man helt enkelt vänder på den här principen. Man tillåter, i god marknadsekonomisk anda, generellt import och export av alla varor och slopar det allmänna förbudet och låter därefter undantagen bekräfta denna liberala regel.

Regeringens förslag innebär att riksdagen i princip överlåter åt regeringen att besluta om de förbud mot export eller import som kan anses nödvändiga. Det här är i och för sig praktiskt, och vi inom moderata samlingspartiet har ingen som helst crinran mot detta. Det kan dock kanske kännas litet tvivelaktigt om beslut om förbud när det gäller böcker, tidningar och annat som används för ett fritt åsikts- och informationsutbyte skall ligga hos regeringen för avgörande. Här har vi moderater den uppfattningen att avgörandet borde ligga hos riksdagen. Socialdemokraterna i näringsutskottet har dock beklagligtvis inte velat tillmötesgå vår önskan. Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till reservation 1, som innebär en begäran om att riksdagen skall uttala att frågor om förbud eller begränsningar beträffande varor för åsiktsutbyte skall avgöras av riksdagen.

En annan del av regeringens förslag innebär en mera skärpt reglering av textil- och konfektionsvaruimporten. Här har vi från moderat sida en betydligt mer generös frihandelssyn, som vi upplever som nödvändig för Sverige om vi skall undvika protektionistiska ingrepp från andra länder när det gäller vår egen export. Detsamma gäller hemtagningssystemet, där regeringen också, trots skarp kritik från bl. a. näringslivet, vill ge kommerskollegium rätt att begränsa dispositionsrätten när det gäller införselreglerade varor. Konsekvensen av detta blir att hanteringen av importgods fördras. Jag yrkar därför bifall till reservationerna 2 och 3.

Avslutningsvis vill jag något beröra min partikollega Anita Bråkenhielms motion om rätt till temporär utförsel av visst metallskrot, och då speciellt mässing. En utförsel skulle enligt motionen medföra lägre bearbetningskostnader – uppemot 15 % – än vad man kan erbjuda i Sverige. Utskottets majoritet avstyrker motionen – till synes, skulle jag vilja säga. Verkligheten är nämligen den, att sedan motionen väcktes har regeringen begärt en översyn av licensreglerna på detta område. Därigenom har Anita Bråkenhielms motion fått åsyftad verkan, vilket vi från moderat sida ser med tillfredsställelse.

Anf. 65 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Vi har från folkpartiets sida naturligtvis inte haft några invändningar mot grundförslaget i den här propositionen, nämligen att det allmänna förbud man i dag har att utan tillstånd importera eller exportera varor nu försvinner. Det är en naturlig följd av den utveckling vi haft. Förbudet har, precis som det sägs i propositionen, i praktiken satts ur spel därför att besluten om undantag är så talrika.

Att vi trots detta funnit anledning att väcka en motion beror dels på att vi har ett konkret ändringsförslag som rör förstärkt skydd för tidningar och böcker, dels på att vi i det här sammanhanget ville poängtera folkpartiets uppfattning om hur viktigt det är med en öppen ekonomi i vårt land och att vi måste göra allt för att bevara och utveckla frihandeln.

Vi har sagt det många gånger tidigare, men det tål att sägas igen: Sverige är ett litet land, och våra företag är helt beroende av att ha tillgång till världsmarknaden. Annars klarar man inte en effektiv produktion som ger konsumenten billiga varor och ett brett utbud. För konsumenten är det av samma skäl viktigt att vi håller våra gränser öppna för varor som kan tillverkas bättre och billigare i andra länder.

Sveriges begränsning av tekoimporten är ett exempel på vad jag menar. Den här typen av regleringar slår ofelbart tillbaka på Sverige och svensk industri – ofta med mångdubbel kraft. Konsumenten får dyrare varor. När det gäller just tekoprodukter drabbar våra importregleringar u-länder, som får det ännu svårare att bredda produktionen och därmed förbättra sina levnadsvillkor.

För oss liberaler finns det alltså flera olika skäl att kräva att såväl export som import underlättas också materiellt sett. Om detta handlar reservation 2 i betänkandet, och jag yrkar bifall till den.

Vi har också upprepat vår tidigare kritik mot förändringen av hemtagningssystemet, en förändring som innebär att man ytterligare försvårar importen, med följdresultatet att varan blir dyrare för konsumenten. Jag yrkar alltså bifall också till reservation 3.

Reservation 1 berör skyddet för sådana varor som i huvudsak skall säkerställa ett fritt åsikts- och informationsutbyte, t.ex. böcker och tidningar. Enligt vår uppfattning bör skyddet för sådana varor ytterligare förstärkas genom att de helt undantas från förordningens tillämpning och genom att eventuella regleringar skall kräva riksdagens medverkan i varje enskilt fall.

Jag yrkar, herr talman, bifall också till reservation 1.

Anf. 66 LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till hemställan i näringsutskottets betänkande nr 18.

Oppositionen och utskottsmajoritetens förslag innebär att vi går från ett allmänt förbud till en allmän frihet som huvudprincip när det gäller import och export av varor. Därmed markerar regeringen och, förhoppningsvis riksdagen att man bestämt står bakom frihandeln, som sedan länge är

utgångspunkten i vårt internationella handelsutbyte. Trots detta har vi i denna fråga fått några reservationer från moderat- och folkpartihåll.

Reservanterna konstaterar att det på några speciella områden fortfarande finns kvar licenstvång, importreglering och liknande saker. Det finns enligt vår uppfattning ganska goda skäl för att det skall vara så.

Licenstvånget för tekovaror är betingat av starka regionala sysselsättnings-skäl. Från socialdemokratiskt håll kan vi inte vara med om någon avveckling på denna punkt. Vi måste också se till de intressen som på detta område finns i de utsatta regionerna. Vi vill inte binda oss för en gradvis avveckling av licenstvånget när det gäller import av tekovaror, vilket folkpartiet har föreslagit i en motion och som sedan har följts upp i reservation 2.

Samma sak gäller för hemtagningssystemet. Detta har utsatts för ordentlig kritik, det har talats om missbruk och bristande kontroll. Regeringen vill, på förslag av tullverket, skärpa kontrollen för att därigenom se till att de regler som finns också följs. Det tycker vi är en rimlig linje, och vi stödjer helt regeringens uppfattning att det här måste ske en uppstramning. Vi anser att regeringen nu inte faller till föga för de intressen som arbetar för en förändring av det förslag till skärpning i hemtagningskontrollen som har förts fram.

Det har blivit litet av ett paradnummer att böcker, tidningar och liknande åsiktsprodukter inte skulle falla under denna regerings domvärjo när det gäller att göra avsteg och eventuellt införa någon form av importreglering. Detta är bara en markering, som man både kan ha och vara utan. Vi tycker att det är onödigt att hålla på och krångla med denna lag. Vi har haft ett allmänt förbud mot import av varor, inkl. böcker och tidningar, sedan 1947 utan att demokratin i detta land har gått förlorad. När vi nu dessutom förändrar lagen till det bättre bör det kunna klaras även i fortsättningen utan att göra speciella markeringsundantag. Vi tyckte att det måhända skulle vara en onödig klåfingrighet. Demokratin hänger naturligtvis inte på dessa saker. Därför har utskottsmajoriteten avvisat folkpartiets tanke.

Jag förstår att dessa motioner i mångt och mycket är något av manifestationsmotioner, där man ytterligare vill understryka sin starka tro på frihandeln. Också vi har denna starka tro, även om det naturligtvis kan komma situationer, då man måste göra vissa avsteg.

De branscher och de saker som motionärerna har tagit upp förefaller mig emellertid såsom något perifera. Vill man göra en stark markering för att ytterligare utveckla frihandeln i detta land, finns det ett område som man borde ha gjort markeringen på, nämligen jordbrukets område. Där har vi ju det stora avsteget från frihandeln. Är man principiell frihandelsvän och vill fullfölja den linjen till dess yttersta konsekvens, hade det varit naturligt att yrka på att restriktionerna på jordbrukets område gradvis skall avvecklas.

Jag vill avsluta mitt anförande med att fråga reservanterna: Varför har ni inte tagit upp den verkligt stora saken, om ni vill manifestera er såsom frihandelsvänner, nämligen ett krav på avskaffande av importregleringarna på jordbrukets område? Det hade varit en insats för frihandeln som hade inneburit en klar förpliktelse och verkligen betytt någonting.

Anf. 67 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Det sista beror ju på att man i propositionen diskuterar just hemtagnings- och tekoproblematiken. På dessa områden har man kunnat fästa uppmärksamheten på protektionistiska inslag också i vår handelspolitik. Ett starkt skäl ytterligare för oss är att vi ser det såsom ett hot mot våra möjligheter att hjälpa u-länderna till en bättre tillvaro. Möjligheten för de fattiga länderna att exportera de varor som de tillverkar är en nödvändighet, om de skall kunna bredda sin produktion och förbättra levnadsvillkoren för människorna. Den kopplingen tycker vi är verkligt viktig.

Jag kan inte hålla med Lennart Pettersson, när han säger att starka sysselsättningsskäl inom vissa regioner gör att vi måste ha kvar detta skydd. Jag tror inte att det är så. Dels kommer en relativt liten del av tekoimporten från våra u-länder, dels torde industrin på de aktuella orterna i Sverige må bra av den konkurrensen. Jag tror att det på sikt är nödvändigt att man tvingas möta en öppen konkurrens. Skyddet gynnar inte sysselsättningen mer än möjligtvis på väldigt kort sikt.

Hemtagningsystemet verkar precis i samma riktning. I praktiken är det en dold protektionism. Jag tror att det krångel och den byråkrati som detta medför inte gagnar den svenska industrin, framför allt inte de svenska konsumenterna som får betala för dyrare kläder.

Att vi vill undanta böcker och tidningar från denna möjlighet är inte bara en markering. Jag tycker att det är en väldigt viktig fråga. Riksdagen bör få avgöra om sådana regleringar skall införas.

Jag har inte alls någonting emot att även jordbrukspolitiken blir föremål för en granskning. Jag tror att vi kommer att bli tvungna att se över regleringarna även på jordbrukets område.

Anf. 68 LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Bara ett kort inlägg. Det var ett ganska intressant besked som Christer Eirefelt gav beträffande importregleringarna på jordbrukets område. Jag kan tänka mig att centerpartiet med ett visst intresse lyssnade på det beskedet, om det nu finns någon substans bakom det.

Ni är alltså beredda att gå från ett borttagande av importregleringarna på tekoområdet till att på sikt avskaffa dem även på jordbrukets område. Det var en intressant notering. Även om man kan göra vissa förändringar, torde det få mycket negativa sysselsättningseffekter i många delar av vårt land. Vi vill alltså slå vakt om jordbruksnäringen i vårt land, lika väl som vi vill slå vakt om ett visst mått av tekoindustri.

Här talas om behovet av konkurrens för att få en effektiv industri. Låt mig då bara påminna Christer Eirefelt om att 80 % av alla tekovaror som konsumeras i det här landet kommer utifrån i form av import, så nog är det konkurrens alltid.

Jag tror inte att man i dag kan gå ut och säga till invånarna i Kinna, i Boråsbygden och på många andra håll att det nu skall vara fritt fram för tekoimport, att de får söka sig jobb någon annanstans, var de än kan finnas. Jag tror inte att det vore en ansvarsfull politik. Vi har ändå en större

importandel när det gäller tekovaror i det här landet än de flesta andra länder i världen.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till hemställan i näringsutskottets betänkande 18.

Anf. 69 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Jag tror inte, vilket Lennart Pettersson gör, att detta med nödvändighet skulle betyda att man i Kinna fick gå ut och söka andra jobb. Jag tror tvärtom att det skulle vitalisera den svenska tekoindustrin. De varor som vi importerar från u-länderna – och det är alltså u-länderna som drabbas av de här regleringarna – kommer man ändå inte att kunna konkurrera med.

Lennart Pettersson glömmer genomgående konsumentintresset i den här frågan. Til syvende og sidst är det konsumenterna som får bära kostnaderna för de här regleringarna.

När det gäller jordbrukspolitiken sade jag att jag tror att vi i fråga om vissa varor kommer att få skäl att se över även denna av hänsyn till konsumenternas intressen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter behandlingen av näringsutskottets betänkande 19).

Anf. 70 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera näringsutskottets betänkande 19 om Regioninvestgruppen.

Regioninvestgruppen

Anf. 71 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Bör Regioninvest i Norr AB, nu ett dotterbolag till Statsföretag, få ett anslag på 230 milj. kr.? Det är det som statsrådet Roine Carlsson föreslår. Är det väl använda pengar?

Låt mig här få teckna ner Regioninvests historia.

År 1977 beslöt riksdagen att anslå 25 milj. kr. till ett investmentbolag, som skulle mildra effekterna av de söndervittrade visionerna kring Stålverk 80. Inriktningen skulle huvudsakligen vara att förvärva minoritetsandelar och därigenom stärka företagskunnandet i Norrbotten.

År 1978 fick man 15 milj. kr. från AMS i form av en förlustgaranti för att ta över ett problemyllt företag, Isolamin AB.

År 1979 beslöt riksdagen att anslå 75 milj. kr. för – som det hette – de närmaste tre åren, för att finna sysselsättning, speciellt i Gällivare och Pajala.

Åren 1978 och 1979 gjorde man förluster på 30 milj. kr., när man samtidigt hade en omsättning på 60 milj. kr.

År 1980 fick man en ny VD, och det ena köpet av företag efter det andra ägde rum. Minoritetandelsprincipen, som man till viss del redan hade

frångått, förändrades nu i hög grad till majoritetsengagemang. Regioninvest fick ett helt annat ekonomiskt ansvar för verksamheten och för de 29 företag som då ingick i koncernen.

Styrelsen bestod till övervägande del av personer från regionens politiska och fackliga organisationer. Ordföranden var en regionalt verksam politiker. Koncernens försäljning steg från 1979 års 40 milj. kr. till 172 milj. kr. år 1981. Förlusten steg i samma takt som omsättningen ökade. Halva omsättningen blev förlust.

År 1981 fick man helt hastigt akuta likviditetsproblem. Ett lån på 25 milj. kr. fick Statsföretag hosta upp. Vid ungefär samma tidpunkt, under våren 1981, begärde Regioninvest ett bistånd från riksdagen på 100 milj. kr. Det blev 55 milj. kr. Förra året erhöll man via Statsföretag, som i samma veva fick pengar från riksdagen, ett förlusttäckningsbidrag på 110 milj. kr. I dag föreligger förslag från regeringen att ytterligare 230 milj. kr. skall ges till Regioninvest via Statsföretag.

Industriministern säger samtidigt att det nu får vara slut med pengar till Regioninvest. Man kan ställa frågan: Hur säkert är detta besked? Är industriministern beredd att här i riksdagsdebatten med 100 % säkerhet säga att det nu är stopp för mera pengar till Regioninvest? Eller kommer det kanske att krävas ett nytt 100-miljonersbidrag av engångskaraktär redan år 1985?

Herr talman! Om man tillåter sig att summera alla de belopp som sedan 1977 givits till Regioninvest i bidrag, får man ihop 510 milj. kr. Då har jag inte räknat med de pengar som de 34 företagen i koncernen fått från utvecklingsfonden och i form av utbildningsstöd, sysselsättningsstöd m. m. från länsarbetsnämnden. Fördelar man sedan de 510 miljoner kronorna på de ca 1 000 personer som just nu är verksamma i koncernen, finner man att dessa utöver sin lön under fem-sex år fått en subvention på 510 000 kr. vardera, varav nu på ett enda bräde 230 000 kr.

Så här går det enligt min mening inte att driva företagsamhet, inte ens i Norrbotten. En av svagheterna har varit att kommunal- och landstingsråden har spelat en avgörande roll i Regioninvest och även i dotterbolagen. Politiker är inte företagare. Regioninvest är enligt min mening ett utmärkt exempel på hur det kan gå och hur det går när politiker lägger sig i de affärsmässiga besluten och ständigt viftar med en i det närmaste vidöppen börs med skattebetalares pengar. Jag undrar i all stillhet hur mycket pengar de här politikerna i styrelserna i Regioninvestkoncernen själva skulle ha velat satsa i de av dem beslutade företagsköpen.

Från företagarkåll är man i Norrbotten skeptisk till Regioninvest och menar att företaget genom sitt engagemang gör det svårare för andra företagare att starta nya företag och t. o. m. att få sina verksamheter att överleva. Det är givetvis svårt att bevisa detta påstående, men jag tycker att det bör ge oss alla anledning att stanna upp och fundera över vad man egentligen sysslar med.

Moderata samlingspartiet, som ända sedan 1978 varit restriktivt inställt till resursförstärkningar i detta sammanhang, anser att Statsföretag inom ramen

för de miljarder det fick våren 1983 och de vinster som det nu redovisar enligt sina delårsrapporter, bör kunna lösa Regioninvests problem. Några ytterligare medel ur statskassan är därmed inte motiverade. Det finns andra och – den uppfattningen tror jag nog att statsrådet Roine Carlsson delar – mera angelägna hål att stoppa pengarna i.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservation 1.

Riksdagen bör också uttala sig för att Regioninvest aktivt bör pröva möjligheterna att engagera andra intressenter och eventuellt överväga utförsäljningar, så att majoritetsengagemangen kan motiveras och så att man mera kan gå in för den ursprungliga principen med minoritetsandelar. På så sätt kan också mera av affärsmässig kompetens knytas till företagen. Jag har en känsla av att det fattas mycket i det avseendet.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservation nr 2.

Anf. 72 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! När Regioninvest bildades 1977 – på initiativ av Nils G. Åsling – var det en framtidsytande åtgärd för att utveckla näringslivet i Norrbotten. Jag vill gärna betona det inledningsvis, eftersom jag inte har den pessimistiska inställning till Regioninvest som Per-Richard Molén visade.

Företaget, som först hette NJA-Invest, tillkom i skuggan av det havererade stålverk-80-projektet. Avsikten med idén om ett investmentbolag var att skapa ett komplement till den övriga näringspolitiska och regionalpolitiska medelsarsenalen.

Inledningsvis var målet att gå in som minoritetsdelägare i utvecklingsbara företag. Syftet var att genom pengar tillföra dessa utvecklingsbara företag kapital. Vi vet av erfarenhet att många småföretag i Norrbotten lider brist på eget kapital. Det har under åren hämmat en positiv utveckling.

Jag medger gärna att även om det funnits problem har Regioninvest i många avseenden spelat en viktig roll för sysselsättningen i hårt drabbade regioner.

Regioninvest har under årens lopp medverkat till att rädda många arbetstillfällen som annars skulle ha försvunnit i ett läge då privata företagsägare inte orkade med verksamheten.

Även om det finns anledning till kritik vill jag inte förneka att Regioninvest i många avseenden tillfört nytt kunnande. Men dess värre finns det problem, och vi har pekat på dessa i centermotionen i anledning av denna proposition.

Regioninvest har stegvis under årens lopp frångått sin tidigare policy – att vara minoritetsägare. Man har gått över till att bli majoritetsägare, för att sedan bli helägare av de flesta företagen.

Vidare har företaget i många avseenden lidit brist på ekonomisk planering och effektivitet, och det har satt sina spår i de ekonomiska resultaten.

Jag ifrågasätter om man i dag kan säga att Regioninvest gör skäl för benämningen investmentbolag i den gamla ursprungliga betydelsen. Jag vill påstå att man under årens lopp inte har hållit kurs mot det ursprungliga målet. Om man gjort det, hade man nog haft en annan situation i dag. Man hade kunnat bevara karaktären av investmentbolag. Just avsaknaden av ett

ordentligt investmentbolag har också bidragit till att man under hösten 1983 på privat initiativ bildat ett nytt investmentbolag.

Hade man hållit fast vid den tidigare policyn är jag övertygad om att de ökade resurserna hade kunnat användas för produktutveckling och marknadsföring av nya verksamheter. Pengarna hade med andra ord blivit drygare.

Nåväl, vi skall inte bara gråta över det som varit, utan vi befinner oss i ett läge där Regioninvest har en svår ekonomisk situation. Den handlingsplan som tagits fram ser vi från centerns sida som helt nödvändig. Vi pekade för resten för ca ett år sedan på behovet av en sådan handlingsplan. Kravet på effektivitet och lönsamhet måste vara det primära i den handlingsplanen.

De 230 milj. kr som nu föreslås ser vi som ett nödvändigt tillskott för att trygga fina produktidéer inom ramen för Regioninvests verksamhet. Vi anser dessutom, herr talman, att man aktivt borde ha prövat möjligheterna att få privata intressenter att engagera sig i företaget. Vi anser att man på sikt måste återgå till den policy som tidigare var målsättningen för verksamheten inom Regioninvest. Dess värre har vi inte fått gehör för det kravet, och jag yrkar därför bifall till reservation 2.

Handlingsplanen förutsätter ju en reduktion av verksamheten i malmfälten framför allt när det gäller Gällivare Mekaniska AB, som under många år varit ett problemföretag. Utskottsmajoriteten menar att man här bl. a. får lita till att kommunala organ skall ha hög beredskap för att mildra de negativa effekterna av att företaget kanske skrotas. Jag tycker för min del att det är att smita ifrån det regionalpolitiska och näringspolitiska ansvaret. För en malmfältskommun som redan är hårt drabbad av arbetslöshet och av kräftgång när det gäller den statliga verksamheten, är det orimligt att ikläda sig det ökade regionalpolitiska ansvar som majoriteten i utskottet vill pålägga den.

Utöver den handlingsplan som nu görs upp och de insatser som har presenterats och som vi skall ta ställning till tycker jag att det finns anledning att aktivt pröva om inte traditionella regionalpolitiska medel skall användas för att rädda väsentliga delar av den verksamhet som bedrivs i malmfälten.

Mot den bakgrunden yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 73 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! En dryg tredjedel av det begärda anslaget i tilläggsbudget I gäller industridepartementets område och handlar om nya kapitaltillskott till några helt eller delvis statliga företag.

Alldeles före jul hade näringsutskottet ett delbetänkande om tilläggsbudget I som huvudsakligen berörde Eiser, och nu är det alltså dags för Regioninvest i Norr AB, som enligt regeringsförslaget skall få ett ytterligare anslag på 230 milj. kr. – detta efter det att man erhållit 55 miljoner 1982 och 110 miljoner 1983. Dessutom har moderbolaget, Statsföretag, under samma tid tillskjutits flera miljarder, samtidigt som det har blivit av med flera av sina tidigare förlustbolag.

Det är mot denna bakgrund folkpartiet hävdar att Statsföretag utan

ytterligare medelstilldelning måste kunna klara nödvändiga utvecklingskostnader i dotterbolagen, alltså även i Regioninvest i Norr.

Vi har tidigare i olika sammanhang redovisat vår principiella syn på statligt företagande och särskilt vår negativa uppfattning om kapitaltillskott för att täcka uppkomna förluster. Vi har pekat på att egen lönsamhet måste vara basen för eventuell expansion och att det bästa testet på en sådan förväntad lönsamhet är att kapitalet anskaffas på den vanliga kreditmarknaden i konkurrens med andra företag.

Vi har också vid olika tillfällen sagt att de statliga företagen skulle må bra av att få in delägare, enskilda eller kooperativa. Det här synsättet är aktuellt också i samband med Regioninvest därför att man här, tvärtemot företagets ursprungliga målsättning har tagit över ägaransvaret helt, till 100 %, i nästan samtliga dotterbolag. Det finns i själva verket bara ett par undantag från den regeln.

Detta menar vi är negativt för utvecklingen, och vi hävdar att man i stället måste komma tillbaka till den politik som gällde från början, nämligen att Regioninvest blir minoritetsägare i bolagen. Naturligtvis bör Regioninvest också ha möjlighet att helt avyttra sitt engagemang, om det av olika skäl skulle visa sig lämpligt.

Den redovisning vi fick i utskottet för Regioninvestgruppen och den handlingsplan som tagits fram visar att det finns möjligheter till en långsiktig positiv utveckling i ett antal av företagen i gruppen. Naturligtvis är detta glädjande, främst med tanke på de mycket svåra sysselsättningsproblem som finns i Norrbotten.

Vi menar alltså att dessa möjligheter kan och bör tas till vara utan ytterligare kapitaltillskott från regeringen.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 74 KARL-ERIK HÄLL (s):

Herr talman! Låt mig börja med att läsa in till kammarens protokoll varför behandlingen av proposition 25 kom att delas upp på två betänkanden. När utskottet skulle till att behandla avsnittet som gäller Regioninvestgruppen inträffade nämligen någonting som vi fick anledning att fundera över hur det stod i relation till det beslut som riksdagen tidigare hade fattat när det gällde Regioninvest. Den händelsen var att Regioninvests styrelse hade gett ledningen för Gällivare Mekaniska Verkstad i uppdrag att uppta förhandlingar om detta företags avveckling. Det var det som föranledde denna operation. Jag vill läsa upp det som sagts i det tidigare riksdagsbeslutet. Det står i näringsutskottets betänkande 1982/83:38, s. 23.

”Utskottet anser i överensstämmelse med riksdagens tidigare uttalade mening att inriktningen av verksamheten vid Regioninvest i Norr AB skall vara oförändrad till dess att riksdagen på grundval av en ny proposition har fattat beslut om företagets framtida verksamhet. Enligt vad utskottet har erfarit räknar Statsföretag med att, i avvaktan på att Regioninvest genom ett sådant beslut har fått ett ytterligare kapitaltillskott, kunna ställa de medel till Regioninvests förfogande som erfordras för upprätthållande av verksamhe-

ten och för fortsatt bearbetning av de utvecklingsprojekt som bolaget bedriver.

Utskottet utgår från att Statsföretag gör en sådan insats. Det är angeläget att regeringen håller uppsikt över att så sker och i övrigt tar särskilda initiativ om så erfordras för att dess intentioner beträffande t. v. oförändrad verksamhet vid Regioninvest skall fullföljas. Riksdagen bör göra ett uttalande till regeringen i enlighet med vad utskottet nu har anfört.”

Herr talman! Det beslut som riksdagen vid det tillfället fattade gjorde att vi ville undersöka hur de här besluten stod i förhållande till varandra. Nu är det genom regeringskansliet klarlagt att beslutet i Regioninvests styrelse inte på något sätt står i strid med riksdagens beslut. Jag ville tala om detta för att få det till protokollet, eftersom det framdeles kanske kan uppstå en och annan fråga.

Sedan skulle jag vilja övergå till att kommentera de reservationer som har fogats till detta utskottsbetänkande.

Den moderata reservationen går ut på den numera ganska välkända melodin att man skall avslå. Så gör man också i det här fallet. Man vill inte vara med om att satsa de medel som så väl behövs för att rekonstruera Regioninvest i Norr. Om detta avslagsyrkande skulle gå igenom i riksdagen innebär det att mellan 300 och 400 av de anställda i Regioninvestföretagen skulle få sluta sina jobb. Det bekymrar tydligen inte moderaterna. Jag är nu inte så förvånad över det. Som jag sade börjar jag vänja mig vid kallsinnigheten från moderathåll.

Låt mig något kommentera Per-Richard Moléns inlägg. Jag tror att det hade varit riktigt om han hade börjat det inlägget med att citera vad som har varit Regioninvests uppgift. I det betänkande vi nu behandlar framgår det på första sidan att ”Regioninvest i Norr AB är ett helägt dotterbolag till Statsföretag AB. Bolagets uppgift är att stimulera industriell utveckling i Norrbottens län och att därvid skapa nya sysselsättningstillfällen i länet.”

Det var naturligtvis en förödande historik som räknades upp från riksdagens talarstol. Det är klart att man kan konstatera att det har kostat mycket pengar. Jag är alldeles övertygad om att det finns motiv för att dessa pengar har satsats. Att man inte har lyckats, kan man så här i efterhand – vilket naturligtvis är en trygg position – konstatera.

Per-Richard Molén frågar om det nu är slut med de statliga medlen, om man är riktigt säker på det. Även det har understrukits av majoriteten i utskottet. Jag menar att vi får ha tilltro till att man menar allvar med de förslag som läggs fram.

Jag skall inte kommentera angreppet på dem som suttit i detta företags styrelse, och som uppenbarligen på grund av sitt kommunal- eller landstingspolitiska engagemang skulle misstänkliggöras. Jag kan hålla med om att det inte kan sättas likhetstecken mellan landstings- och kommunalpolitiska engagemang och duktiga företagsledare. Men det är också ett sätt att vinkla frågan när man talar om dem som direkta företagsledare. Det är de inte. Jag vill faktiskt fråga: Vad skulle Per-Richard Molén ha föreslagit i stället? Om man hade gått på samma linje som tidigare

skulle förmodligen inget försök ha gjorts i Norrbotten inom ramen för Regioninvest att skapa de arbetstillfällena som Regioninvest egentligen skall vara ett instrument för att åstadkomma.

Det finns också en folkpartimotion med exakt samma yrkande, och jag är mer förvånad över det. Men jag tror att det är ett utslag av den litet tuffare attityd som tydligen blivit folkpartiets melodi. Det gäller väl att hålla jämna steg med moderaterna! Jag konstaterar bara att man här har samma ointresse för de anställda.

När man nu säger att Statsföretag borde klara detta utan särskilda medel vill jag gärna ställa ett par frågor: Var skall Statsföretag då ta medel? Vilken övrig verksamhet inom Statsföretag skall stå tillbaka för att man skall kunna klara den här angelägna uppgiften?

Jag ämnar inte uppehålla mig längre vid dessa reservationer. I ett stycke är de alldeles utomordentligt klara – de yrkar båda avslag på de 230 milj. kr. som majoriteten anser nödvändiga för att företagen inom Regioninvest i Norr skall få en rimlig chans att leva vidare och utvecklas till förhoppningsvis trygga arbetsplatser för de anställda. Jag vill därför yrka avslag på reservationerna 1 och 2.

Om nu dessa båda reservationer är klara, uppvägs det, som jag ser det, mer än väl av den luddighet som står att finna både i centerpartiets motion och i den reservation som fogats till utskottets betänkande.

I motion 193 riktas kritik mot Regioninvest i Norr för att man frångått sin tidigare policy som minoritetsdelägare. Och inte bara det. Motionärerna påstår dessutom att det har varit Regioninvests strävan att bli majoritetsägare. Detta skrivs i en motion där Per-Ola Erikssons namn finns med. Det ser jag allvarligt på. Per-Ola Eriksson vet mycket väl hur det i de flesta fall har gått till!

Personligen kan jag inte undandra mig ett visst medansvar i sammanhanget. Jag var faktiskt med som kommunalpolitiker och bankade ganska hårt på Regioninvests dörr för att få dess hjälp när de enskilda, Per-Richard Molén, hade dragit sig ur.

Låt mig bara som ett exempel på det nämna att det företag som i dag heter Kiruna-Truck var just ett sådant företag som enskilda ägde och som var på väg in i konkurs. Det företaget har i dag visat exempel på en ganska hygglig produktutveckling, och Regioninvest fick gå in och ta hela ansvaret. Så har det alltså varit, och det vet Per-Ola Eriksson. Jag har också varit med och av Per-Ola Erikssons partivän Nils Åsling, som dåvarande departementschef, via Regioninvest fått hjälp att rädda hotade arbetstillfällena i Norrbotten.

Jag har alltså medverkat till att avkräva Regioninvest de här insatserna, begärt att man skulle gå in med kapital och med sakkunnig hjälp i de företags styrelser som det varit fråga om.

Jag tror att vi skall vara uppriktiga och erkänna att det har varit på det sättet.

I motionerna heter det att det varit Regioninvests strävan att bli majoritetsägare och helägare till företagen. I reservationen har det i viss mån skett en ändring, och där finns en annan skrivning. Där heter det:

”Genom att Regioninvest har fått bära hela ägaransvaret i nästan alla företag inom gruppen har tillgängliga resurser i alltför hög grad fått sättas in för att täcka dotterbolagens förluster.”

Jag menar inte att det är fel att man rättar sig själv. Det sätter jag värde på. Men nog var det i grevens tid! Man kan faktiskt också fråga sig, efter de inlägg vi nyss har hört, om det verkligen är fråga om en självrättelse.

Låt mig ta litet mer ur centermotionen. Där talas det om att Regioninvest i sin handlingsplan borde pröva möjligheten att sälja vissa dotterföretag. Per-Richard Molén höll med om det.

Jag vill faktiskt fråga Per-Ola Eriksson: Vad är det för företag motionärerna talar om? Vilka företag är det ni vill sälja? Jag är ganska övertygad om att jag inte kommer att få något svar, och om jag skulle få det är det antagligen en hänvisning till att det, i enlighet med era yrkanden, är en angelägenhet för Regioninvest och Statsföretag.

Men jag noterar nu i varje fall att man på centerns håll anser att vissa företag inom den här gruppen bör säljas. Jag drar då naturligtvis den slutsatsen att det är företag inom gruppen som ger vinst och som möjligen skulle vara attraktiva för någon köpare. Jag skulle gärna vilja veta, Per-Ola Eriksson, vad det är för företag som det här handlar om. Vad skulle centern vilja göra med de företag som inte ger vinst, Per-Ola Eriksson? Skulle man vilja lägga ner dem, eller vad har man tänkt sig för framtid för dem?

Slutligen hävdas i reservationen – och det har understrukits av Per-Ola Eriksson – att ”kapacitetsminskningen”, som man också här föredrar att kalla det, skall mötas med regionalpolitiska och näringspolitiska insatser. Vilka insatser, Per-Ola Eriksson, är det som man vill rekommendera? Jag tror inte att det är farligt att skriva på det här sättet, för jag har inte upplevt att det varit alltför många fall där inte samhället i någon form har fått ingripa sedan kapacitetsminskningar har inträffat. I utskottsmajoritetens skrivning står också att man utgår ifrån att inte bara kommunala utan också statliga organ skall ha en hög beredskap för att klara den påfrestning som uppstår i samband med denna åtgärd.

Det skulle som sagt vara intressant att veta litet mera om vad det är för näringspolitik och övriga insatser som centern här vill förorda.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på de reservationer som har fogats till utskottets betänkande.

Anf. 75 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Helst skulle jag vilja ha ett besked från statsrådet Roine Carlsson, om han är beredd att här i riksdagen intyga att inga mera pengar kommer att överföras till Regioninvest efter dessa 230 milj. kr. Men vi får väl avvakta när det gäller den frågan.

När man lyssnar till Karl-Erik Häll får man en känsla av att om han skulle vara herrc över de svenska finanserna, så skulle den allra största delen av våra resurser överföras till Norrbotten, och man skulle glömma andra delar av vårt land. Vi kan ju ändå inte låta känslan för Norrbotten få rusa i väg med oss på det här sättet, så att vi glömmar bort att använda det sunda förnuftet.

När det gäller moderaternas syn på Regioninvest är det inte så att vi har använt någon backspegel. Vi har tvärtom varit mycket framsynta under alla år och varit restriktiva i fråga om att satsa pengar i Regioninvest. Man får en känsla av att Regioninvest har köpt upp konkursföretag i Norrbotten trots att man kanske i Norrbotten hade varit bättre betjänt av att de först hade fått gå i konkurs och man därefter hade tagit fram de fina bitarna som var värda att utvecklas. Då kanske man hade haft en helt annan situation.

Det finns en intressant rapport av Christer Olofsson om de regionala utvecklingsbolagen, som också berör en annan del av Regioninvest. Det gäller bristerna i samarbetet med Statsföretag. Han säger att de förväntningar som fanns om ett nära samarbete med Statsföretag och dess dotterbolag samt stöd från Statsföretagskoncernen i utvecklingsansträngningarna inte har infriats. Jag skulle gärna vilja fråga Karl-Erik Häll och statsrådet Roine Carlsson: Har man nu skapat sådana garantier att Statsföretag med litet mer känsla och litet mer vilja är berett att stötta upp Regioninvest?

Anf. 76 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag är något förvånad över Karl-Erik Hälls grälsjuka vid detta första arbetsplenum i år. Vi är överens om att Regioninvest behöver pengarna. Däremot kan vi ha litet olika uppfattningar om den policy som Regioninvests verksamhet i dag präglas av. Karl-Erik Häll kan inte komma ifrån att man under årens lopp stegvis har ändrat policy, och då är inte Kiruna Maskin & Truckservice AB det enda exemplet. Beträffande historieskrivningen kring det företaget finns det enligt min mening en hel del övrigt att önska.

I verkligheten har Regioninvest haft en ganska god aptit inte bara när det gäller att ha majoritetsandelar i företagen utan också att äga dem till hundra procent. Det har gjort att utrymmet för Regioninvest att fungera som ett traditionellt investmentbolag efter hand har minskat. I början var avsikten att man under en kort tid skulle gå in i olika företag för att utveckla produkter och få företagen på fötter. Därefter skulle man försöka få dem att fungera som privata företag. Det var alltså den ursprungliga tanken bakom Regioninvest eller NJA-Invest, som det från början hette. Uppenbarligen lever man inte efter den policyn, vilket vi har påpekat i centerreservationen.

Det förvånar mig att Karl-Erik Häll så lätt glider ifrån de företag som berör hans egen kommun. Faktum är att han i dag i så fall medverkar till att delvis försämra situationen i sin egen region. Vi behöver kanske inte bräka särskilt mycket om den saken, men jag vill erinra Karl-Erik Häll om att år 1982, då det också gällde resurstilldelning till Regioninvest, uppuktades den dåvarande industriministern just med krav på att man skulle rädda det aktuella företaget. Då hette det att Åsling inte skall slå sista spiken i detta företags likkista. Uppenbarligen är det nu någon annan som kommer att göra det, om jag har förstått Karl-Erik Häll rätt.

Det är ändå så, Karl-Erik Häll, att statsmakterna inte kan ställa krav på att en kommun i ett av arbetslöshet så hårt drabbat län skall ikläda sig ansvaret

för regionala och näringspolitiska insatser av det slag som det här är fråga om. Vi menar att statsmakterna måste ikläda sig det ansvaret. Man bör också med traditionella regionalpolitiska medel pröva om verksamheten kan leva vidare. Det har inte gjorts enligt denna handlingsplan.

Vi menar också att man borde ha prövat möjligheterna av en utförsäljning av företag i syfte att leva upp till den tidigare policyn. Men det har man inte heller gjort, och det tycker vi är ett misstag.

Anf. 77 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Jag tycker att Karl-Erik Häll har en något felaktig utgångspunkt när han så kategoriskt säger att 300–400 människor blir arbetslösa om inte detta anslag beviljas. Men dels löser man inte sysselsättningsproblemen enbart genom nya kapitaltillskott, dels anser vi att Statsföretag måste kunna klara att reglera rekonstruktionsarbetet med egna medel. Vi vet ju att man just nu redovisar ganska bra siffror. Jag varken nonchalerar eller är omedveten om sysselsättningsproblemen, Karl-Erik Häll, men jag tror att de bäst löses på andra sätt än genom det ena kapitaltillskottet efter det andra.

Anf. 78 KARL-ERIK HÄLL (s):

Herr talman! Nog är det litet betänkligt att från utskottsledamoten Per-Richard Molén få höra att han inte tror på vad majoriteten säger och på vad riksdagen, såvitt jag förstår, om en stund kommer att fatta beslut om. Utskottet uttalar i likhet med statsrådet att det inte blir fråga om några ytterligare tillskott. Men jag kan säkerligen inte nu skingra denna misstro, utan får försöka leva vidare med den.

Låt mig sedan säga att det är uppenbart att enligt Per-Richard Moléns modell går det inte att förena insatser i Norrbotten med sunt förnuft. Men är det då så förnuftigt, med hänsyn till det sysselsättningsläge som ni tycks ha förståelse för, att gå så radikalt till väga att man yrkar avslag på förslaget om de här pengarna?

Jag skulle vilja säga att man dessutom rekommenderar en annan modell, som jag förstår kan vara intressant ur Per-Richard Moléns synpunkt, nämligen att företagen borde ha gått i konkurs. Vad som var kvar av värde skulle sedan säljas, underförstått till någon privat intressent. Det är också ett sätt att hantera pengar, för det blir faktiskt inte någon annan effekt av konkursen än att privata intressen får möjlighet att köpa ett hyggligt företag för en blygsam penning.

Till Per-Ola Eriksson vill jag säga att jag inte är grälsjuk. Jag har aldrig varit det, såvitt jag vet, eller också begriper jag mig inte på definitionen av grälsjuka. Men nog måste jag säga att det förefaller vara litet grand dubbelbottnat när man går ut på det sätt som Per-Ola Eriksson gör.

Nu säger han att det uppenbarligen varit en ganska god aptit hos Regioninvest. Nå, om jag håller med om det, finns det ändå en grundläggande skillnad när vi gör vår bedömning. Enligt Per-Ola Erikssons uppfattning skulle aptiten sammanhånga med att man var angelägen om att

bli ensamägare av företagen. Jag har däremot den uppfattningen att de gånger man har förvärvat företag har detta skett delvis på grundval av det jag anförde och delvis därför att man ville genomföra den uppgift som Regioninvest har, nämligen att skapa jobb i Norrbotten.

Nu säger Per-Ola Eriksson att jag glider ifrån frågan som gäller min egen kommun. Nej, det gör jag inte. Men jag måste vara realistisk nog, när ett företag under lång tid har tvingats att göra legoarbeten till ett pris som för färdig produkt delvis understiger råvarukostnaden, att ställa frågan i vems intresse man gör det. Vi bör komma ihåg att något företag har köpt dessa utomordentligt fina produkter. Man kan väl, om man är generös, och det är jag, tro att det företaget har gjort vinster på den produktion som kommit från Gällivare motsvarande de förluster som Gällivare Mekaniska har gjort.

Jag är på det klara med att ett företag så som Gällivare Mekaniska i dag ser ut inte kan fortleva, och jag är naturligtvis angelägen om att man skall skapa andra jobb hellre än att fortsätta. Där håller jag gärna med om att man inte skall pumpa in merå pengar för att hålla ett företag i gång som har det utgångsläget.

Men jag ger inte upp, och jag utgår ifrån att inte heller statsmakterna ger upp när det gäller förutsättningarna att få till stånd sådan här verksamhet framdeles i Gällivare, även om det inte kommer att ske inom ramen för det företag som vi nu pratar om.

Inte ett ord, Per-Ola Eriksson, om vad det var för företag som ni ville sälja ut enligt motionen. Jag utgår ifrån, fortfarande välvillig, att Per-Ola Eriksson har ändrat uppfattning, eller också var det besvärligt att svara på den frågan.

Jag har inte samma uppfattning som Christer Eirefelt, att det skulle vara så enkelt att skaffa fram de medel inom Statsföretag som behövs för att klara den här rekonstruktionen. Jag kan hålla med om att det ser ut som om Statsföretag skulle börja få näsan över vattnet, och det är bra, för det är många företag och många anställda som är beroende av det. Men skulle ert förslag om avslag på de 230 miljonerna vinna kammarens gillande, skulle effekten bli att 300 à 400 anställda fick gå ifrån Regioninvestföretagen. Den uppgiften är faktiskt riktig.

Anf. 79 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Jag vill tacka Karl-Erik Häll för den klara deklARATIONEN att inga ytterligare medel skall beviljas Regioninvest. Eftersom statsrådet Roine Carlsson inte har velat än så länge gå upp i debatten, utgår jag från den generella regeln att den som tiger samtycker.

Jag tog upp det förhållandet att dåliga företag ofta har något bra i sig och att det är bättre att ta en konkurs och därefter ta fram de fina bitarna som finns kvar. Då säger Karl-Erik Häll: Skall vi tillåta en konkurs och sedan låta de bra bitarna säljas till privata företagare? Här märks en, tror jag, för Norrbotten ganska allmänt negativ inställning till privat företagande, som kanske kan vara en av förklaringarna till att sysselsättning och företagssamhet av mera generellt slag har en så begränsad omfattning i Norrbotten.

Också en annan sak är rätt intressant. Vi tycker från moderat sida att de 230 miljonerna med den vinstkapacitet Statsföretag har i dag skall kunna klaras av inom ramen för den koncernen. Misstror Karl-Erik Häll Statsföretags nuvarande möjligheter att klara Regioninvest med det kapital man har?

Anf. 80 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Till sist mycket kort: Om man skulle gå tillbaka i urkunderna och se hur företagets pengar har förvaltats, skulle man nog kunna konstatera att det inte har skett på det absolut effektivaste sättet. Jag vill erinra om vad företagets förste VD, Bertil Hammarstedt, sade om de 25 första miljonerna som företaget en gång fick då det startade: De kunde, om de användes rätt, ha aktiverat hundratals miljoner i näringslivet.

Uppenbarligen har man alltså halkat ur den ursprungliga kursen och kanske inte lyckats leva upp till målsättningen att stimulera den industriella sysselsättningen och skapa ny sådan, vilket ju var meningen. I stället har det i stor utsträckning varit ett uppehållande försvar.

Låt mig ändå, Karl-Erik Häll, säga att jag tycker att vi kan bli sams om att de 230 miljonerna kan vara en bra grundplåt för att utveckla viss framåsyftande verksamhet, inte minst i malmfältsregionen; jag tänker på Kiruna Truck, jag tänker också på en del fina, utvecklingsbara företag i kustregionen. Vi bör kunna jobba gemensamt mot det målet.

Sedan kommer man inte ifrån att det finns anledning att pröva, om de här verksamheterna kommer på fötter, att återgå till den policy som inledningsvis präglade företaget och överföra delar i enskild regi, som det var tänkt.

Anf. 81 KARL-ERIK HÄLL (s):

Herr talman! Jag tror inte att Per-Richard Molén har rätt i fråga om orsaken till att det privata näringslivet visar så litet intresse för att etablera sig, åtminstone när det gäller de områden vi nu talar om. Norrbotten är ju stort, och det skiljer sig litet inom detta väldiga område. I malmfältsregionen förhåller det sig faktiskt på det här sättet. Vi kan ju strida om vad som är orsak och verkan, men jag har den uppfattningen, efter att ha bott där större delen av mitt vuxna liv och kunnat följa utvecklingen, att det är riktigt av mig att säga att så litet intresse har det privata näringslivet visat de här regionerna att förutsättningarna för att folket skall kunna vara kvar och hålla bygderna levande är helt och hållet de statliga och samhällseliga företagens förtjänst. Då är det klart att man också är angelägen att slå vakt om dem.

Vi blir alldeles säkert överens, Per-Ola Eriksson, om de 230 miljonerna. Riksdagen kommer att bevilja dem, och vi kommer utan tvivel att bli nöjda. Men när det gäller de övriga bitarna som vi har talat om i dag vill det nog till en ordentlig förklaring från Per-Ola Eriksson, om vi skall bli överens. Jag har emellertid inte fått svar på mina frågor i dag, så vi får väl återkomma till det en annan gång.

Överläggningen var härmed avslutad.

Näringsutskottets betänkande 16

Mom. 1 (sammanslagning av SPK och konsumentverket)

Utskottets hemställan bifölls med 226 röster mot 81 för reservation 1 av Sten Svensson m. fl.

Mom. 2 (konsumentverkets anslag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Sten Svensson m. fl. – bifölls med acklamation.

Näringsutskottets betänkande 17

Mom. 1 (återkallelse av tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Tage Sundkvist m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (upparbetning av använt kärnbränsle)

Utskottets hemställan bifölls med 243 röster mot 64 för reservation 2 av Tage Sundkvist m. fl.

Mom. 3 (anläggning för slutförvaring av låg- och medelaktivt avfall)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 16 för reservation 3 av Jörn Svensson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 (utförelse av utrustning och teknologi på kärnenergiområdet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Tage Sundkvist m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (lokala säkerhetsnämnder)

Utskottets hemställan bifölls med 243 röster mot 64 för reservation 5 av Tage Sundkvist m. fl.

Mom. 6 (reglering av kärnkraftens avveckling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Tage Sundkvist m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (prövning av frågor om tillkomst och lokalisering av kärnteknisk anläggning)

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 63 för reservation 7 av Tage Sundkvist m. fl.

Mom. 8 (förbud mot uranprospektering och uranbrytning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Tage Sundkvist m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (regeringens lagförslag)

Först biträdde reservation 9 av Sten Svensson m. fl. – som ställdes mot reservation 10 av Tage Sundkvist m. fl. – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 180 röster mot 79 för reservation 9 av Sten Svensson m. fl. 46 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 10 (kärnkraftsblocken Forsmark 3 och Oskarshamn 3)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (kärnvärmeaktorer)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 64 för bifall till hemställan i reservation 13 av Tage Sundkvist m. fl.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 186 röster mot 81 för godkännande av den i reservation 12 av Sten Svensson m. fl. anförda motiveringen. 40 ledamöter avstod från att rösta.

Näringsutskottets betänkande 18

Mom. 3 (varor av särskild betydelse för åsikts- och informationsutbyte)

Utskottets hemställan bifölls med 210 röster mot 96 för reservation 1 av Sten Svensson m. fl.

Mom. 5 (licenstvång för textil- och konfektionsvaror)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Sten Svensson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (hemtagningssystemet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Sten Svensson m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 19

Mom. 1 (ersättning till Statsföretag)

Utskottets hemställan bifölls med 209 röster mot 95 för reservation 1 av Sten Svensson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (Regioninvests ägarandelar i intressebolag)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 141 för reservation 2 av Tage Sundkvist m. fl.

Mom. 3 (regional- och näringspolitiska insatser i malmfältskommunerna)

Utskottets hemställan bifölls med 259 röster mot 47 för reservation 3 av Tage Sundkvist och Per-Ola Eriksson.

8 § Anmäldes och bordlades
Proposition
1983/84:84 Kooperationens kapitalförsörjning, m. m.

9 § Anmäldes och bordlades
Redogörelse
1983/84:14 Riksdagens lönedelegations verksamhet under år 1983

10 § Anmäldes och bordlades
Motionerna
1983/84:293 av *Gunnar Biörck* i Värmdö
Reglerna för statens verksamhet som ägare av företag
1983/84:294 av *Bertil Fiskesjö* och *Sven-Erik Nordin*
Kyrkokommunalt partistöd
1983/84:295 av *Bertil Fiskesjö m. fl.*
Villkoren för rösträtt i riksdagsval
1983/84:296 av *Bertil Fiskesjö m. fl.*
Röstning genom bud
1983/84:297 av *Ingvar Johnsson m. fl.*
Utökad kommunal beslutanderätt i fråga om lokala trafikföreskrifter
1983/84:298 av *Knut Wachtmeister*
Utredning av begreppet retroaktiv lagstiftning i fråga om skatter och avgifter
1983/84:299 av *Olle Aulin*
Upphävande av lagstiftningen om löntagarfonder
1983/84:300 av *Rune Torwald*
Åtgärder för att stimulera banksparandet
1983/84:301 av *Rolf Andersson*
Slopande av förmögenhetsskatten på arbetande kapital
1983/84:302 av *Martin Olsson* och *Gunhild Bolander*
Beskattningen av skolungdomars feriearbete, m. m.
1983/84:303 av *Rune Torwald*
Identitetsbeteckning i skattesammanhang av vissa företag
1983/84:304 av *Rune Torwald* och *Rune Gustavsson*
Alkoholransonering
1983/84:305 av *Rune Torwald* och *Rolf Rämgård*
Rätt till skattefria avsättningar till s. k. trygghetsfonder
1983/84:306 av *Rune Torwald* och *Rosa Östh*
Ändrade regler för skönstaxering av småföretagare m. fl.

- 1983/84:307 av *Marianne Karlsson*
Ökad rättssäkerhet i förvaltningsprocessen
- 1983/84:308 av *Marianne Karlsson*
Rätten till gasfyndighet
- 1983/84:309 av *Marianne Karlsson*
Ökat skadeståndsansvar för stat och kommun
- 1983/84:310 av *Kerstin Ekman* och *Kerstin Anér*
Sveriges återinträde i Intergovernmental Committee for Migration (ICM)
- 1983/84:311 av *Rune Torwald* och *Elving Andersson*
Läkarintyg i vissa fall från första sjukskrivningsdagen
- 1983/84:312 av *Margó Ingvardsson m. fl.*
Viss komplettering av medicinska register
- 1983/84:313 av *Jörgen Ullenhag m. fl.*
Undervisning och betygsättning i orienteringsämnen på grundskolans
högstadium
- 1983/84:314 av *Rolf Andersson*
En totalsamordnad vädertjänst
- 1983/84:315 av *Maj-Lis Landberg* och *Margit Sandéhn*
Förbud mot registrering av bilar på barn
- 1983/84:316 av *Paul Lestander*
En flygplats i Arvidsjaur's kommun
- 1983/84:317 av *Paul Lestander m. fl.*
Utbyggnad av verksamheten vid Luleå hamn
- 1983/84:318 av *John Andersson m. fl.*
Tillvaratagande av sjunktimmer
- 1983/84:319 av *Sivert Carlsson* och *Agne Hansson*
Åtgärder mot försurning av mark och vatten
- 1983/84:320 av *Birthe Sörestedt m. fl.*
Förbud mot användning av asbesthaltiga friktionselement
- 1983/84:321 av *Rolf Andersson*
Projekteringen för distribution av naturgas
- 1983/84:322 av *John Andersson* och *Paul Lestander*
Skötselavvisningar för kraftledningsgator
- 1983/84:323 av *Oswald Söderqvist m. fl.*
Import av naturgas från Sovjetunionen
- 1983/84:324 av *Lars Werner m. fl.*
Domänverkets verksamhet

1983/84:325 av *Sivert Carlsson* och *Agne Hansson*
Sysselsättningsfrämjande åtgärder i Kalmar län

1983/84:326 av *Rolf Andersson*
Samordning av samhällets räddningstjänst

1983/84:327 av *Kerstin Anér*
Översyn av direktiven till utredningen om barnens rätt

1983/84:328 av *Kerstin Anér*
Fängelsestraffet för barn

1983/84:329 av *Kerstin Anér*
Fängsligt förvar av barn inför utvisning

1983/84:330 av *Kerstin Anér*
Utredning i barnavårdsärenden, m. m.

11 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställts

den 10 januari

1983/84:81 av *Ingemar Eliasson* (fp) till socialministern om statsbidragen till privata daghem, m. m.:

I samband med riksdagens beslut om nytt statsbidragssystem till den kommunala barnomsorgen uttalade socialutskottet att statsbidrag på vissa villkor också bör utgå till enskild anordnare av daghem och fritidshem. Utskottsmajoriteten menade att detta bör kunna ske om bl. a. "barnomsorgsverksamheten drevs utan vinstsyfte och med organisation, förening, föräldrakooperativ eller liknande som huvudman".

Det ankommer på regeringen att för den praktiska tillämpningen göra en närmare precisering av detta uttalande. Det gäller att närmare ange vilka krav som ställs på den ekonomiska förvaltningen av ett daghem som drivs i enskild regi, dvs. vad som skall förstås med "vinstsyfte". Det torde också vara nödvändigt att närmare precisera om den juridiska form i vilken daghemmet drivs har avgörande betydelse för huruvida statsbidrag kan utgå.

Behovet av en närmare precisering av riksdagsbeslutet har accentuerats av uttalande av socialministern i massmedia. Uttalandet ger närmast intrycket att regeringen har för avsikt att förhindra tillkomsten av daghem i enskild regi.

För att statsbidrag skall kunna utgå till enskilda daghem gäller att dessa skall vara upptagna i kommunernas barnomsorgsplan. Den enskilde anordnaren har vidare att följa övriga normer som statliga eller kommunala myndigheter ställer.

Oklarheten torde därför i första hand gälla enskilda daghems ekonomiska förvaltning, närmare bestämt en definition av vinstbegreppet.

Den totala omfattningen av daghem i enskild regi är i dag mycket liten. Av flera olika skäl är det önskvärt att antalet ökar. En expansion av barnomsorgen är mycket angelägen. Kommunernas ekonomiska möjligheter för detta är emellertid ytterst begränsade. Det nya statsbidraget kan öka utnyttjandegraden av redan befintliga anläggningar men knappast stimulera expansion därutöver. Initiativ som tas från enskilt håll för att starta och driva daghem bör därför uppmuntras, såvida omsorgen håller önskad kvalitet och det för stat och kommun ställer sig ekonomiskt fördelaktigt.

Det är mot den bakgrunden angeläget att klara ut de ovan redovisade oklarheterna beträffande de villkor för statsbidrag som ställs på den ekonomiska förvaltningen av enskilda daghem.

I föräldrakooperativa daghem sköts ofta en stor del av administrationen, städningen etc. av föräldrarna själva, medan omsorgen omhänderhas av utbildad och avlönad personal. Föräldrakooperativen har ofta också väsentligt lägre lokalkostnader än kommunala daghem. Sammantaget innebär detta, att driftkostnaden per plats blir betydligt lägre i ett enskilt daghem än i ett kommunalt.

Föräldraavgifterna i kooperativa daghem är emellertid oftast desamma som i den kommunala omsorgen eller högre. Till följd av den lägre driftkostnaden kan det därför hända att ett på detta sätt drivet daghem får ett rörelseöverskott i redovisningssammanhang, gemenligen kallat "vinst". Detta överskott kan ses som en liten ersättning för föräldrarnas arbetsinsatser. Är denna vinst enligt regeringens mening diskvalificerande för statsbidrag?

Enligt utskottsmajoritetens uttalande får inte det enskilda daghemmet drivas i "vinstsyfte". Naturligtvis startas inte ett föräldrakooperativt daghem i syfte att ge vinst utan i syfte att ge barnen en god tillsyn. Även om det enskilda daghemmet skulle drivas i företagsform, skulle syftet vara själva verksamheten, dvs. att ge barnomsorg – inte att ge ekonomiskt överskott.

Frågan är därför om det uppgivna motivet skall anses ha förändrats beroende på vilken juridisk form de enskilda anordnarna väljer att driva daghemmet i.

Om ett föräldrakooperativ av praktiska skäl väljer att driva sitt daghem i handelsbolagsform, skall då syftet med verksamheten anses ha blivit att ge vinst i stället för att tillhandahålla barntillsyn? Som framgår är rättsläget f. n. inte kristallklart.

Jag vill mot den här bakgrunden ställa följande frågor till socialministern:

1. Vilken tolkning gör regeringen av riksdagens beslut beträffande villkoren för statsbidrag till enskilda daghem?

2. Anser regeringen det angeläget att ta till vara enskilda människors intresse att starta och driva daghem på samma villkor som gäller för kommunala daghem?

Onsdagen den
11 januari 1984

*Meddelande om
interpellationer*

1983/84:82 av *Sten Svensson* (m) till arbetsmarknadsministern om förbud för fackliga organisationer att infordra vissa uppgifter, m. m.:

Enskilda personer som sökt byggnadslov för om- eller tillbyggnad av egna fastigheter uppvaktas av fackliga organisationer med begäran att lämna upplysningar om huruvida företaget skall utföras genom entreprenör eller i egen regi. Man vill veta om arbetskraft skall anställas eller ej.

Avsikten är att påtvinga byggherren kollektivavtal eller att följa upp frågor rörande vilken arbetskraft som används etc.

Svarsblanketter utsänds, som nedanstående exempel utvisar, och den fackliga organisationen infordrar dessa inom en tid av 14 dagar:

Svenska Byggnadsarbetareförbundet

Svarsblankett:

Namn:

Adress:

Objekt:

Tel. bost Tel. arb.

Kryss:

Jag avser att bygga i egen regi

Jag avser att anlita byggföretag

Om det redan är klart, vem som skall utföra objektet, uppge företagets namn och adress:

Namn:

Adress: Tel.

Vilket företag utför rörinstallationen?

Namn:

Adress: Tel.

Om ni avser att bygga i egen regi, ämnar Ni anställa arbetskraft för detta?

Ja Nej

Att de fackliga organisationerna på detta sätt upphöjer sig till myndighet föranleder mig att ställa följande frågor till arbetsmarknadsministern:

1. Vill arbetsmarknadsministern medverka till att fackliga organisationer förbjuds påtvinga enskilda personer – dvs. införa s. k. negativ föreningsrätt –

som avser att utföra ombyggnadsarbete i egen regi att upprätta kollektivavtal?

2. Vilka åtgärder övervägs inom regeringen när det gäller arbetsrättslagstiftningen i dessa sammanhang?

1983/84:83 av *Ove Eriksson* (m) till statsrådet Gertrud Sigurdsen om landstingens patientdatabaser:

Vid årsskiftet upprättade landstingen patientdatabaser efter förslag av socialsektorns statistikdelegation och enligt riksdagsbeslut den 27 maj 1983.

Därmed sammanfördes all statistik rörande patienter som intagits på sjukhus för sluten vård. De lagrade uppgifterna omfattar bl. a. diagnoser, företagna operationer och utskrivningssätt. Uppgifterna relateras till patienternas personnummer.

Berörd personal, som tidigare arbetat med sjukhusens statistik under starkt sekretesskrav, har reagerat mot att detaljerade uppgifter nu i datans form lämnas ut från sjukhusen.

Med anledning av det anförda hemställer jag

att statsrådet Sigurdsen inför kammaren lämnar en redogörelse för landstingens patientdatabaser speciellt med beaktande av integritetsskyddet.

1983/84:84 av *Björn Körlof* (m) till justitieministern om villkorlig frigivning:

Den förändring på kriminalpolitikens och kriminalvårdens områden som trädde i kraft den 1 juli 1983 avseende s. k. obligatorisk halvtidsfrigivning kritiserades skarpt av bl. a. moderata samlingspartiet. Efter ett halvår har vissa offentligt gjorda uppgifter avseende det nya regelsystemets tillämpning föranlett olika uttalanden av såväl justitieministern som företrädare för ansvariga myndigheter. Mot bakgrund av att detta i hög grad kontroversiella förslag redan synes orsaka tolknings- och tillämpningssvårigheter samt att de kriminalpolitiska effekterna är i hög grad diskutabla, vill jag till justitieministern ställa följande frågor:

1. Vill justitieministern medverka till att det finns ett klart samband mellan i strafflagstiftningen utsatt frihetsberövande påföljd, domstolarnas sålunda utdömda påföljd och den avtjänade anstaltstiden?

2. Avser justitieministern att reglerna om halvtidsfrigivning skall ändras så att den som dömts för ekonomiska brott skall behandlas på samma sätt som den som dömts för brott mot annans liv eller hälsa?

3. Avser justitieministern att föreslå sådan ändring i lagstiftningen att tillämpningen av de nya reglerna om villkorlig frigivning sker i överensstämmelse med lagstiftningens intentioner?

Nr 57

Onsdagen den
11 januari 1984

*Meddelande om
interpellationer*

12 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 10 januari

1983/84:272 av *Gullan Lindblad* (m) till arbetsmarknadsministern om informationen om verksamhet i ungdomslag:

Lagen om verksamhet i ungdomslag antogs i stor enighet den 19 december 1983 som resultat av en överenskommelse mellan regeringen och de borgerliga partierna.

Det har framkommit – bl. a. vid informationer från länsarbetsnämnderna – att verksamheten i stort sett kommit i gång endast inom den offentliga sektorn, naturligt nog eftersom man där var väl förberedd på den kommande verksamheten.

Det är emellertid viktigt, att den enskilda sektorn får snabb och ingående information om ungdomslagen, om verksamheten skall komma i gång som vi alla önskar.

Jag vill fråga arbetsmarknadsministern:

1. Vilken information har hittills gått ut till de enskilda arbetsgivarna och deras organisationer?

2. På vilket sätt ämnar arbetsmarknadsministern bedriva informationen, så att bästa möjliga resultat uppnås?

1983/84:273 av *Carl-Henrik Hermansson* (vpk) till arbetsmarknadsministern om åtgärder mot arbetslösheten:

Enligt konjunkturinstitutets decemberbarometer för industrin planerar företagen betydande minskningar av sin arbetsstyrka under första halvåret 1984. Även under 1983 drog företagen ned på antalet anställda, både arbetare och tjänstemän, men nedskärningarna väntas nu bli ännu större enligt tidningsreferaten av konjunkturbarometern.

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att hindra en ytterligare ökning av arbetslösheten och i stället kraftigt minska antalet arbetslösa?

1983/84:274 av *Elver Jonsson* (fp) till finansministern om föreslagen skattekontroll med biträde av postverket:

Enligt uppgift i pressen kommer folkbokföringskommittén att föreslå att de lokala skattemyndigheterna skall samarbeta med postverket för att kontrollera medborgarnas bostadsadresser. Brevbärarna skulle därigenom bli skattekontrollanternas förlängda arm.

Självfallet måste kampen mot bedrägerier i avsikt att undkomma skatt föras aktivt och beslutsamt, men det kan inte vara rimligt att ålägga postverkets anställda att fungera som skattepolis.

Postverkets generaldirektör har gjort klara uttalanden i frågan.

Enligt uppgift i pressen har däremot statsministern uttryckt sig oklart om hur regeringen ser på detta problem.

Jag vill därför fråga finansministern:

Är finansministern beredd att medverka till att skattemyndigheterna inte skall få utnyttja brevbärarna för att på detta sätt registrera postverkets kunder?

1983/84:275 av *Allan Ekström* (m) till justitieministern om rätten för offentliga tjänstemän att uppta telefonsamtal på band:

Är det enligt justitieministern – med hänsyn till regeringsformens föreskrifter om grundläggande fri- och rättigheter – tillåtet för tjänsteman hos myndighet att efter eget bedömande på band upptaga telefonsamtal, som utväxlas mellan myndigheten och en enskild medborgare, utan att den enskilde har den minsta kännedom om att vad han säger vid samtalet kan komma att användas mot honom som bevis?

1983/84:276 av *Ulla Tillander* (c) till socialministern om statsbidraget till barnomsorgen:

Det har under den senaste tiden förekommit uppgifter om att socialministern ämnade ta upp de av riksdagen nyligen beslutade statsbidragsreglerna för barnomsorgen till omprövning.

Anledningen till socialministerns planer på ett brådstörtat ingripande skulle enligt pressreferat vara att statsbidragsreglerna ger möjlighet för enskilda och privata att ta egna initiativ i fråga om barnomsorgen.

Med hänvisning till ovanstående vill jag till socialministern ställa följande fråga:

Vill statsrådet skingra ovissheten och klargöra vilka avsikterna är i den här frågan och antingen verifiera eller dementera de pressuppgifter som har förekommit?

1983/84:277 av *Sven Munke* (m) till socialministern om sjukbidrag åt neurosedynskadade:

Sverige har på många områden framhållits som ett mönsterland när det gäller att ta hand om handikappade och sjuka. Men en grupp, kanske den mest drabbade, nämligen de neurosedynskadade, tycks inte omfattas av denna omsorg. Trots grava handikapp som frånvaro av t. ex. extremiteter, så anser riksförsäkringsverket ändå att inte sjukdom föreligger och drar in sjukbidrag.

Tänker socialministern ingripa mot denna orättvisa?

1983/84:278 av *Alf Wennerfors* (m) till justitieministern om lagstiftningen rörande gatamusik:

Den 5 december 1983 besvarade justitieministern min interpellation beträffande gatamusiken. Han anförde bl. a. att myndigheterna måste ges tid

*Meddelande om
frågor*

för att kunna skapa större fasthet i tillämpningen av gällande lagstiftning. Någon ytterligare lagändring är f. n. inte aktuell.

Enligt uppgifter anser polismyndigheterna att möjligheterna att ingripa mot klart störande gatamusik i det närmaste är obefintliga. Det är inte i dag enhetligt reglerat var gränserna för ett ingripande går och inte heller på vilka grunder ett sådant skall ske.

Är justitieministern beredd att göra ett klarläggande uttalande eller på annat sätt medverka till att gällande lagstiftning för gatamusik kan tillämpas av polismyndigheten?

1983/84:279 av *Alf Wennerfors* (m) till kommunikationsministern om ökat antal parkeringsplatser för handikappade:

I september 1983 publicerades en skrift "Aktuella handikappfrågor inom regeringskansliet", som utarbetats av RHB (regeringskansliets handikappberedning). Det goda syftet med skriften är att informera om aktuella handikappfrågor inom de olika departementen.

I avsnittet om vad som skett och vad som sker inom kommunikationsdepartementets område nämns en mängd olika åtgärder och aktiviteter. Men i redovisningen saknas frågan om parkeringsmöjligheterna för handikappade med egen bil.

Vilka åtgärder vill statsrådet vidta för att avsevärt öka antalet parkeringsplatser för handikappade med egen bil?

1983/84:280 av *Göthe Knutson* (m) till industriministern om regionala utvecklingsinsatser i Värmland:

Ett ökat intresse för nyföretagande och nyinvesteringar kan konstateras i Värmlands län. Detta glädjande faktum avspeglas i ett ökat antal ansökningar om regionalpolitiskt stöd. För att så många nya projekt som möjligt skall få del av anslaget på 25 milj. kr. till regionala utvecklingsinsatser i Värmland har länsstyrelsen tvingats vara återhållsam vid besluten i stödärenden.

Nu är emellertid den del av anslaget som avsattes till lokaliseringstöd praktiskt taget slut. Men ännu återstår nära ett halvår till nästa budgetår. Detta är naturligtvis ett dystert konstaterande i ett län som i så hög grad drabbats av arbetslöshet.

Värmland behöver all hjälp för att öka investeringsviljan och därmed möjligheterna till sysselsättningsökning. En fortsatt ström av nya ansökningar om såväl glesbygdstöd som projektmedel och lokaliseringstöd kan väntas under vintern och våren.

Är industriministern beredd att för innevarande budgetår anslå ytterligare medel för regionala utvecklingsinsatser i Värmland?

den 11 januari

Nr 57

Onsdagen den
11 januari 1984

1983/84:281 av *Karin Andersson* (c) till statsrådet Anita Gradin om aviserad proposition om svenskundervisning för invandrare:

Vad innebär "(ev.)" bakom "Svenskundervisning för invandrare" i årets propositionsförteckning?

*Meddelande om
frågor*

1983/84:282 av *Björn Molin* (fp) till justitieministern om åtgärder för att förhindra illegal telefonavlyssning:

Riksdagen beslöt år 1976, med anledning av förslag från utredningen om telefonavlyssning, om en skärpt lagstiftning mot illegal telefonavlyssning. Sedan lagstiftningen infördes har vid olika tillfällen frågan om olovlig telefonavlyssning aktualiserats, och uppgifter om sådan olovlig avlyssning har förekommit. Debatten har också handlat om den lagliga telefonavlyssningens omfattning, syftemål och effektivitet. Den s. k. narkotikakommisionen har framlagt förslag om utvidgning av den legala telefonavlyssningen.

Med anledning härav vill jag fråga justitieministern

dels vilka åtgärder som kan vidtas för att beivra och förhindra illegal telefonavlyssning.

dels om förändringar av lagstiftning eller domstolspraxis i fråga om telefonavlyssning är påkallade i syfte att begränsa användningen av telefonavlyssning i brottsbekämpande och brottsförebyggande syfte?

1983/84:283 av *Iris Mårtensson* (s) till utbildningsministern om villkoren för utbildningsbidrag för forskning:

I den s. k. forskningspolitiska propositionen 1981/82:106 ingick en regel att utbildningsbidrag för forskning inte skall ges till den som är äldre än 45 år.

I praktiken innebär lagen ett forskningsförbud för kvinnor, som har en annan livsplanering än män och som oftast doktorerar senare.

Vilka åtgärder kommer utbildningsministern att vidta för att inte kvinnorna skall spärras ut från forskningen?

1983/84:284 av *Arne Fransson* (c) till kommunikationsministern om viss järnvägsutbyggnad i Jönköpings län:

Länsstyrelsen i Jönköpings län överlämnade i december månad 1982 ett förslag till regeringen om breddning av järnvägen Vetlanda-Kvillsfors-Järforsen och om nybyggnad av stickspår till Pauliström. Förslaget torde ligga helt i linje med statsmakernas allmänna strävanden att stödja utvecklingen i delar av landet som haft en svag utveckling.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga kommunikationsministern:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att järnvägsbreddningen och utbyggnaden skall kunna komma till stånd?

Nr 57

13 § Kammaren åtskildes kl. 17.07.

Onsdagen den
11 januari 1984

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert